

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ДЕБЮТ

Збірник тез

**доповідей студентів
історичного факультету**

Київ 2025

УДК 061.3(063)

Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2024 / За заг. ред. д.політ.н., проф. Трофименка М.В., к.пед.н., доц. Демидової Ю. О. Київ, 2025. 141 с.

Редакційна колегія: к.політ.н., доц. Булик М. В., к.політ.н., доц. Іванець Т. М., к.і.н., доц. Константинова Ю.В., д.і.н., проф. Романцов В. М., доктор культ., проф. Сабадаш Ю. С., к.і.н., доц. Хроненко О. О.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені питанням історії, міжнародних відносин, політології, культурології, соціології тощо.

Рекомендовано до друку та поширення мережею Інтернет Радою молодих вчених Маріупольського державного університету
Протокол № 3 від 28.01.2025.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ»

<i>Бузуєва Анастасія «КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ»</i>	7
<i>Дубовий Сергій «СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ШВЕЦІЇ НАПРИКІНЦІ ХХ СТОЛІТТЯ»</i>	10
<i>Лавренко Максим «ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОРЯДКУ НАСЛІДУВАННЯ У ЧЕРНІГІВСЬКОМУ КНЯЗІВСТВІ У 1097-1239 РР»</i>	12
<i>Немченко Всеволод «ПОЛКОВНИК ПЕТРО БОЛБАЧАН: СТОРІНКИ БІОГРАФІЇ ВІДОМОГО ВІЙСЬКОВИКА ДОБИ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ 1917-1920»</i>	15
<i>Саранча Лілія «ФРАЗА «ІДУ НА ВИ!» ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА ІГОРОВИЧА»</i>	18
<i>Цивіль Оксана «НАРОДНЕ ОПОЛЧЕННЯ В КИЇВСЬКІЙ ОБОРОННІЙ ОПЕРАЦІЇ 1941 р.»</i>	20

СЕКЦІЯ: «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»

<i>Автомєєнко Олег «МАНІПУЛЯТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС: АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»</i>	24
<i>Гнилицька Анастасія «НАРАТИВИ КРЕМЛЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СПРИЙНЯТТЯ МІЖНАРОДНОЮ СПІЛЬНОТОЮ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»</i>	26

Горелова Юлія «АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ІЗРАЇЛЮ: УРОКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ».....	30
Делова Ксенія «ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ».....	32
Добра Михайло BUSINESS EUROPE ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	34
Звичайний Ярослав «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ ТУРЕЧЧИНА НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ».....	38
Злидар Марко «ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ».....	39
Куліков Артур «ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПАРТНЕРСТВ США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У КОНТЕКСТІ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ».....	42
Образцова Валерія «МІСЦЕ АВІАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ, ГЛОБАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ ДОПОМОГИ ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА».....	44
Ястремський Володимир «ІМПЕРАТИВНИЙ МАНДАТ В ПЕРЕДВИБОРЧІЙ ПРОГРАМІ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО».....	47

СЕКЦІЯ:

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЇ»

<i>Боканча Кира ФОРМУВАННЯ НОВИХ СУБКУЛЬТУР ТА УРБАНІСТИЧНИХ СТИЛІВ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ.....</i>	52
<i>Калашнік Софія ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У КАНАДІ. МОЇ ОСОБИСТІ ВРАЖЕННЯ.....</i>	54
<i>Летунченко Олена ВПЛИВ МІГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНУ АДАПТАЦІЮ.....</i>	59
<i>Новік Юлія ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ.....</i>	61
<i>Пугачова Оксана ВОЛОНТЕРСТВО В УКРАЇНІ ЯК СИМВОЛ ОПОРУ ТА ЄДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....</i>	63
<i>Фролкіна Світлана РОЛЬ ПЕРЕМІЩЕНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ.....</i>	65
<i>Чекулаєв Богдан ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ТА ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ НА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД МОЛОДІ: СОЦІАЛЬНИЙ І</i>	

**СЕКЦІЯ:
«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»**

<i>Аль-Танбук Анастасія «УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР У КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОБЛЕМИ».....</i>	69
<i>Бугас Олена «ФЕНОМЕН «СОНЯЧНОГО МАЕСТРО» СТЕФАНА ТУРЧАКА».....</i>	71
<i>Давшан Аліса «НАЦІОНАЛЬНА ДОМІНАНТА В УКРАЇНСЬКОМУ ТЕАТРІ НА РУБЕЖІ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ».....</i>	73
<i>Деліман Владислава «ОСТРОЗЬКИЙ КОЛЕГІУМ – ПЕРШИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ В ЄВРОПІ».....</i>	75
<i>Джола Дар'я «ВИДАТНІ КАРТИНИ ЕПОХИ РЕНЕСАНСУ».....</i>	78
<i>Замай Марія «TRADITIONS, DIRECTIONS, AND PERSPECTIVES OF MYTH STUDIES IN CONTEMPORARY CULTURE».....</i>	81
<i>Зоненко Марина «ЛАБІРИНТИ У КУЛЬТУРІ ДАВНІХ ГРЕКІВ ТА ФРАКІЙЦІВ».....</i>	83
<i>Матюк Ганна «РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОДИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ».....</i>	85
<i>Ніколайчук Ксенія «КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ».....</i>	87
<i>Оболенкова Альона «УКРАЇНСЬКІ ТЕАТРИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС».....</i>	89
<i>Осетрова Вікторія «PHOTOGRAPHY AND CULTURAL IDENTITY».....</i>	91
<i>Петрачкова Антоніна «ФЕНОМЕН СКІФСЬКИХ ОБРЯДІВ ТА СВЯТ».....</i>	93
<i>Помінчук Богдан «CULTURAL AND HISTORICAL CODES IN “NOSFERATU. SYMPHONY OF HORRORS” BY FRIEDRICH WILHELM MURNAU (1922)».....</i>	97
<i>Редзель Максим «ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ СТЕНДАП-КОМЕДІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ».....</i>	99
<i>Сабадаш Христина ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У ДОБУ РЕНЕСАНСУ.....</i>	102
<i>Сільман Володимир «НАУКОВЕ СТУДІЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВПО У РІВНЕНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ».....</i>	104

<i>Строговецєва Вікторія «ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ»</i>	107
<i>Тирикїна Ольга «МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ»</i>	110
<i>Узунова Надїя «МИСТЕЦТВО НА СТИНАХ: МУРАЛИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ»</i>	112
<i>Шарун Катерина «КІНОМИСТЕЦТВО В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ ст. – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХІ ст.)»</i>	115
<i>Шестенко Софія ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ... ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ</i>	116

РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ

НАУКОВОЇ КОМІСІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ РАДИ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ:

<i>Гончаренко Наталя, Орловський Дмитро, Плодїєнко Іван</i> <i>ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ У США У 2024 РОЦІ</i>	121
--	-----

СЕКЦІЯ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ:
СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ»

Бузуєва Анастасія,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Історія та археологія»
Маріупольський державний університет

КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Сучасна російсько-українська війна демонструє нові виклики та можливості для комунікаційних та інформаційних технологій, які нерідко перегукуються з досвідом Першої світової війни. Подібно до того, як сто років тому радіозв'язок став стратегічним інструментом, сьогоднішні цифрові платформи, супутникові системи зв'язку та методи кібербезпеки відіграють ключову роль у забезпеченні інформаційного контролю. У наш час технологічна конкуренція охоплює як фізичну, так і кібернетичну площини, включаючи радіоелектронну боротьбу, шифрування та пропаганду. Дослідження того, як війна сприяє технологічним інноваціям, допомагає не лише зрозуміти історичний контекст, а й проаналізувати, як сучасні війни, зокрема російсько-українська, впливають на розвиток технологій. Це дозволяє виявити закономірності впливу конфліктів на науку та технології, а також визначити, як ці процеси формують майбутнє суспільства та його безпеку.

Для розуміння сучасних процесів у цій сфері вивчення досвіду Першої світової війни є особливо важливим, оскільки інновації, що виникли під час цієї війни у сфері радіозв'язку, шифрування, телеграфного і телефонного зв'язку, докорінно змінили методи управління військами та координації операцій. Ці технології стали фундаментом для подальшого прогресу, включаючи розвиток криптографії та телекомунікацій, які сьогодні є критично важливими у глобальній інформаційній мережі.

Одним з найбільш важливих засобів керування військом є польовий зв'язок. Під час Першої світової війни зіткнувся з численними викликами. Основним засобом передачі інформації залишалися польові телефони, але через часті бомбардування дроти легко переривалися, навіть якщо були закопані. Під час наступу прокладання нових ліній зв'язку через нейтральну зону було практично неможливим. Візуальна сигналізація часто розкривала місцезнаходження сигнальника, наражаючи його на небезпеку. Надсилання повідомлень через бігунів також було ненадійним. У такій ситуації продовжували використовуватись, хоч і з обмеженою ефективністю, навіть такі традиційні засоби, як поштові голуби [4].

Очевидним рішенням став розвиток бездротових технологій, таких як радіотелеграфія та телефонія, яка, однак, сама по собі представляла безліч проблем, особливо для польових підрозділів передачі та прийому. У 1914 році технологія амплітудної модуляції (АМ) дозволила передавати голоси, але приймачі залишались громіздкими та вразливими через використання електронних ламп. Для роботи необхідні були також громіздкі джерела живлення [3]. Прогрес у розвитку радіозв'язку під час війни став фундаментом для комерційного радіомовлення 1920-х років. Портативні радіопередавачі найчастіше встановлювались на транспортних засобах і літаках, що значно підвищило їх ефективність [5].

З розвитком радіозв'язку виникла необхідність у забезпеченні секретності. Війна активізувала розвиток криптографії. На ранніх етапах війни здатність розшифровувати повідомлення противника мала вирішальне значення для військової розвідки. Здатність читати ворожі повідомлення дуже допомагала військовій розвідці з обох сторін, що призвело до перемоги Німеччини в битві при Танненберзі і, можливо, також перемоги французів на Марні [6]. Війна показала, що кожна армія повинна приділяти особливу увагу секретності зв'язку, і в міжвоєнний період розробка обладнання для кодування/декодування стала особливим пріоритетом для технічних фахівців у всіх країнах [1].

Ключове значення для планування військових операцій мали карти. Точні карти були особливо важливі для артилерійських обстрілів. Довоєнні карти виявились недостатньо точними, їм потрібно було мати як мінімум у чотири рази більшу роздільну здатність, а в деяких випадках і набагато дрібнішу деталізацію. Для покращення картографічних матеріалів були організовані польові картографічні підрозділи, які активно використовували аерофотозйомку. Французькі та британські карти вважались найкращими, частково завдяки якісній довоєнній основі [4].

Певні проблеми були і з виявленням артилерії супротивника. Спочатку намагалися визначити спалахи пострілів візуально, але цей метод мав суттєві недоліки – він залежав від погодних умов і часто виявлявся неефективним. Зрештою, було розроблено альтернативний підхід – триангуляцію за звуком. Ця методика виявилася значно ефективнішою: фізикам довелося розрізняти звук снаряда, що пролітає, і звук пострілу з гармати [2]. У військах Антанти використовували систему, розроблену французьким астрофізиком Люсьєном Буллем у 1914 році. Вона складалася з наборів мікрофонів, які записували амплітуди звуків на паперових стрічках. Згодом техніку вдосконалили інші фізики, зокрема Лоуренс Брегг. Американці внесли подальші покращення у 1918 році. При ідеальних погодних умовах навчений персонал міг за кілька хвилин визначити місцезнаходження німецької артилерії, використовуючи графічні дані. Ці технології застосовувалися під час битви при Камбрі в листопаді 1917 року, де замість традиційного бомбардування німецьких траншей союзники спрямували удари на ворожу артилерію, що дало значну тактичну перевагу [1].

Не менш важливим засобом боротьби у роки Першої світової війни стала інформаційна війна. Саме у цей час для впливу на противника була широко використана пропаганда, та безліч інших інструментів впливу на людську свідомість. Одним із найпоширеніших засобів пропаганди була періодична преса, яка відіграла важливу роль в інформаційно-пропагандистському забезпеченні урядової політики. Саме під час війни почали з'являтися нові форми пропаганди, які згодом стали важною зброєю інформаційних війн [2].

Ще одним потужним засобом впливу стали листівки. Вони виконували функцію політичних агітматеріалів для солдатів і цивільного населення. У цей період було винайдено різні способи їх розповсюдження, зокрема за допомогою агітаційних снарядів, мін, ручних гранат, а також повітряних куль і літаків. Плакати та виступи також є методом пропаганди та агітації, які також активно використовували під час Першої світової війни [1]. Вони були спрямовані на підтримку бойового духу, залучення добровольців та мобілізацію ресурсів. Друкована продукція сильно впливала на свідомість населення, адже була спрямована на передачу вигідної для влади інформації. Прийоми агітації та пропаганди, накопичені під час Першої світової війни, згодом удосконалювалися і продовжують використовуватися навіть у наші дні.

Не менш важливим аспектом інформаційного протистояння стало шифрування і декодування інформації. На початку війни використовувалися прості методи шифрування, такі як кодові книги і ручні шифри. Наприклад, британська армія застосовувала систему Playfair, яка базувалася на матриці 5x5 літер, що ускладнювало розшифровку без ключа [2]. Крім технічних засобів, важливу роль відігравали криптографи та аналітики, які розробляли нові методи шифрування й декодування. Військові інженери працювали над удосконаленням існуючих технологій і створенням нових, що значно підвищило безпеку комунікацій і ефективність передачі інформації [3].

Отже, Перша світова війна стала каталізатором розвитку комунікаційних і інформаційних технологій. Виклики, з якими стикались армії, стимулювали інновації, що вплинули не лише на хід війни, а й на подальший розвиток технологій у мирний час. Інтеграція криптографії, радіозв'язку, точного картографування та агітаційної роботи створила основу для майбутніх досягнень у цій сфері. Важливість та необхідність її подальшого розвитку і вдосконалення демонструє і сучасна російсько-українська війна.

Література

1. Beyond 1917: the United States and the global legacies of the Great War. [Ed. by Ekbladh D. K., Montoya, B. C., Zeiler T. W]. Oxford: Oxford University Press, 2017.
2. Jonas M. Scandinavia and the Great Powers in the First World War. Bloomsbury Academic, 2019.

3. Велика війна 1914-1918 рр. і Україна / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України ; упоряд. Олександр Реєнт; [редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.]. У 2 т. Київ: Кліо, 2013-2015.
4. Гилберт Мартін. Перша світова війна. Київ: Колібри, 2016. 768 с.
5. Перша світова війна і революції: вектори соціокультурних трансформацій : колектив. монографія / [С.С. Троян, С.Й. Бобилєва, Н.В. Венгер та ін.] ; наук. ред. д.і.н., проф. С.С. Трояна. Київ: Кондор, 2017.

Дубовий Сергій,
1 курс, ОС магістр, Історія та археологія
Маріупольський Державний Університет

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ШВЕЦІЇ НАПРИКІНЦІ ХХ СТОЛІТТЯ

Наприкінці ХХ століття Швеція зіткнулася з низкою викликів, серед яких економічна рецесія, фінансова криза, структурні зміни у світовій економіці, зростання безробіття та демографічні зрушення. Соціально-економічна модель, яка довгий час вважалася однією з найуспішніших у світі [1, с. 15], потребувала адаптації до нових реалій глобалізації, технологічних змін і фінансової нестабільності.

Короткий огляд наукової розробки теми

Шведська модель соціально-економічного розвитку є предметом дослідження численних економістів, політологів і істориків. У працях І.Панової та Ілющенко аналізується взаємозв'язок між економічними реформами та соціальною політикою [1, с. 25]. П. Гай-Нижник детально висвітлює історичний контекст і трансформацію шведської моделі [2, с. 47]. Інші дослідники, такі як Г.Гестерберг і Г.Андерссон, акцентують увагу на важливості інноваційного підходу в економіці Швеції.

Метою цього дослідження є всебічний аналіз соціально-економічних змін у Швеції наприкінці ХХ століття, зокрема вплив економічних викликів, реформ та інновацій на соціальну політику, економіку та загальний рівень життя населення.

Економічні виклики та реформи

На початку 1990-х років Швеція пережила найбільшу економічну кризу з часів Другої світової війни [3, с. 32]. Безробіття, яке раніше утримувалося на рівні 2-3%, зросло до понад 10%. Інфляція та падіння ВВП стали серйозними викликами для економіки. Відповіддю уряду стало впровадження комплексних реформ, які включали:

- Лібералізацію фінансових ринків.
- Реформи податкової системи: зниження корпоративних податків та спрощення їх структури.
- Приватизацію державних підприємств.
- Відкриття ринків для зовнішньої конкуренції.

Ці заходи дозволили стабілізувати економіку до кінця десятиліття, відновити зростання ВВП та підвищити ефективність економічного управління.

Зміни у соціальній політиці

Соціальна політика Швеції традиційно була спрямована на забезпечення рівності та підтримки високого рівня життя населення. Проте наприкінці ХХ століття система соціального захисту опинилася під значним тиском. Основними проблемами стали зростання витрат на соціальне забезпечення, старіння населення та необхідність реформування пенсійної системи. Уряд впровадив такі зміни:

- Запровадження змішаної системи пенсійного забезпечення, що поєднувала державні та приватні компоненти.
 - Розширення програм активної зайнятості, що стимулювали громадян до праці [3, с. 23].
 - Оптимізація програм соціальної допомоги шляхом зменшення бюрократичних перепон.
- Ці реформи дозволили Швеції зберегти свою соціальну модель, водночас зменшивши фінансовий тиск на державний бюджет.

Інновації та технології

Один із ключових аспектів успіху Швеції в умовах глобалізації – це розвиток інновацій та технологій. Шведська економіка активно інтегрувала нові технологічні рішення, що сприяло створенню таких відомих компаній, як Ericsson [4, с. 18], Spotify та Volvo. Важливими елементами цієї трансформації стали:

- Значні інвестиції в освіту та науку (до 4% ВВП).
 - Створення інноваційних кластерів, зокрема у сфері інформаційних технологій.
 - Державна підтримка стартапів через пільгові програми кредитування.
- Ці заходи сприяли тому, що Швеція стала одним із лідерів Європи у сфері технологічного розвитку.

Висновки і перспективи подальшого дослідження

Швеція наприкінці ХХ століття продемонструвала унікальну здатність до адаптації в умовах глобальних змін. Через впровадження економічних реформ, оптимізацію соціальної політики та розвиток інновацій країна змогла зберегти високий рівень життя та конкурентоспроможність на міжнародній арені. Перспективи подальших досліджень можуть охоплювати аналіз впливу цих реформ на сучасну шведську модель, а також вивчення їх

прикладного значення для інших країн.

Література

1. Панова І. О., Лющенко І. І. Історико-теоретичні аспекти дослідження Шведської моделі розвитку. *Бізнес Інформ*. 2024. №5. С. 6–15.
2. Гай-Нижник П. П. Шведська соціально-економічна модель: історичний аспект. *Наукові праці*. 2019. Т. 25. С. 47–54.
3. Каліновський Р.О. Лібералізація стабілізаційної макроекономічної політики: досвід Швеції та уроки для України. *ResearchGate*. 2018. С. 30–35. URL: https://www.researchgate.net/publication/328054311_LIBERALIZACIA_STABILIZACIINOI_MAKROEKONOMICNOI_POLITIKI_DOSVID_SVECIJ_TA_UROKI_DLA_UKRAINI
4. Andersson G., Sundstrom G. Swedish Social Policy: Between Universalism and Selectivity. *Journal of Social Policy*. 2002. Vol. 25. P. 17–29.
5. Heckscher G. *The Welfare State: Origins and Alternatives*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. P. 120–134.
6. Rothstein B. *Just Institutions Matter: The Moral and Political Logic of the Universal Welfare State*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. P. 56–78.

Лавренко Максим,

1 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Історія і археологія»
Маріупольський державний університет

ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОРЯДКУ НАСЛІДУВАННЯ У ЧЕРНІГІВСЬКОМУ КНЯЗІВСТВІ У 1097-1239 РР

Серед удільних князівств Київської Русі, Чернігівське князівство мало свій особливий порядок наслідування, що значною мірою і визначив розвиток самого князівства. У той час, коли на території усій Русі почало приживатися вотчине правління, на території Чернігівського князівства укріпилася “лествичне право”. За словами Грушевського, це мало два наслідки: по-перше цементувала територію Чернігівського князівства, не даючи відокремлюватися з його складу новим князівствам. Як це відбувалося з Турово-Пінським князівством, яке відокремилось від Київського, чи з Луцьким, і яке відокремилось від Волинського. Тобто прагнення князів які отримали "молодші" наділи, стати князем "старшого" наділу гарантувала цілісність Чернігівського князівства [2, С.326]; по-друге - маючи визначену територію, але кількість князів, що постійно

збільшується, підштовхувало представників Святославичів шукати столи ззовні. Адже якщо якийсь князь здобував стіл наприклад, в Галицькому князівстві, то звільнявся один княжий стіл у Чернігівському. Це давало змогу усім князям, що мали "молодший" наділ, ніж здобувач, піднятися на шабель вище [2, С.328].

Отже можна визначити три етапи формування системи наслідування у Чернігівському князівстві:

1) від Любицького з'їзду князів, до фіксування розподілу княжих столів між Давидовичами та Ольговичами 1097- 1127 рр

2) від розподілу княжих столів між Давидовичами та Ольговичами, до згасання гілки Давидовичів і отримання повного контролю над князівством Ольговичами 1127-1167рр

3) від початку панування над Чернігівським князівством Ольговичів, до підкорення Чернігівського князівства монголами 1166-1239 рр.

1) Після юридичної фіксації на Любецькому з'їзді князів 1097 року принципу "кожен да держит отчину свою" і закріплення за Святославичами Чернігівського князівства цей рід мав наступних князів: ДАВИД СВЯТОСЛАВИЧ кн. Чернігівський, ОЛЕГ-МИХАЙЛО СВЯТОСЛАВИЧ кн. Новгород-Сіверський, [1, С.372] ЯРОСЛАВ-ПАНКРАТІЙ СВЯТОСЛАВИЧ кн. Муромський і Рязанський, [1, С.374] СВЯТОСЛАВ ДАВИДОВИЧ вигн. з Волині [1, С.375], ВСЕВОЛОД-КИРИЛО ОЛЬГОВИЧ без столу, [1, С.397]. Після смерті ДАВИДА СВЯТОСЛАВИЧА у 1123 році, на Чернігівський стіл зійшов єдиний залишившись в живих син Святослава Ярославича Ярослав-Панкратій Святославич [1, С.374]. Але через три роки у 1127 році Всеволод Ольгович Новгород-Сіверський захопив владу в Чернігові, побивши дружину Ярослава, і відправив його до Мурому [3, С.643]. З цього часу Ярослав-Панкратій Святославич та його нащадки були виключені з фактичного наслідування столів у Чернігівському князівстві. Він заснував княжі династії у Рязані та Муромі. А влада у Чернігівському князівстві була розподілена між двома гілками нащадків Святослава Ярославича Давидовичами та Ольговичами [4, С.521].

2) Таким чином, ми можемо сказати що на 1127 рік склалася наступна система: дві з трьох гілок Святославичів княжили Чернігівському князівстві. Третя гілка, як я зазначав вище, князювала Муромо-Рязанському князівстві. Внутрі Черниговского князівства було виділено декілька наділів. Чернігівське князівство, Новгород-Сіверське, Курське (йдуть у порядку зниження старшинства), і декілька дрібніших які формувались відповідно до появи нових представників княжих династій [2, С.325]. Порядок наслідування мав риси лествичного права але ще не був чітко впорядкований і траплялися випадки коли це права було порушено. Так у 1139 році Всеволод Ольгович захопив владу у Києві, і став великим князем Київським. при цьому він віддав князівство Чернігівське своєму двоюрідному брату Володимирі Давидовичу оминувши при цьому своїх рідних братів [3, С.643]. тобто ми бачимо в даному випадку, що що порядок

наслідування не був чітко регламентований, а визначав особисто старший в роді. Для цього етапу характерно що владу у Чернігівському князівстві закріпила за собою династія Святославичів і жодна з інших династій руських князів, які боролися за владу у ряді князівств, не претендувала на владу у Чернігівському князівстві. У той же час після втрати контролю Тьмутараканським князівством та Муромо-Рязанським князівством Давидовичі і Ольговичі починають експансію з метою захопити владу у інших князівствах. У 1167 році вмирає останній представник гілки Давидовичей Святослав Володимирович князь Вщизький [1, С.379]. З цього моменту влада у Чернігівському князівстві цілком зосереджена у руках Ольговичей.

3) Після концентрації влади в Чернігівському князівстві у руках Ольговичей сформувалися правила наслідування. З'явилися дві гілки: перша - нащадки Всеволода Ольговича друга - нащадки Святослава Ольговича. За останніми закріплюється Новгород-Сіверське князівство з 1164 р. Обидві гілки дотримуються вотчинного принципу успадкування удільних столів, і "лествичного" принципу успадкування старшого столу Чернігівського князівства [4, С.521]. А той же час продовжується експансія на інші землі. Представники Чернігівської династії намагалися здобути владу і в Галичі, і на Волині, і звісно в Київській землі [4, С.522].

Отже система наслідування у Чернігівському князівстві хоча і має риси загальноприйнятих у той час на Русі, але має свої значні особливості. Вважаю саме це одним із факторів того, що дане князівство вело активну експансію і за свої межі, і тільки значне виснаження ресурсів, та формування нового сильного князівства - Володимиро-Суздальського не дало можливості Чернігівському князівству стати гегемоном на території Київської Русі. Після 1239 року порядок наслідування Чернігівському князівстві зазнавав значного впливу ззовні, тобто від ханів Золотої Орди. Саме тому, я вважаю, не можна порівнювати порядок князювання князів Чернігівських після монгольського завоювання і до ньо

Література

1. Войтович Л. Княжа доба. Портрети еліти. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський 2006. С.781.
2. Грушевський М.С. "Історія України -Руси". Київ: Т.2. 1992 р. С.640.
3. Котляр М.Ф. Всеволод Ольгович. Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во "Наукова думка", 2003. 688 с., С.643
4. Плахонін Г.А. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Чернігівське князівство. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2003. 688с, С. 521-522

Немченко Всеволод,
1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Історія»
Маріупольський державний університет

ПОЛКОВНИК ПЕТРО БОЛБОЧАН: СТОРІНКИ БІОГРАФІЇ ВІДОМОГО ВІЙСЬКОВИКА ДОБИ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ 1917-1920

Чільне місце серед непересічних постатей доби визвольної боротьби українського народу початку ХХ сторіччя посідає яскрава фігура Петра Болбочана, чия доля відбила в собі всю неоднозначність і трагічність розвитку тогочасного українського руху, суперечності в боротьбі за майбутнє України.

Петро Болбочан народився в священницькій родині 5 (17) жовтня 1883 р. на Хотинщині в родині молдовського православного священника та помічника благочинного 4-го округу Хотинського повіту Федора Болбочана. Священником був також і дід Петра, тож священницький шлях для нього був практично неминучий. Наприкінці літа 1905 р., після двох років навчання в Кишинівській духовній семінарії Петро вступив у Чугуївське піхотне юнкерське училище.

Чугуївське піхотне юнкерське училище займало особливе місце серед подібних військово-навчальних закладів. Під час навчання в училищі Петро Болбочан практично вперше вияв національну самосвідомість, організувавши “український гурток для поширення рідного слова”, який командування училища швидко ліквідувало. Він, як “автор” цього гуртка обмежився лише усною доганою, хоча міг бути покараний набагато суворіше.

У 1909 р. по закінченню училища підпоручик Болбочан розпочав службу в 38-му піхотному Тобольському полку – одну з найстаріших в імператорській армії, що тоді дислокувався в польському місті Скерневиці. У 1910 р. полк передислокували в місто Нижній Новгород, і Петро продовжив службу на Волзі. Зауважу, що увесь “доукраїнський” період військової кар’єри Болбочана пов’язаний із цим полком.

За майже три роки Першої світової війни П. Болбочан набув значного бойового досвіду як командир тактичної ланки. Перебуваючи де-юре на посаді полкового ад’ютанта, він брав участь в бойових діях: періодично командував ротою, кулеметною командою, командою розвідників, але щоразу повертався до виконання обов’язків за посадою. Про те, як він воював, свідчать чотири ордени, якими його відзначили за бойові дії, присвоєне чергове звання,

контузія, яку він отримав у березні 1916 р. і поранення, отримане ним навесні 1917 р.

Наприкінці літа 1917 р. на фронт прибув й увійшов до складу 10-ї піхотної дивізії, в якій капітан Болбочан командував дивізійним обозом, 1-й Український Богдана Хмельницького піхотний полк. Він активно допомагав полку, як матеріально, так і новобранцями – фактично це той момент, з якого Петро Болбочан і розпочав свою діяльність в українському військовому русі. А восени він вже очолив рух з українізації 5-го армійського корпусу, залишивши службу в російському війську, та попри опір формував Український Республіканський полк. Невдовзі полк за наказом більшовицького корпусного солдатського комітету роззброїли та жорстоко ліквідували.

На початку січня 1918 р. у Києві Болбочан робить другу, вже вдалу, спробу сформувати національну військову частину – Республіканський курінь. Курінь, що переважно був укомплектований колишніми офіцерами, під його командуванням брав участь у придушенні більшовицького повстання на Арсеналі та згодом увійшов до складу Окремого Запорізького загону. У складі загону курінь під командуванням П. Болбочана брав участь в прикритті відступу з Києва. А вже на початку березня курінь Болбочана діяв в авангарді німецьких і австро-угорських військ, що наступали на Київ, заслуживши бойову славу.

У середині березня 1918 р., у рамках розпочатого Центральною радою нового етапу національного військового будівництва, Запорізький загін реорганізували у дивізію, у складі якої був сформований Запорізький піший полк під командуванням Петра Болбочана. Навесні 1918 р. полк під командуванням Болбочана, при підтримці німецьких військ, переможно наступав у південно-східному напрямку, звільнивши від більшовиків Полтавщину та Харків. Оскільки в ході звільнення Полтавщини від більшовицької окупації чисельність Запорізької дивізії зростає, у квітні 1918 р. її розгорнули в корпус. Командиром 1-ї Запорізької дивізії у складі корпусу призначили полковника Петра Болбочана.

У квітні 1918 р. очолювана Болбочаном окрема дивізійна тактична група, яку виділили з корпусу, забезпечена всім озброєнням і припасами, провела вдалий Кримський похід. Цей похід яскраво розкрив його блискучий талант воєначальника. Окрім того, було продемонстровано не тільки здатність українців успішно протистояти більшовицькій орді, а й успішно реалізовувати складні військові операції стратегічного значення. Блискавична операція, проведена Болбочаном на Сиваші, вирішила не тільки успіх усього Кримського походу, але й уберегла його запорожців від значних людських втрат.

Не дивлячись на те, що завжди розуміли дії Павла Скоропадського, Петро Болбочан зміг зберегти свою державницьку позицію під час Гетьманату, отримавши підтримку від воїнів-запорозжців. У червні 1918 р. Запорізька дивізія під командуванням Болбочана приєдналася до свого корпусу, що охороняв українсько-російський кордон на північ

від Слов'янська, а згодом корпус вже відбивала більшовицький наступ на Харківщині. Від серпня до початку жовтня 1918 р. Болбочан на чолі 2-го Запорізького полку своєї дивізії вів виснажливі бої з червоноармійськими загонами на Чернігівщині на кордоні з радянською Росією.

У той же час, Петро Болбочан активно проявив себе не тільки як військовик, а й як державник. Він підтримав антигетьманське повстання, маючи намір насамперед протистояти спробам утвердження російської білогвардійщини в Україні. Від початку правління Директорії, полковник П. Болбочан, як кадровий військовий, беззастережно виконував розпорядження С. Петлюри, однак його політична позиція та конкретні дії з оборони Лівобережжя України явно не подобалася багатьом тогочасним лідерам УНР, які відверто демонстрували свою прихильність до радянської влади в Росії та фактично вели підривну діяльність проти України.

22 січня 1919 р. полковника Петра Болбочана самочинно заарештували. Одним з головних звинувачень, висунутих проти нього, полягало у нібито навмисній дестабілізації воєнно-політичної ситуації на Лівобережжі. Чотиримісячне перебування у невизначеному стані, без належного слідства і вироку, як і пояснень самого факту арешту, завершилося для Болбочана трагічними подіями, які в подальшому призвели до швидкого суду та розстрілу, який провели 28 червня 1919 р. після десятиденного очікування з дня вироку.

Так скінчився земний шлях молодого талановитого військовика, який мав великий потенціал і міг принести багато користі своїй державі. Він чесно й послідовно відстоював державність України в боях як проти білогвардійців, так і проти Червоної армії й жодного разу не міняв своєї позиції. В тих буремних подіях Болбочан вважав, що варто боротися лише за самостійну демократичну Українську республіку. Його 2-й Запорізький піший полк став найбільшим і найкращим полком Запорізької дивізії. А його Запорізький корпус – серцевиною армії УНР у боротьбі проти більшовицького окупаційного режиму. Запорожці щиро любили його, були віддані йому і готові виконувати кожне його бажання.

Література

1. Сідак В. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника / В. Сідак, Т. Осташко, Т. Вронська. – 2-е вид., доп. – Київ: Темпора, 2009. – 428 с.: фото; кол. іл.

2. Шурхало Дмитро. Полковник армії УНР Петро Болбочан: жертва інтриг чи претендент у диктатори? *[Електронний ресурс]*. Радіо свобода, 12 жовтня 2020. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/polkovnyk-bolbochan-zhertva-intryh-chy-pretendent-u-dyktatory-/30887631.html> (дата звернення: 19.01.2025)

3. Ткачук О. Петро Болбочан – захисник української державності: [про видатного воєначальника безпідставно розстріляного за наказом кер. директорії] / О. Ткачук // Буковина. – 2010. – 6 лип. (№ 52). – С. 3.

ФРАЗА «ІДУ НА ВИ!» ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА ІГОРОВИЧА

Фраза «Іду на ви!» міцно увійшла в українську історичну пам'ять як символ войовничості, рішучості та незламності князя Святослава Ігоровича. Цей вислів не лише характеризує його особистість, а й відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності українців зараз. Глибоке дослідження цієї фрази дозволить нам краще зрозуміти не лише особистість князя, а й особливості тогочасного суспільства, його цінності та ідеали. Ця тема залишається актуальною і сьогодні. Вона має велике значення у вивченні постаті Святослава для розуміння історії України. У контексті російсько-української війни, фраза набула особливого значення, символізуючи рішучість українського народу захищати свою землю.

Знаменита фраза “Іду на ви”, згадується у “Повісті минулих літ” Нестором Літописцем і належить Святославу Ігоровичу (Хороброму), князю Київської Русі (942-972) років [2].

У 964 році молодий князь Святослав, відправився у перший похід на племена в'ятичів, які проживали на землях межиріччя Оки та Волги. Святослав підкорив їх і вони перестали платити данину хозарам. Потім саме походом на хозар, про який відомо з Повісті минулих літ, згадується його відома фраза “Іду на ви”.

Нестор Літописець у “Повісті минулих літ” пише: «...И посылаше къ странамъ, глаголя: „, хочю на вы ити”» (посилав гінців до ворогів, кажучи : “іду на вас”) [3]. Таким чином князь попереджав ворогів про свої наміри воювати з ними.

Святослав не приховував своїх намірів, а відкрито заявляв про них. Це свідчить про його прямолінійність і впевненість у своїх силах. Фраза "Іду на ви!" звучала як заклик до дії, як виклик ворогам. **Прямого документального підтвердження того, що саме ці слова вимовив Святослав Хоробрий, немає але у "Повісті минулих літ" згадується про те, що Святослав відправляв послів до різних народів з повідомленням про свій намір іти на них війною.**

Святослав був справжнім воїном, який проводив більшу частину життя у походах. Ця фраза підкреслює його бойовий дух і прагнення до військових подвигів.

За Повістю минулих літ 965 року Святослав здійснив похід на Хозарський каганат, але це не підтверджується паралельними джерелами. Мусульманські джерела X століття підтверджують

це 969 роком, але там не згадується ім'я князя. Тому не має однозначної відповіді чи ходив Святослав на хозарів, бо в цей час за історичними даними був на Дунаї [4].

Святослав віддав перевагу кочовому способу життя, постійним походах, а не сидінню в князівських палатах. Його постійні війни з Візантією також можуть розглядатися як спроба зберегти незалежність Київської Русі. Ця фраза мала на меті не лише повідомити про напад, але й залякати ворога, показати його силу і непохитність. Святослав напевне розумів, що психологічний тиск може зіграти важливу роль у досягненні військової перемоги.

Для ворогів Святослава ця фраза, безумовно, звучала як загроза. Вона попереджала про наближення небезпеки і викликала страх. Для кочових народів, з якими часто воював Святослав, війна була невід'ємною частиною життя, і пряма загроза нападу сприймалася як виклик.

Можливо, ця фраза також слугувала для об'єднання воїнів навколо князя. Вона могла бути своєрідним бойовим кличем, який піднімав бойовий дух дружини. Для Візантії, з якою Святослав мав складні відносини, ця фраза могла сприйматися як виклик і непокора. Вона демонструвала незалежність Київської Русі і прагнення Святослава до самостійної політики.

Літописи часто перевищували здобутки та якості князів, але вони дають нам деяке уявлення про те, як сучасники сприймали їх та їхні дії.

Зовнішність князя Святослава описує візантійський історик Лев Діакон, який імовірно був свідком перемовин Святослава з імператором Іоанном Цимісхієм у 970 році.

“Показався і Святослав, що приплив на ріці на скіфському човні; він сидів на веслах і веслував разом із наближеними, нічим не відрізняючись від них. Ось якою була його (князя Святослава) зовнішність: середнього зросту, не надто високого і не дуже низького, з кошлатими бровами і ясно-синіми очима, ніс короткий, борода оголена мало волосся, з густим, дуже довгим волоссям над верхньою губою. Голова в нього була зовсім гола, але з одного боку її звисало пасмо волосся — ознака знатності роду; міцна потилиця, широкі груди та всі інші частини тіла були цілком співмірні, однак виглядав він похмурим і диким. В одне вухо його була вдіта золота сережка; вона була прикрашена карбункулом, обрамленим двома перлинами...” [4]. Лев Діакон, детально описує військові дії Святослава на Балканах. Його твори надають цінну інформацію про військове мистецтво того часу та відносини між Руссю і Візантією.

Арабські географи, які відвідували Русь у X столітті, також згадують про Святослава та його походи. Їхні записи містять цікаві відомості про життя русичів і їхні звичаї.

Археологічні розкопки на територіях, пов'язаних з походами Святослава, допомагають уточнити деталі військових кампаній та повсякденного життя людей того часу.

Вперше варіант вислова князя Святослава у вигляді «Іду на Ви» запропонував Микола Карамзін у своїй книзі «Історії держави Російської».

Святослав був відомий як відважний воїн, який не боявся відкрито заявляти про свої наміри. Така прямість і рішучість цілком відповідають характеру фрази "Іду на ви". Вона відповідає мовним нормам давньоруської мови і є логічним виразом військового наміру. Згодом фраза "Іду на ви!" стала символом українського духу, волелюбності і незламності. У контексті російсько-української війни, фраза набула особливого значення, символізуючи рішучість українського народу захищати свою землю [1].

Вислів «Іду на ви!» міцно увійшов в лексикон Збройних сил України, перетворившись на справжній символ незламності та рішучості українських воїнів [5].

Література

1 Етос. Фільм про воїнів 3-го полку Сил спеціальних операцій/ URL: [\[https://youtu.be/5EDmXXKIW44?si=qeWGJOOZmzWXGG-d\]](https://youtu.be/5EDmXXKIW44?si=qeWGJOOZmzWXGG-d)

(дата звернення 11.12.2024)

2 [Котляр М. Ф. Святослав Ігорович *Малий словник історії України*](#) / відпов. ред. В.А. Смолій. Київ : [Либідь](#), 1997. С.354

3 Літопис руський / Пер. з давньорус. Київ: Дніпро, 1989. 591с.

4 Святослав Ігорович. ред. 8 листопада 2024 URL:

[\[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2_%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87\]](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2_%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87) (дата

звернення 11.12.2024)

5 Сили спеціальних операцій Збройних сил України / URL:

[\[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B8_%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9_%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%81%D0%B8%D0%BB_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8\]](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B8_%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9_%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%81%D0%B8%D0%BB_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8) (дата звернення 11.12.2024)

Цивіль Оксана,

II курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Історія і археологія»
Маріупольський державний університет

НАРОДНЕ ОПОЛЧЕННЯ В КИЇВСЬКІЙ ОБОРОННІЙ ОПЕРАЦІЇ 1941 р.

У подіях радянсько-німецької війни особливе місце посідала київська оборонна операція 1941 р. В ході її проведення радянське командування, не маючи достатніх сил для відсічі ворога, використовувало як військовий резерв формування народного ополчення. Ця екстраординарна практика була характерним для радянської політики проявом використання патріотичних настроїв населення, яке прагнуло захистити свою батьківщину. Створення народного ополчення було ініційоване компартійною владою, яка вміло використовувала патріотичні настрої людей.

6 липня 1941 р. ЦК КП(б)У, Президія Верховної Ради та Раднарком УРСР у своїй відозві закликали створити загони народного ополчення, для чого задіяли штаб оборони Києва У всіх районах міста було сформовано по два такі загони (у Жовтневому районі – три) чисельністю від 1100 до 2300 бійців. Загалом на 8 липня це становило 19 ополченських загонів, які налічували 29 400 осіб. З урахуванням сільських районів Київської області у ополченські формування записалося понад 90 тис. громадян. Одночасно формувався комсомольський полк ополчення чисельністю 1450 бійців [2].

Ополченські формування були створені на Київському вагоноремонтному заводі, трамвайному заводі ім. Дзержинського, на заводах «Арсенал», «Більшовик», «Ленінська кузня», «Трансигнал», 8-й взуттєвій фабриці, меблевій фабриці Боженка та ін. У ході Київської оборонної операції всі загони народного ополчення були передані в розпорядження начальників секторів оборони Києва. Загони народного ополчення були сформовані швидко і приступили до виконання своїх обов'язків [1].

На початку липня 1941 р. німецькі війська наблизилися до Києва і створили загрозу окупації міста. У цей час військові частини Червоної Армії посилили погано підготовленими та легко озброєними загонами ополченців та винищувальних батальйонів, радянське командування провело запеклі контратаки на німецькі позиції. Спільними зусиллями регулярних військ та мобілізованих у загони народного ополчення киян вдалося втягнути ворогів у затяжні бої під Києвом [4, с. 133].

31 липня почався генеральний штурм міста німецькими військами, які захопили деякі села поблизу Києва, 3 серпня 1941 р. Штаб оборони міста видав наказ про об'єднання всіх існуючих загонів народного ополчення в районні батальйони, які підпорядковувалися наказам Центрального сектора оборони міста. Штаб Південно-Західного фронту для посилення ополченських формувань направив до них армійських командирів середньої ланки [1].

У Києві на цей час було створено 13 винищувальних батальйонів і 19 загонів народного ополчення загальною кількістю 32 805 бійців. Разом з воїнами регулярної армії вони в першій половині серпня 1941 р. зупинили ворожий наступ на місто [5].

З півдня столицю України спільно захищали воїни регулярної Червоної армії та київські ополченці 4 серпня першу смугу південного сектора оборони було посилено добровольцями

Московського, Залізничного та Сталінського районів. Сюди прибули також ополченські поїзди. Там діяло 8 ополченських батальйонів. Пізніше їх поповнили ще 7 ополченських батальйонів.

Перед ополченцями було поставлено завдання утримувати позиції до прибуття третього повітряно-десантного корпусу. Вранці 9 серпня в район Солом'янки прибули ешелонами 5, 6 та 212 повітряно-десантні бригади [4, с. 135]. На початку серпня в районі Голосієва та Китаєва прийняли перші бої студентські роти. Вони мужньо утримували позиції до прибуття 5, 6 та 212 повітряно-десантних бригад [3].

В ніч на 9 серпня радянські війська спільно з ополченцями відкинули загарбників. 10 серпня почався контрнаступ ополченців на ділянці Чоколівка – Мишоловка. На аеродром на Чоколівці були перекинуті 8 загонів ополченців на додачу до 7, вже діючих. Розвиваючи контрнаступ, 37 армія і прибулі повітряно-десантні бригади спільно із загонами народного ополчення вибили німців [1].

16 вересня ударне угруповання 6-ї німецької польової армії почало завершальний штурм Києва. Наступного дня генерал М. Кирпонос наказав арміям Південно-Західного фронту з боями виходити з оточення. За цим наказом переправу військ на лівий берег Дніпра повинен був забезпечувати Київський комсомольський полк разом з іншими ополченськими формуваннями. Їм було дано наказ прикрити відхід регулярних частин на околицях, а потім перейти до партизанської боротьби [1]. 21 вересня 1941 р., коли радянські війська залишили останній район столиці – Дарницю, окремі невеликі групи ополченців продовжували битися з ворогом і після того [6, с. 33].

Таким чином, Київська оборонна операція показала, що, незважаючи на малочисельність формувань народного ополчення та недостатню їх військову підготовку, ополченці відіграли важливу роль у захисті столиці України у найбільш важкі часи боїв.

Література

1. Виноградов С. Народне ополчення в оборонних боях за Київ (липень – 18 вересня 1941 р.). URL: [https://history.kby.kiev.ua/publication/doc_7987.Narodne_opolchennya_v_oboronnih_boyah_za_Kiyiv_\(lipen_-18_veresnya_1941_r.\).html](https://history.kby.kiev.ua/publication/doc_7987.Narodne_opolchennya_v_oboronnih_boyah_za_Kiyiv_(lipen_-18_veresnya_1941_r.).html)
2. Герасименко Л. С. Комплектування ополченських формувань у місті Києві (1941 р.). URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Herasymenko_L/Komplektuvannia_opolchenskykh_formuvan_u_misti_Kyievi_1941_r.pdf?
3. До 75-річниці визволення Києва від німецьких загарбників. 11 листопада 2018 р. URL: <https://nubip.edu.ua/node/52874>
4. Патриляк І.А., Боровик . М.А., Україна в роки Другої світової війни: спроби нового концептуального погляду. Ніжин: видавець .П.П.Лисенко М.М., 2010. 590 с.
5. «Про що мовчать київські доти». 11 липня 1941 року розпочалася героїчна оборона Києва від німецько-фашистських загарбників. 11 липня 2014 р.

<https://svyat.kyivcity.gov.ua/news/pro-shcho-movchat-kiiivski-doti-11-lipnya-1941-roku-rozpochalasya-geroichna-oborona-kieva-vid-nimetsko-fashistskikh-zagarbnikiv>

6. Стріхарська Т. Бої за Київ 1941 р. та 1943 р. В усноісторичних джерелах (за матеріалами Національного музею історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс). URL: https://vim.gov.ua/pages/_journal_files/23.05.2019/pdf/VIM_23_2019-25-41.pdf

СЕКЦІЯ:

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО
ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

Автомєєнко Олег,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
заочна форма навчання, освітня програма «Політологія».

Політична аналітика та експертиза»,
Маріупольський державний університет

МАНІПУЛЯТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС: АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Сучасна війна характеризується не лише застосуванням військової сили, а й широкомасштабною інформаційною війною. Сунь Цзи казав – «Війна – це мистецтво брехні». Тому, якщо ти вправний, придурюйся невмілим. Якщо ти діяльний – корч із себе млявого. Якщо ти близько – вдавай, що далеко, а якщо далеко – вдавай, що близько.

Російсько-українська війна демонструє інтенсивне використання маніпулятивних технологій, спрямованих на вплив на масову свідомість, дестабілізацію суспільства та послаблення національної єдності.

У стані війни маніпуляції інформацією стають потужним інструментом впливу на суспільство, формування громадської думки, мобілізації ресурсів і послаблення супротивника. Аналіз цих явищ у контексті України є важливим як для розуміння сучасних викликів, так і для напрацювання ефективних механізмів протидії.

Серед основних прийомів сучасних інформаційних війн зазначають повну дезінформацію, приховування суттєвої інформації, перебільшення чи применшення з метою дезінформації, зсунення понять, використання «позитивних кліше», посилення на неіснуючі підстави, апеляцію до авторитетної особи під час представлення лживої чи сумнівної тези як доведеної, використання аналогічних тез, використання інформаційних табу, пошук підстав для загострення ситуації, навішування ярликів, переведення політичної дискусії в моральну площину, апеляцію до вищих цінностей, апелювання до емоцій, висміювання, використання лексичних прийомів інформаційної боротьби, використання інформаційного сміття (відволікання уваги), приховування реальних наслідків, цілей, використання інтернету для ведення інформаційної війни.

Заходи з дезінформації здійснюються за допомогою створених агресором телеграм-каналів та інших соціальних мереж, таких, як Facebook, X, Тік-Ток. З огляду на зростання популярності користування. Переваги поширення дезінформації саме через телеграм-канали полягають в тому, що інформаційні вкидання робляться на основі «сітки», коли ініціатор операції публікує медійний контент, який за сутністю є цілковитою дезінформацією, і дублює його на інших телеграм-каналах, що належать до цієї сітки.

Приклади дезінформаційних кампаній:

1. Анексія Криму (2014)

Заяви про те, що Крим «добровільно» приєднався до Росії через «загрозу з боку

України». Неправдиві повідомлення про «масові порушення прав російськомовного населення».

2. Війна на Донбасі

Представлення збройного конфлікту як «громадянської війни» всередині України, заперечення участі російських військ. Поширення фейків про українських військових, таких як звинувачення у «геноциді».

3. Повномасштабне вторгнення (2022)

Наратив про «денацифікацію» України як привід для агресії. Масштабна кампанія фейків про військові злочини України, наприклад, у Бучі, щоб заперечити відповідальність російської армії.

Зазначимо, що здебільшого прийоми сучасних інформаційних війн використовуються комплексно, що дозволяє посилити ефект кожного з них.

У 20 ст. питання інформаційних війн і використовуваних тактик набуло більшої актуальності. Як зазначає Л. Фараго, психологічна війна розуміється як «організовані зусилля для поширення ідей, доктрин і принципів, свідомою ціллю яких є набуття прихильників, послідовників або союзників, а також переконання людей у тому, що їхня справа – правильна та справедлива, а справа противника – неправильна та помилкова, найголовніше, щоб люди почали діяти на користь однієї сторони та на шкоду іншій стороні».

Протидія маніпулятивному впливу ворога під час інформаційної війни чи окремої психологічної операції вимагає розуміння механізмів і цілей противника. Уважаємо, що наступні дослідження використання технік маніпуляції й елементів психологічної війни в умовах сучасної гібридної війни мають базуватися на мультимодальному та міждисциплінарному підходах.

Маніпулятивні технології є невіддільною частиною сучасної війни. Ефективна протидія вимагає комплексного підходу з боку держави, медіаспільноти та громадянського суспільства для зміцнення інформаційної безпеки України.

Гнилицька Анастасія,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Міжнародні відносини»,

Маріупольський державний університет

НАРАТИВИ КРЕМЛЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СПРИЙНЯТТЯ МІЖНАРОДНОЮ СПІЛЬНОТОЮ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У сучасній війні інформаційний компонент є обов'язковою складовою, він стає найефективнішим у порівнянні з військовим. Завдяки цьому аспекту важко визначити початок і кінець такої війни – вона розпочинається без офіційного оголошення, і інша країна навіть не усвідомлює, що вже є об'єктом такої війни. У такій війні відсутні будь-які норми і правила – як юридичні, так і моральні. Опрацьований матеріал дозволяє стверджувати, що саме інформація дає можливість контролювати суспільство, впливати на суспільну свідомість в цілому. Шляхом спотворення подій, перекручування історичних фактів та підміни понять пропагандисти досягають формування певного підґрунтя, яке деморалізує громадян та сприяє подальшому військовому вторгненню і переходу на сторону інформаційного агресора.

За оцінками ООН, конфлікт на Сході України є одним із самих смертоносних в Європі з часів Другої світової війни [1,с.13]. Непередбачувані дії Росії довели, що вона ігнорує міжнародне право, що завдає серйозної шкоди світовому порядку, який був встановлений після закінчення Другої світової війни. Гарантії безпеки від провідних ядерних держав, надані Україні Будапештським меморандумом, не спрацьовують.

Щоб заручитися підтримкою більшості країн та виправдати свої дії, Москва завжди проводила інформаційно-психологічні операції, застосовуючи дипломатичні, політичні, економічні, військові та інформаційно-психологічні заходи, спрямовані на формування в окремих груп людей помилкових стереотипів поведінки, трансформації в потрібному напрямку їх настроїв. Російські пропагандисти, використовуючи демократичні принципи свободи слова та медіа, засобів масової інформації (далі ЗМІ) та соціальні мережі розповсюджують свої наративи та фейки в міжнародний інформаційний простір. Для цього, використовуючи вказівки Адольфа Гітлера: «Чим безглуздіша брехня, тим простіше в неї повірити» та Йозефа Геббельса: «Ми домагаємося не правди, а ефекту», перекручуються факти та вигадуються нові побрехеньки [4]. Москва має величезний кейс напрацювань в галузі створення та використання дезінформації та пропаганди, наповнення якого активізувалося з встановлення повного контролю над засобами масової інформації, посилення спроможності збройних сил Російської Федерації, знищення демократичної опозиції всередині країни, проведення економічних та торговельних війн, енергетичного шантажу, тобто з путінського «Підняття Росії з колін». Намагаючись розширити цільову аудиторію, що сприймає пропагандистські меседжі, Росія використовує як традиційні ЗМІ, так й інтернет. Варто визнати, що російські провладні традиційні ЗМІ мають широке поле діяльності та бюджет – «RT» (Russia Today) і «Sputnik», працюють у 100 країнах і транслюють програми тридцятьма мовами. Щорічний бюджет «RT» становить близько 270 мільйонів євро, що дає йому можливість, конкурувати на світовій арені новин з такими гігантами, як «BBC World» та «France 24», котрі мають схожі за обсягом бюджету [3,с.72]. Без сумніву, російсько-українська війна є першою війною, що розгортається на екранах смартфонів у режимі реального часу та неможлива без

застосування спеціальних методів і прийомів інформаційно-психологічного впливу, багатоманітність яких зводиться до маніпулювання та пропаганди населенням країн усього світу. Цей конфлікт демонструє складність і непередбачуваність міжнародних відносин у сучасному світі. Більшість міжнародної спільноти вважає, що Росія напала на Україну 24.02.2024, проте в Україні, через наявність внутрішньо переміщених осіб з Криму та Донбасу, вважають початком війни зиму-весну 2014 року [5]. Починаючи з 2014 року західні і українські OSINT-спільноти, аналітичні центри і журналісти здійснили десятки розслідувань російської військової участі у війні під керівництвом Кремля на Донбасі і відстежили перетин державного кордону російською бронетехнікою, сформували на підставі доказів поіменні списки і конкретні історії російських військових, що брали участь в бойових діях на українській території, встановили факти артилерійських обстрілів української території – з російської. На противагу Кремль надав власні твердження того, що відбувається. Революція гідності стала «державним переворотом», всі без винятку активісти Євромайдану – «нацистськими угрупованнями», українська влада періоду від Олександра Турчинова до Петра Порошенка – «київською хунтою», анексія Криму – «возз'єднанням Криму з Росією», проросійські протестувальники в Донецьку і Луганську включно із російськими «туристами» з Ростова і Белгорода – «народом Донбасу», озброєні угруповання «ЛДНР» та кадрові російські військові – «трактористами і шахтарями». Росія із самого початку назвала події в Криму та на Сході України «громадянською війною», тож багато світових інституцій та західних ЗМІ вважали, що Москва не має жодного стосунку до попередніх подій на Донбасі [5]. За словами головного редактора стандартів та практик найбільшого суспільного мовника в США National Public Radio (NPR) Тоні Кейвіна, вперше про війну Росії проти України радіостанція повідомила тільки після повномасштабного вторгнення – до цього йшлося про війну сепаратистів (нехай і проросійських) проти українського уряду [5]. Враховуючи те, що більшість іноземних журналістів знаходилися на той час в Росії та формували своє бачення ситуації через спотворену Державним інформаційним агентством Росії інформацію, міжнародні політики та пересічні громадяни теж не уявляли масштабів катастрофи, що насувалася. На жаль, фраза «війна в Україні», яка дуже часто використовується в європейських медіа без зазначення ролі Росії, створює враження, що в Україні воюють українці між собою.

Спочатку російської агресії Кремль активно запрошував західних журналістів на окуповані території, щоб вони фіксували «злочини ЗСУ проти мирного населення», які часто влаштовувала сама Росія. Згодом на Донбасі було дозволено працювати лише наближеним блогерам (серед таких, приміром, Патрік Ланкастер, якого РФ представляла як американського журналіста, проте він постійно перебував у Донецьку та супроводжував окупаційні війська) [5]. Через сервіси і платформи компаній Google, Apple, Facebook, Twitter з метою маніпулятивного впливу на користувачів Росія розповсюджувала протягом 2022 року наступні нарративи [6]:

1. «Спецоперація з денацифікації, або Київ за 3 дні». У свідомості населення поняття «операція» є швидкою, локальною дією. Тому Кремль для пояснення своїх дій обрав саме такий термін – завдяки чіткому виконанню завдань, «непереможна російська армія» швидко ліквідує осередок зла в Україні. Збройні сили України «відразу перейшли на бік Росії» та разом знищують націоналістів. Мирному населенню нічого не загрожує. Своїми діями Росія відновлює свою історичну повноту, збираючи «русский мир» разом у всій його сукупності великоросів, білорусів і малоросів.

2. «Націоналісти взяли в заручники цивільних, тому є жертви». Коли українці почали чинити супротив, стало зрозумілим, що з наскоку захопити Україну не вийшло. Тривалість воєнних дій почали виправдовувати тим, що українські війська використовують мирне населення як «живий щит».

3. «Наш противник – Захід». Затягування воєнних дій стали виправдовувати втручанням Заходу, який надає Києву фінансову, військову допомогу. Акцент уваги переміщується на «фактичну війну Росії з НАТО на території України». Завдяки нав'язуванню Заходом цієї війни Росії, якій не залишили вибору, Кремль був вимушений розпочати повномасштабне вторгнення.

Варто зазначити, що попри досить незграбні й прямолінійні фейки російській пропаганді вдається сіяти сумніви серед громадян Європи. За результатами опитування Cemas майже кожен п'ятий житель Німеччини вірить, що «Путін бореться проти світової закуліси». 12 % респондентів вірять ще одному відомому твердженню російської пропаганди про те, що «Україна разом із США керує секретними біолабораторіями з виробництва біологічної зброї» [2]. За даними Cemas, показники впливу російської пропаганди мають суттєві відмінності між західними і східними землями ФРН. На сході Німеччини кожен третій погодився із твердженням про «вимушене рішення Росії розпочати війну після довгих провокацій з боку НАТО», тоді як на заході Німеччини цей показник склав 16 %. 14 % опитаних на сході Німеччини впевнені, що війна в Україні служить лише тому, щоб відвернути увагу від пандемії, у західній Німеччині з цим згодні 7% [2].

Підсумовуючи наведений матеріал можна стверджувати, що громадська думка формується через інформацію будь-якими засобами її передачі. Саме інформація дає можливість контролювати суспільство, впливати на суспільну свідомість в цілому. Уся різноманітність методів та прийомів інформаційно-психологічного впливу, що застосовує Росія для підтримки формування своїх дій серед міжнародної спільноти, зводиться до маніпулювання та пропаганди. Москва використовує велику кількість каналів та джерел впливу через які потрібні ідеї, думки, настрої «вживлюються» у свідомість поступово, крапля за краплею, врешті, формуючи необхідний для Кремля світогляд. Російська пропаганда, використовуючи емоційний компонент, активно

працює над створенням негативного образу України, зображаючи її як «націоналістичну», «агресивну», тим самим виправдовуючи свої дії на міжнародній арені.

Література

1. Башинський В. Аналіз сучасних інформаційних аспектів ймовірного сценарію розвитку воєнного конфлікту з Російською Федерацією. Зб. Наук. праць Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки. Вип. № 4(6). 2020. С.12–25.
2. Новик П. Як працює російська пропаганда у Європі: наративи про дискримінацію культури, фейки у Польщі та підтримка у Німеччині. Є уе.ua. Суспільство.Війна. 02.11.2022 URL:https://ye.ua/sypilstvo/61418_Yak_pracyiye_rosiyska_propaganda_u_yevropi__narativi_pro__diskriminaciyi_kulturi_feyki_u_Polschi_ta_pidtrimka_u_Nimechchini.html (дата звернення 04.12.2024).
3. Пасічний Р. Вплив сучасної російської пропаганди на країни Європи Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. № 2(50) (2021), С.70-75, URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/242872> (дата звернення 05.12.2024).
4. Подик О. Чим неймовірніша брехня, тим легше в неї повірять. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Zd97qV6STzQ> (дата звернення 06.12.2024).
5. Тимошенко Д. Від танків «з воєнторгу» до наступу на Київ: чому Захід 10 років боявся назвати РФ агресором. Радіо Свобода. Донбас. Реалії. 22.02.2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viyna-rosiyi-proty-ukrayiny-vyznachennya/32826392.html> (дата звернення 04.12.2024).
6. 10 місяців війни. П'ять етапів переродження пропаганди. Укрінформ. 23.12.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3639859-10-misaciv-vijni-pat-etapiv-pererodzenna-propagandi-kremla.html> (дата звернення 07.12.2024).

Горелова Юлія,
1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти
заочна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ІЗРАЇЛЮ: УРОКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

В умовах російсько-української війни створилися безпрецедентні виклики для національної безпеки України. У цьому контексті аналіз досвіду Ізраїлю, який тривалий час успішно протистоїть зовнішнім і внутрішнім загрозам, є важливим для вдосконалення української стратегії. Ізраїль розробив ефективну систему забезпечення безпеки, адаптовану до умов постійних конфліктів, що робить його досвід цінним для України.

Основними принципами стратегії національної безпеки Ізраїлю є: доктрина виживання, згідно з якою Ізраїль орієнтується на утримання переваги у військових, технологічних та інформаційних аспектах; превентивні дії, де військова доктрина передбачає випередження потенційних загроз через розвідувальні операції, точкові удари та активну дипломатію; мілітаризація суспільства, у якій Ізраїль має широку систему загальної військової служби, що забезпечує високий рівень підготовки населення до надзвичайних ситуацій, а також важливими принципами є високотехнологічна оборона, де основна увага приділяється розробці та впровадженню передових технологій, таких як система протиракетної оборони "Залізний купол" та кіберзахист, і державна мобілізація, тобто поєднання зусиль державних структур, приватного сектора та громадян для забезпечення безпеки.

Тема аналізу стратегії національної безпеки Ізраїлю та можливості застосування його досвіду для посилення обороноздатності України вже привертала увагу науковців. Наприклад:

1. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД): у своїй публікації «Досвід Ізраїлю щодо формування стратегії національної безпеки»;
2. Науковий вісник: Державне управління: у статті «Досвід держави Ізраїль щодо управління безпекою цивільного населення в умовах кризових ситуацій»;
3. Аналітичний центр «Обсерваторія демократії»: у статті «Формула миру та гарантії безпеки: з досвіду Ізраїлю для України»;
4. Центр протидії дезінформації: у матеріалі «Принципи оборони Ізраїлю в Україні»;
5. Аналітичний центр «Ad Astra»: у блозі «Асиметрична стратегія Ізраїлю: запорука безпекового домінування в регіоні».

У цих роботах можна знайти глибокий аналіз ізраїльської стратегії національної безпеки та запропоновані авторами рекомендації щодо її адаптації для зміцнення обороноздатності України в умовах російсько-української війни.

Аналізуючи ці матеріали щодо стратегії національної безпеки Ізраїлю та можливості застосування його досвіду для України, головними аспектами ізраїльської стратегії національної

безпеки, які підкреслюють можливості її адаптації в українському контексті згідно стверджень дослідників є:

1. Наявність у Ізраїлю національних цінностей, які відповідають демократичним принципам Статуту ООН, викладених в Декларації незалежності. Найвищими інтересами Ізраїлю у сфері безпеки є збереження суверенітету, захист найважливіших активів, забезпечення безпеки громадян [1];

2. Досвід держави Ізраїль щодо управління безпекою цивільного населення в умовах кризових ситуацій. Це може бути корисним для України, зокрема в аспекті організації ефективної системи цивільної оборони та реагування на надзвичайні ситуації [2];

3. Формула миру та гарантії безпеки, які в Ізраїлі базуються на поєднанні військової міці та дипломатичних зусиль, що забезпечує державі стійкість в умовах постійних загроз [3];

4. Принципи оборони Ізраїлю, зокрема акцент робиться на превентивних заходах та швидкій мобілізації, які можуть бути адаптовані для підвищення обороноздатності України [4];

5. Асиметрична стратегія Ізраїлю, яка поєднує військові та невійськові засоби, які є ключовим елементом його безпекової політики та може слугувати прикладом для України [5].

Порівняємо виклики та загрози, які визначають ізраїльську стратегію та ті, які стоять перед нашою державою. Для ізраїльської стратегії характерна постійна загроза з боку сусідніх країн та терористичних угруповань, гібридний характер конфліктів, поєднання традиційних бойових дій, терористичних атак, інформаційної війни, необхідність забезпечення безпеки критичної інфраструктури та цивільного населення у складних умовах. З боку України, ми бачимо російську агресію, яка має риси гібридної війни, тобто використання інформаційної пропаганди, кіберзагроз, економічного тиску. Україна, як і Ізраїль, стикається із завданням захисту цивільного населення та критичної інфраструктури. Але впливає фактор великої різниці наявності ресурсів у країнах: наприклад, Ізраїль має компактну територію та відносно централізовану систему безпеки, тоді як Україна має велику територію та потребує розгалуженої мережі оборони.

На мою думку, враховуючи всі фактори, Україна може адаптувати ізраїльські принципи до українських умов шляхом:

1. Розробки національної доктрини, яка враховує масштабність загроз, наявність ресурсів і довготривалу перспективу;

2. Посиленням координації між державними, приватними та громадськими структурами для реалізації спільних безпекових ініціатив;

3. Розширенням міжнародної підтримки та обміном досвіду з країнами, що стикаються з подібними викликами, пошуком інвестицій в оборонні технології та інфраструктуру;

4. Забезпеченням інформаційної та психологічної стійкості суспільства, залученням громадян до оборонних програм, навчання цивільного населення.

У висновках, можу зазначити, що навіть у найскладніших умовах можливо створити ефективну систему національної безпеки, якщо залучати всі можливі ресурси та використовувати інноваційні підходи, наприклад ті, які демонструє Ізраїль. Урахування аспектів гібридних та асиметричних загроз для української національної безпеки та створення механізмів адаптації у процесі подолання цих загроз дозволить Україні зміцнити обороноздатність, підвищити стійкість суспільства та забезпечити довготривалу перспективу національної безпеки.

Література

1. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД). Досвід Ізраїлю щодо формування стратегії національної безпеки. URL: <https://www.niss.gov.ua> (дата звернення 15.01.2025);
2. Науковий вісник: Державне управління. Досвід держави Ізраїль щодо управління безпекою цивільного населення в умовах кризових ситуацій. URL: <https://visnyk.dov.gov.ua> (дата звернення 15.01.2025);
3. Аналітичний центр «Обсерваторія демократії». Формула миру та гарантії безпеки: з досвіду Ізраїлю для України. URL: <https://www.democrasy.org.ua> (дата звернення 15.01.2025);
4. Центр протидії дезінформації. Принципи оборони Ізраїлю в Україні. URL: <https://cpd.gov.ua> (дата звернення 15.01.2025);
5. Аналітичний центр «Ad Astra». Асиметрична стратегія Ізраїлю: запорука безпекового домінування в регіоні. URL: <https://adastra.org.ua> (дата звернення 15.01.2025).

Делова Ксенія,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало переломним моментом у міжнародних відносинах, зокрема для України та Європейського Союзу. Лідери ЄС підтверджують свою незмінну підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України. До вторгнення відносини України з ЄС визначалися революцією Євромайдану 2014 року та подальшою Угодою про асоціацію, яка заклала основу для тісніших економічних і політичних зв'язків. Повномасштабне вторгнення прискорило процес переговорів з питання приєднання України до ЄС. Заклик президента Володимира Зеленського про прискорене членство викликав резонанс у всій Європі, що призвело до отримання статусу кандидата в червні 2022 року.

Ця історична віха продемонструвала поглиблення відданості ЄС європейським прагненням України, а також спільну дипломатичну підтримку України на міжнародній арені. Війна підкреслила важливість відновлення інфраструктури України, і країни ЄС пообіцяли виділити значні ресурси для післявоєнної реконструкції. ЄС надав Україні низку пакетів макрофінансової допомоги на суму мільярдів євро для стабілізації економіки та усунув торговельні бар'єри, надавши Україні винятковий доступ до Єдиного ринку ЄС.

Європейські країни, багато з яких є членами Європейського Союзу, також тісно співпрацюють з НАТО. Традиційно обережні та нейтральні країни ЄС надавали пряму військову допомогу Україні, надаючи їй зброю, боєприпаси та передові системи, такі як засоби ППО. Крім того, Європейський фонд миру, який спочатку був створений як більш широкий інструмент підтримки миру, був перепрофільований для фінансування поставок зброї в Україну. Час від часу в ЄС виникали внутрішні розбіжності. Країни, близькі до Росії та які мають історичний досвід радянської агресії, такі як Польща, країни Балтії та Фінляндія, були рішучими прихильниками потужної підтримки України. Країни як Угорщина та Словаччина більш скептично налаштовані, відкладаючи рішення щодо санкцій або поставок зброї.

Війна виявила надмірну залежність Європи від російських енергоресурсів, що призвело до значного зсуву в бік диверсифікації та відновлюваних джерел енергії. За два роки такі країни як Молдова, Румунія пристосувались до підтримки України енергоносіями за необхідності. У результаті вторгнення ЄС спонукав до перегляду своєї стратегії безпеки, що призвело до збільшення витрат на оборону та глибшої інтеграції військового потенціалу. Понад 62 тисяч українських військових вже пройшли спеціальну підготовку на території країн Європи спільно з союзниками. На шляху до вступу в Європейський Союз Україна стикається з низкою стратегічних викликів: високим рівнем корупції, дійсним територіальним конфліктом на своїй території, протиріччями з сусідами, Угорщиною та Словаччиною, нестабільністю дипломатичних інститутів, невідповідністю законодавства держави з нормами ЄС, невиконанням критеріїв ЄС, що в свою чергу ускладнює цей процес.

На відносини країн також впливають: повільна реакція європейських лідерів на агресивні дії РФ, недостатня залученість деяких країн до прийняття важливих рішень, обережність в своїх словах та діях європейських президентів та прем'єр-міністрів. Відносини між Україною та ЄС змінилися після повного російського вторгнення, яке поглибило їхнє партнерство в політичних, економічних і безпекових аспектах. Однак для забезпечення безпечного та процвітаючого майбутнього для України та ширшої європейської інтеграції необхідні стійка відданість, стратегічне бачення, єдність та ефективні стратегічні спільні дії.

Література

1. Політика Європейського Союзу щодо України. Офіційний сайт Національного агентства України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/6756653634445.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).
2. Відносини Україна – ЄС. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes> (дата звернення: 15.01.2025).

Добра Михайло,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
освітня програма «Політологія»,
Маріупольський державний університет

BUSINESSEUROPE ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У сучасному світі Європейський Союз (ЄС) є однією з найвпливовіших наднаціональних організацій, яка формує політику в різних сферах – від економіки та екології до соціальної політики та міжнародних відносин. У цьому процесі ключову роль відіграють не лише офіційні інституції ЄС, а й численні недержавні суб'єкти, серед яких BusinessEurope займає чільне місце. BusinessEurope як одна з найбільших організацій, що представляє інтереси європейського бізнесу, має значний вплив на формування політичного порядку денного в ЄС. Її участь у лобюванні інтересів бізнесу, розробці нормативних актів та діалозі з інституціями ЄС перетворює цю організацію на вагомий суб'єкт політичного процесу в ЄС. У контексті глобалізації, енергетичного переходу, цифровізації та боротьби зі змінами клімату роль BusinessEurope як представника бізнесу набуває особливого значення, оскільки бізнес є рушійною силою економічного розвитку.

Актуальність теми також зумовлена необхідністю аналізу впливу корпоративного сектору на політичні рішення. Чимало дослідників наголошують на тому, що надмірний вплив бізнес-лобі може створювати конфлікти інтересів, а іноді й негативно впливати на інтереси суспільства в цілому. З іншого боку, ефективна співпраця між бізнесом та владою сприяє створенню сприятливих умов для економічного зростання та інновацій.

BusinessEurope – це одна з впливових організацій, що активно працює на користь європейських підприємств. З метою сприяння їхньому зростанню та підтримки конкурентоспроможності, BusinessEurope проводить різноманітні кампанії та заходи, спрямовані на захист інтересів компаній по всьому континенту. Заснована як визнаний соціальний партнер,

організація об'єднує в собі національні бізнес-федерації з 36 країн Європи, що надає їй можливість представляти широкий спектр підприємств будь-якого розміру. Головний офіс BusinessEurope знаходиться в Брюсселі. Він регулярно взаємодіє з Європейським парламентом, Комісією та Радою, а також іншими зацікавленими сторонами в політичній спільноті. Він також представляє європейський бізнес на міжнародній арені, гарантуючи, що Європа залишається конкурентоспроможною у всьому світі [4].

Формування цієї організації розпочалося ще після Другої світової війни в умовах нагальної потреби у реконструкції та співпраці для економічного розвитку всього континенту. Одним з перших кроків у цьому напрямку стало заснування в 1949 році Ради європейських промислових федерацій (CIFE), у рамках якої був створений Союз промислових підприємств європейської спільноти, що об'єднав національні промислові федерації з шести країн-членів Європейського співтовариства вугілля та сталі. Початково організація мала на меті моніторити діяльність цього співтовариства, згодом, 28 лютого – 1 березня 1958 року, організація змінила свою назву на Union des Industries de la Communauté Européenne (UNICE), щоб більш активно відслідковувати політичні наслідки створення Європейської економічної спільноти, відповідно до Римського договору. Усі шість країн цього першого Європейського співтовариства були представлені вісьмома федераціями-засновниками: BDI та BDA (Німеччина), CNPF (Франція), Confindustria (Італія), FEDIL (Люксембург), FIB (Бельгія), VNO і FKPCWV (Нідерланди). Федерація промисловості Греції була прийнята в якості асоційованого члена [7].

На початку свого існування організація мала лише чотирьох співробітників під керівництвом Генерального секретаря Г. М. Классенс, а першим Президентом став Леон Бекерт. В організації функціонувало 11 комісій та 12 робочих груп, а штаб-квартира розташовувалася в Брюсселі, де вона знаходиться й сьогодні. У 2007 році, напередодні свого 50-річчя, організація змінила свою назву на BUSINESSEUROPE, щоб чітко відобразити свою роль як Конфедерації європейського бізнесу та підкреслити свій вплив у європейській економічній сфері.

На даний момент організація об'єднує найбільші компанії країн ЄС, серед яких BDI (Німеччина), що представляє великі німецькі компанії, такі як Volkswagen, Siemens, BASF, BMW та інші; MEDEF (Франція), яка об'єднує французький бізнес, включаючи компанії як Total, L'Oréal, Airbus; Confindustria (Італія), що представляє основні італійські підприємства, зокрема Fiat, Eni, Enel; VNO-NCW (Нідерланди), яка об'єднує голландські компанії, серед яких Royal Dutch Shell, Philips; Confederation of British Industry (Велика Британія), яка представляє британські компанії такі, як BP, Rolls-Royce [7].

Згідно з даними LobbyFacts, BusinessEurope є організацією, яка проводить найбільшу кількість зустрічей із єврокомісарами, їхніми найвищими державними службовцями та кабінетами

міністрів. У період з 2014 року по серпень 2023 року BusinessEurope провела загалом 402 такі зустрічі, з яких 145 відбулися безпосередньо з членами Європейської комісії [3].

Також, за даними LobbyFacts, BusinessEurope є однією з найвпливовіших лобістських організацій у Європейському Союзі. У 2023 році витрати BusinessEurope на лобістську діяльність становили від 6 000 000 до 6 499 999 євро. Для порівняння, у 2021 році ці витрати склали приблизно 4 000 000 євро, що свідчить про значне зростання інвестицій у лобіювання. Організація має 31 лобіста (еквівалент повної зайнятості), з яких 18 мають акредитацію при Європейському парламенті. Станом на грудень 2024 року BusinessEurope провела 452 зустрічі з високопосадовцями Європейської комісії, що підкреслює її активну участь у формуванні політик ЄС [2].

Як з прикладів успішного лобіювання організації в політичній сфері ЄС є нещодавнє зібрання Європейської ради, до якої BusinessEurope подала Варшавську декларацію, основні тези якої були: незалежність та безпека ЄС та України, допомога Україні, засудження країни агресора. Також з успішних лобістських кампаній є цифровізація ЄС 2015 року, коли BusinessEurope підготувала рекомендації для процвітання європейської цифрової економіки, які можуть збільшити ВВП Європи на понад 2000 мільярдів євро до 2030 року за допомогою хмарних сервісів, підвищених ефективних промислових процесів і інтелектуальних машин [1].

Однією з найбільш важливих зустрічей останнього часу BusinessEurope з політиками Європейського Союзу стала зустріч лідерів організацій роботодавців Європи, членів BusinessEurope, яка відбулася 29 листопада 2024 року у Варшаві. Під час цієї зустрічі обговорювалися питання економічної інтеграції України та ЄС, а також важливість співпраці між бізнесами обох сторін. Зокрема, було підкреслено необхідність збереження та розвитку внутрішнього виробництва, нові напрями інвестицій та співпраці для європейських компаній в Україні, а також прискорення процесу європейської інтеграції України [5].

Участь у цій зустрічі взяли високопосадовці, зокрема голова комітету польського парламенту Павел Коваль, голова ради з питань співпраці з Україною, а також президент Польщі. Обговорення зосереджувалися на пріоритетах співпраці між Польщею та Україною, що підкреслює важливість цієї зустрічі для регіональної економічної інтеграції. Результатом цієї зустрічі стало посилення співпраці між європейськими та українськими бізнесами, а також підтримка євроінтеграційних прагнень України [6].

Зокрема, було досягнуто домовленостей щодо спільних ініціатив у відновленні України та розвитку економічної співпраці з ЄС, що сприяє подальшій інтеграції України до Єдиного ринку ЄС. Також організація підтримує швидку євроінтеграцію України. Вони вважають європейський бізнес може допомогти у відповіді на загрози, які вже проявляються у пострадянських країнах, зокрема в Грузії та Молдові [8].

Таким чином, можна сказати що у сучасному глобалізованому світі, участь недержавних суб'єктів, зокрема бізнес-асоціацій, у формуванні політик набуває особливого значення. BusinessEurope як одна з найвпливовіших лобістських організацій ЄС, демонструє високий рівень активності та ефективності у захисті інтересів європейського бізнесу. Діяльність BusinessEurope охоплює широкий спектр напрямків: від лобювання економічних реформ і сприяння цифровій трансформації до вирішення питань сталого розвитку та енергетичного переходу. Регулярна взаємодія з ключовими європейськими інституціями, численні зустрічі з високопосадовцями та зростаючі інвестиції в лобістську діяльність свідчать про вплив організації на формування політики ЄС.

Література

1. BusinessEurope recommendations for a flourishing European Digital Economy. URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/141215_businesseseurope_message_on_digital_economy_2.pdf (дата звернення: 08.01.2025).
2. Corporate Europe Observatory, LobbyControl. LobbyFacts. URL: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/businesseseurope?rid=3978240953-79> (дата звернення: 07.01.2025).
3. Corporate Europe Observatory. BusinessEurope: the death star of corporate lobbying. URL: <https://corporateeurope.org/en/2023/09/businesseseurope-death-star-corporate-lobbying> (дата звернення 06.01.2025).
4. EU-CELAC SUMMIT 2023. URL: <https://eulacfoundation.org/en/businesseseurope> (дата звернення: 06.01.2025).
5. Warsaw declaration BusinessEurope's council of president. Strengthening our economy is essential to deliver security. URL: https://www.businesseseurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/2024-11-29_warsaw_copres_declaration_final_0.pdf (дата звернення: 07.01.2025).
6. Офіційний веб-сайт Європейського союзу в Україні. URL: <http://surl.li/zywrhc> (дата звернення: 07.01.2025).
7. Офіційний сайт BusinessEurope. URL: <https://www.businesseseurope.eu/history-organisation> дата звернення: 09.01.2025).
8. Прес-служба Федерації роботодавців України. На зустрічі лідерів BusinessEurope обговорили економічну інтеграцію України та ЄС і важливість співпраці бізнесів. URL: <https://fru.ua/ua/media-center/news/fru/na-zustrichi-lideriv-businesseseurope-obgovorili-ekonomichnu-integratsiyu-ukrajini-ta-es-i-vazhlist-spivpratsi-biznesiv> (дата звернення: 07.01.2025).

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ ТУРЕЧЧИНА НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Туреччина балансує між співпрацею та конкуренцією з такими країнами, як США, Росія та Іран, адаптуючи свою політику залежно від ситуації в регіоні та власних інтересів.

Анкара намагається виступати посередником у регіональних конфліктах, прагнучи підвищити свій авторитет та вплив на міжнародній арені.

Доктрина "Нуль проблем із сусідами": Запроваджена на початку 2000-х років, ця доктрина, розроблена Ахметом Давутоглу, мала на меті покращення відносин із сусідніми країнами через дипломатію та економічну співпрацю. Однак події "Арабської весни" та конфлікти в регіоні внесли корективи, що призвело до переходу від м'якої до жорсткої сили у зовнішній політиці Туреччини.

Туреччина активно втручається у конфлікти на Близькому Сході, зокрема в Сирії та Іраку, обґрунтовуючи це боротьбою з тероризмом та захистом національних інтересів. Це призвело до напруженості у відносинах із сусідніми країнами та глобальними акторами.

Проблема курдського сепаратизму залишається ключовим фактором, що впливає на політику Туреччини в регіоні, зокрема на її військові операції в сусідніх країнах.

Неоосманізм: Хоча офіційно Туреччина заперечує цей термін, концепція неоосманізму стала основою її зовнішньої політики, спрямованої на відновлення впливу в колишніх османських територіях через культурні, економічні та політичні зв'язки.

Приймаючи понад 3,5 мільйона сирійських біженців, Туреччина використовує цю ситуацію як важіль у переговорах з ЄС, одночасно намагаючись контролювати території на півночі Сирії для створення безпечних зон повернення.

Туреччина прагне посилити свою роль у таких структурах, як Організація ісламського співробітництва (ОІС) і ООН, використовуючи ці майданчики для просування своїх інтересів у регіоні.

Література

1. Алієв М. М.. Зовнішня політика Туреччини наприкінці 90-ч рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст.. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vmv.kyumu.edu.ua/series/vmv/vipusk9/06.pdf>.

2. Ніколаєва Д. О.. Близькосхідна політика Турецької Республіки: концептуальне забезпечення та практична реалізація. – 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Nikolaieva_Dariia/Blyzkoskhidna_polityka_Turetskoi_Respubliky_kontseptualne_zabezpechennia_ta_praktychna_realizatsiia/
3. Петряєв О.. Стратегічні інтереси Турецької Республіки в регіоні Близького Сходу та Північної Африки. – 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/269555>
4. Худолій А. А.. Зовнішня політика Туреччини на Близькому Сході. – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/5044>

Злидар Марко,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Політологія»
Маріупольський державний університет

ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ

В умовах розвитку інформаційного суспільства та діджиталізації політичних процесів особливої актуальності набуває дослідження інструментів впливу на громадську думку. Сучасні політичні актори використовують широкий спектр методів для формування суспільних настроїв та управління масовою свідомістю.

Вивчення механізмів впливу на громадську думку має глибоке історичне коріння. Початок систематичного дослідження цього феномену пов'язаний з роботами Габріеля Тарда та Гюстава Лебона наприкінці XIX століття, які заклали основи розуміння масової поведінки та колективної свідомості. У XX столітті значний внесок у розвиток теорії впливу на громадську думку зробили:

- Уолтер Ліпман, який ввів поняття "стереотип" та досліджував роль медіа у формуванні громадської думки;
- Пол Лазарсфельд, що розробив теорію двоступеневого потоку комунікації;
- Ноам Хомський, який систематизував пропагандистські техніки в медіа;
- Гюстава Де Лебона, показав, що натовп може бути легко підданий маніпуляції через емоційні апеляції, символіку та авторитет лідера.

Особливий етап розвитку досліджень припав на період Холодної війни, коли вивчення механізмів впливу на масову свідомість набуло стратегічного значення.

Серед ключових інструментів впливу на громадську думку можна виділити:

1. Традиційні засоби масової інформації, які залишаються впливовим каналом політичної комунікації, формуючи порядок денний та інтерпретуючи політичні події.

2. Соціальні медіа та цифрові платформи, що створюють нові можливості для таргетованого впливу на різні соціальні групи та забезпечують швидке поширення інформації.

3. Політичну рекламу та PR-технології, які використовуються для формування іміджу політичних суб'єктів та просування певних ідей у суспільній свідомості.

4. Експертне середовище та аналітичні центри, що впливають на формування громадської думки через створення та поширення спеціалізованого контенту.

Розглянемо більш детально ключові інструменти впливу. Отже, традиційні медіа до яких відносять телебачення та друковані ЗМІ

Телебачення, залишається найвпливовішим каналом для старшої аудиторії, характеризується високим рівнем довіри та широким охопленням. Основні механізми впливу включають:

- Фреймінг новин
- Встановлення порядку денного
- Створення емоційного резонансу через візуальний контент

Друковані ЗМІ, і сьогодні зберігають вплив через: можливість глибокого аналізу подій, високий рівень експертної думки, формування довготривалих наративів.

Цифрові інструменти представлені соціальними мережами та месенджерами. Особлива ефективність їх полягає у наступному:

- Соціальні мережі: (використання алгоритмів для персоналізації контенту, створення віральних інформаційних кампаній, формування мережових спільнот та echo chambers, швидке поширення меметичного контенту).

- Месенджери: (горизонтальне поширення інформації, створення закритих інформаційних каналів, швидка мобілізація цільових груп).

PR-технології та політична реклама, які спираються на потужні технології які дозволяють проводити інтегровані комунікаційні кампанії та використовувати: Big Data для сегментації аудиторії, крос-платформний таргетинг, технології нейромаркетингу в політичній комунікації.

Крім того, сьогодні ми можемо виділити нові технологічні інструменти такі, як штучний інтелект який дозволяє автоматизувати створення контенту, здійснювати предиктивну аналітику суспільних настроїв, персоналізувати політичні меседжі. Іншим інструментом є технології віртуальної доповненої реальності: створення імерсивного політичного контенту, візуалізація політичних програм, інтерактивна взаємодія з виборцями тощо.

Інструментарій впливу на громадську думку характеризується значною різноманітністю та включає складні комбінації різних методів. Наприклад, поєднання культурних продуктів із громадськими заходами може ефективно мобілізувати певні соціальні групи та спонукати їх до конкретних дій. Особливу увагу варто приділити широко розповсюдженій практиці поєднання засобів масової інформації з дезінформацією, що часто є складовою гібридних агресивних дій, спрямованих однією організацією проти іншої.

Отже, інструменти впливу на громадську думку є механізмом формування суспільної свідомості та поведінки. Вони призначені для створення, трансляції та закріплення ідей, поглядів і цінностей, які можуть змінити громадську думку та вплинути на політичні, економічні чи соціальні процеси. У сучасному суспільстві ці інструменти стали невід'ємною частиною функціонування медіа, політики та бізнесу.

Еволюція інструментів впливу на громадську думку демонструє тенденцію до все більшої технологізації та персоналізації впливу. Сучасний етап характеризується синергією традиційних та інноваційних методів, що дозволяє досягати максимальної ефективності політичної комунікації. Ключовим фактором успіху стає здатність політичних акторів адаптувати інструменти впливу до специфіки різних цільових аудиторій та швидко реагувати на зміни інформаційного середовища. Це відкриває нові можливості для впливу, але також ставить суспільство перед викликами, пов'язаними з маніпуляціями, дезінформацією та зловживанням. Інструменти впливу на громадську думку змінюють значну роль у формуванні суспільних процесів. Їх відповідне використання може сприяти позитивним змінам, мобілізації громадян та розвитку демократії, тоді як маніпуляції та зловживання становлять серйозну загрозу для соціальної стабільності, свободи слова та довіри до медіа.

Література

1. Бараник В. О. Роль засобу масової інформації у формуванні громадської думки [Електронний ресурс] // Науковий вісник НЛТУ України. 2018. Т. 28, № 9. С. 121–125. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Архів/2018/28_9/24.pdf (дата звернення 08.01.2025)
2. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. - К.: Києво-Могилянська академія, 2022.
3. Сахневич О. Громадська думка як елемент демократичного суспільства [Електронний ресурс] // Вісник Політехнічного університету. Серія: Політичні науки. 2018. № 3. С. 17–25. URL: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/ap/view/119066/113> (дата 08.01.2025)
4. Lippmann W. Public Opinion. - New York: Free Press, 1997.
5. McCombs M., Shaw D. The Agenda-Setting Function of Mass Media. - Public Opinion Quarterly, 2022.

Куліков Артур,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма “Міжнародні відносини”,
Маріупольський державний університет

ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПАРТНЕРСТВ США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У КОНТЕКСТІ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Еволюція стратегічних партнерств між США та Великою Британією під час холодної війни є важливою темою для розуміння динаміки міжнародних відносин та геополітики другої половини ХХ століття. Після завершення Другої світової війни обидві країни зіткнулися з новими викликами, зокрема зростаючою загрозою з боку Радянського Союзу та поширенням комуністичної ідеології. Це змусило їх укріпити свої стратегічні зв'язки та співпрацювати у різних сферах, включаючи військову, економічну, політичну та культурну.

Перший етап еволюції партнерства можна простежити в рамках економічної співпраці, коли США ініціювали План Маршалла у 1948 році. Цей план передбачав надання значної економічної допомоги для відбудови зруйнованої Європи після Другої світової війни. Велика Британія отримала найбільшу частку допомоги - близько 3,3 мільярдів доларів США, що сприяло її економічному відновленню та зміцненню зв'язків з США. Економічна допомога також посприяла зміцненню капіталістичної моделі економіки та стримуванню соціалістичних рухів у Європі, що відповідало інтересам обох країн. У 1950-ті роки США стали основним економічним партнером Великої Британії, збільшуючи інвестиції в британську промисловість [1].

НАТО, засноване у 1949 році, стало основою для військової співпраці між США та Великою Британією. НАТО забезпечило платформу для спільного планування, навчання та розробки стратегій захисту від потенційної радянської агресії. Під час Корейської війни (1950-1953) Велика Британія направила близько 90 000 військовослужбовців до складу сил ООН, воюючи пліч-о-пліч з американськими солдатами. Це зміцнило їхні військові зв'язки та сприяло обміну досвідом. У 1956 році під час Суецької кризи обидві країни координували свої зусилля на міжнародній арені, що стало важливим прикладом їхньої співпраці.

Спільна політика стримування комуністичної загрози була важливим елементом їхньої співпраці. Великобританія підтримувала ініціативи США у багатьох міжнародних організаціях, таких як ООН. Наприклад, під час блокади Західного Берліну у 1948-1949 роках, коли Радянський Союз намагався ізолювати Західний Берлін, обидві країни співпрацювали для забезпечення постачання міста через Берлінський повітряний міст. Це був важливий момент, який показав рівень координації та рішучості західних союзників [2].

У 1958 році була підписана Угода про взаємну оборонну співпрацю, яка дозволила Великій Британії отримати доступ до американських ядерних технологій. Це сприяло розвитку британської ядерної програми та зміцненню обороноздатності країни. Обидві країни також активно співпрацювали в рамках програм наукових та технологічних обмінів, таких як програма Фулбрайта. Ця програма дозволила тисячам студентів з обох країн навчатися за кордоном, зміцнюючи наукові та культурні зв'язки.

Окрім Угоди про взаємну оборонну співпрацю 1958 року, інші значущі угоди включають Угоду про обмін розвідувальною інформацією, підписану у рамках союзу Five Eyes. Ця угода забезпечила регулярний обмін розвідувальною інформацією між США, Великою Британією, Канадою, Австралією та Новою Зеландією, що значно підвищило рівень національної безпеки цих країн. Ще однією важливою угодою стала Угода про ленд-ліз від 1941 року, яка забезпечила постачання британських військових сил американським обладнанням і технікою під час Другої світової війни та заклала основи для подальшої співпраці.

Спільні військові проекти включали програму стратегічних бомбардувальників, яка передбачала розробку нових технологій та проведення спільних випробувань. Така співпраця дозволила країнам обмінюватися знаннями і досвідом, що підвищувало ефективність їхніх збройних сил. Також важливу роль відіграла співпраця у сфері розвідки. В рамках союзу Five Eyes обидві країни обмінювалися розвідувальною інформацією, що значно підвищувало рівень їхньої національної безпеки та дозволяло ефективно протидіяти спільним загрозам [1].

На завершення, еволюція стратегічних партнерств між США та Великою Британією у контексті холодної війни демонструє важливість міжнародної співпраці для досягнення спільних цілей та подолання глобальних викликів. Ці партнерства забезпечили стабільність та безпеку у Західній Європі, сприяли економічному розвитку та зміцненню демократичних цінностей. Спадщина цих партнерств продовжує впливати на сучасну політику та міжнародні відносини, підкреслюючи важливість стратегічних альянсів у забезпеченні миру та процвітання у світі. США та Велика Британія залишаються важливими союзниками, і їхнє співробітництво продовжує розвиватися у нових умовах та з урахуванням сучасних викликів та можливостей [2].

Література

1. Толстов С. В. Стратегічні підходи та пріоритети в зовнішній політиці США: від Г. Трумена до Д. Трампа. Проблеми всесвітньої історії. 2018. № 1. С. 66-95. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=prwh_2018_1_6 (Дата звернення: 07.12.2024)

2. Чістякова І. М., Білоусов О. С., Яковлев І. В., Татакі Д. Д. Конспект лекцій з дисципліни «Зовнішня політика США» для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» IV курсу VII семестру денної форми навчання. Одеса: ДУ ОП. 2021. 107с. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/12218/1/%D0%97%D0%9F%20%D0%A1%D0%A8%D0%90%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf> (Дата звернення 07.12.2024)

Образцова Валерія,
1 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

МІСЦЕ АВІАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ, ГЛОБАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ ДОПОМОГИ ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Ідеальний образ сучасного світу, про який мріяли протягом ХХ століття, руйнується на очах і тягне за собою у прірву всі сфери життя, що мають безпосереднє відношення до людини. Спроби підкорити собі природу виявилися фатальними, сучасна людина приносить лише руйнування та забруднення, що призводить до стихійних лих. Також найгострішою проблемою стало порушення прав і свобод людини, які супроводжуються локальними та міжнаціональними конфліктами, що спровокувало нелегальну міграцію та багатомільйонні потоки біженців. Для ліквідації цих проблем і різних гуманітарних катастроф, які можуть спричинити голод, епідемії, насильство щодо мирного населення, потрібні об'єднані зусилля країн світової спільноти. Для вирішення глобальних проблем та надання допомоги людству було створено Організацію Об'єднаних Націй, яка налічує понад 30 організацій. Однією з таких організацій є ІКАО – Міжнародна організація цивільної авіації [2].

ІКАО є спеціалізованою установою ООН зі статусом незалежної міжнародної організації. ІКАО встановлює міжнародні норми цивільної авіації та координує її розвиток з метою підвищення безпеки та ефективності. Організацію було засновано на підставі положень частини II Чиказької конвенції від 7 грудня 1944 року. Преамбула до Чиказької конвенції закликає розвивати цивільну авіацію для того, щоб зберігати відносини, взаєморозуміння між націями та народами, сприяти їхній співпраці, від чого і буде залежати мир на землі [3].

Внесок авіації в сучасному світі має велике значення для людства і робить спроби покращити планету у трьох основних проблемах суспільства – економіка, екологія та соціальна сфера. За планом ІКАО, економіка, екологія та становище тієї чи іншої держави на світовій політичній арені має стабілізуватися завдяки розвитку авіасполучення та торгівлі. Прийнято вважати, що сучасний повітряний транспорт – це найбільш глобалізована галузь транспорту, яка відіграє важливу роль в економічному та соціальному розвитку, а також зниження рівня бідності. Насамперед це пов'язано з авіасполученням держав, розвитком їх економік, яке забезпечується завдяки торгівлі, капіталу, сучасним технологіям, а також потоку пасажирів та туристів. Однак, найбільші показники людей, які живуть за межею бідності, залишаються в Азії та Африці, а спроби відкрити кордони та розвивати економіку у країнах цих регіонів виявилися безуспішними [1, с.215-218].

У вирішенні кризи та інших локальних проблем, які найбільше вразили Азію та Африку, викликані голодом, епідеміями та національними конфліктами, можуть розібратися деякі організації та місії. Так, до складу Всесвітньої продовольчої програми ООН (ВПП ООН) входить Гуманітарна авіаційна служба ООН, яка доставляє товари першої необхідності, медикаменти, воду, інші вантажі, співробітників ООН та інших міжнародних організацій, журналістів у райони конфліктів та важкодоступні місця.

Гуманітарні повітряні перевезення ООН допомагають у найбільш віддалених та небезпечних місцях світу. Після бойових дій у Сомалі 1996 року ВПП ООН очолили Об'єднані повітряні перевезення, які забезпечують потребу гуманітарної спільноти у здійсненні моніторингу різного плану втручання у період операцій із порятунку життів людей. Завдяки роботі авіації повітряний транспорт використовується такими організаціями, як: Червоний хрест, Медицина без кордонів, Авіація без кордонів, Місіонерське авіаційне товариство [6].

Авіація без кордонів є британською благодійною організацією, яка діє з 2006 року. Організація надає допомогу незалежно від політики держави, релігії та національності [4].

Місіонерське авіаційне товариство є християнською організацією, яка надає також гуманітарні послуги у віддалених місцях світу та людям, які постраждали під час стихійних лих. На відміну від Авіації без кордонів, яка базується виключно у Великій Британії або Гуманітарної авіаційної служби під патронатом ООН, Місіонерське авіаційне товариство базується в багатьох європейських країнах, США, Австралії, Новій Зеландії тощо. Місіонерське авіаційне товариство відновлює будинки потерпілим у ході стихійних лих та конфліктів, встановлює зв'язок, надає послуги санітарної авіації, забезпечує предметами першої необхідності та проводить шкільні заняття для дітей [5].

Що стосується самої Гуманітарної авіаційної служби ООН, слід зазначити, що представники Всесвітньої продовольчої програми ООН найчастіше прибувають на місця

першими. Фахівці надають допомогу всім постраждалим під час війни, посухи, повеней, землетрусів, неврожаїв та інших стихійних лих. У міру можливості та закінчення надзвичайних ситуацій співробітники місії надають допомогу мирному населенню у відновленні зруйнованого житла. У разі критичних ситуацій цивільному населенню надається допомога у вигляді пасажирських повітряних перевезень завдяки Службі гуманітарних повітряних перевезень ООН, яка виконує польоти у понад 250 пунктів по всьому світу. Найчастіше ця гуманітарна місія знаходиться в Гвінеї, Кот-д'Івуар, Ліберії, Сьєрра-Леоне, Малі, Сомалі, Нігерії, Сирії, Ємені [6].

Аналізуючи внесок авіації, слід зазначити, що її місце в сучасному світі важливе не лише з метою економії часу та комфортності польотів з однієї точки в іншу, а й у допомозі сучасному суспільству у різних країнах. Гуманітарні авіаційні місії роблять активну роботу для того, щоб врятувати сотні людських життів, забезпечити їх житлом та продовольчими товарами.

Таким чином, місце авіації у світі займає ключову роль у забезпеченні та вирішенні глобальних проблем сучасного суспільства. Змінити нинішню ситуацію всіляко намагаються окремі авіакомпанії, корпорації. Основна міжнародна організація ІКАО сприяє покращенню авіаційної галузі, а такі служби та місії як Гуманітарна авіаційна служба ООН, Авіація без кордонів, Місіонерське авіаційне товариство на своєму прикладі показують щорічну боротьбу з проблемами людства. Однак, небажання окремих держав щось змінювати зводить нанівець усі їхні зусилля. Можливо, всесвітня підтримка, пожертвування та спільна боротьба з основними проблемами допоможуть покращити ситуацію та життя суспільства, адже кілька організацій не зможуть запобігти та покращити світ самостійно без підтримки інших держав та народу.

Література

1. Григоров О. М. Перші міжнародні інституції у сфері цивільної авіації // Право і суспільство. — 2020. — № 2, ч. 3. — С. 214–219.
3. Офіційний сайт організації ІКАО/Об'єднання авіації. Спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй. - URL: <https://www.icao.int/Pages/default.aspx> (дата звернення: 17.01.2025).
4. Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО) // Організація Об'єднаних Націй. – URL: <https://www.un.org/ua/ecosoc/icao/> (дата звернення: 17.01.2025).
5. Офіційний сайт організації Авіація без кордонів/Aviation Without Borders. – URL: <https://www.aviationwithoutborders.org/> (дата звернення: 17.01.2025).
6. Офіційний сайт Місіонерське авіаційне товариство / Mission Aviation Fellowship. – URL: <https://www.mafint.org/> (дата звернення: 17.01.2025).
7. Офіційний сайт Всесвітньої продовольчої програми ООН / UN Humanitarian Air Service. – URL: <https://www.wfp.org/unhas> (дата звернення: 17.01.2025).

Ястремський Володимир,
1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Політологія. Політична аналітика та експертиза»
Маріупольський державний університет

ІМПЕРАТИВНИЙ МАНДАТ В ПЕРЕДВИБОРЧІЙ ПРОГРАМІ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО

21 квітня 2019 р. в Україні відбувся другий тур чергових президентських виборів за результатами яких переможцем став В. Зеленський, який набрав 73,23 % голосів виборців. Вибори були тріумфальними для В. Зеленського, оскільки такого результату довіри виборців не мав жодний його попередник.

Основним меседжем Передвиборчої програми В. Зеленського є те, що «старі» політики, не зуміли розбудувати успішну заможну державу через примат персональних інтересів над суспільними. Для успіху України потрібно, щоб до влади прийшли «нові» порядні люди [12, с. 14-15]. Передвиборча програма В. Зеленського обіцяла поставити інтереси суспільства на перше місце, шляхом реформування політичної системи України, обмеження функцій держави та збільшення можливостей громадян впливати на державну політику. В. Зеленський у своїй Передвиборчій програмі зазначив, що «Впроваджувати рівність та справедливість почну із себе. Мої законопроекти у цьому напрямі: «Про зняття недоторканності з Президента України, народних депутатів і суддів»; «Про імпічмент Президента України»; «Про відкликання народного депутата України» [10].

Питання встановлення (відновлення) імперативного мандату в Україні є популістським. У передвиборчій програмі В. Зеленський одночасно проголошує інтеграцію з ЄС, імплементацію стандартів ЄС в українське законодавство, та наголошує на відновленні імперативного мандату, який суперечить європейській практиці.

Імперативний мандат (від лат. *imperativus* – владний, наказовий) є мандат депутата парламенту або іншого представницького органу влади, який характеризується тим, що депутат пов'язаний наказами виборців і у своїй діяльності відповідальний перед ними. Імперативний мандат передбачає можливість відкликання депутата, який не виконує накази виборців та власні передвиборчі обіцянки, виявляє некомпетентність, вчинив дії, несумісні з його статусом [6, с. 280].

Ліберальна демократична теорія сформувала основи представницького мандату, який передбачає, що депутати обрані у місцевих громадах, не представляють виключно своїх виборців, а представляють в цілому державу та націю. Принцип представницької демократії сформував

політичний діяч та засновник ідеології консерватизму Е. Берк у «Зверненні до виборців Брістоля» у 1774 році наступним чином: «Думка виборців є вагомою та шанованою, та представник [Парламенту] зобов'язаний до неї прислухатися, він покликаний завжди її враховувати. Справді, ви обираєте представника [Парламенту]; однак, коли ви його обрали, він не є членом Брістоля, а є членом Парламенту» [2, с. 472, 476].

Витоки імперативного мандата відомі з часів римського права. У середньовічній Іспанії (Королівства Леон і Кастилія), представництво міст у Кортесах було засновано на імперативному мандаті. Представники міст мали чіткі та докладні вказівки від виборців, від яких вони не могли відхилитись. Представники міст складали присягу про те, що не будуть відходити від даних їм вказівок та не будуть перевищувати своїх повноважень [1]. Імперативний мандат отримав розвиток у середньовічному праві Великобританії, Німеччини, Італії, Франції [11, с. 241]. У період Нового часу імперативний мандат отримав розвиток в епоху Паризької комуни (1871 р.). Делегати в Раді Парижу повинні були звітувати перед своїми виборцями та могли бути відкликані ними [5, с. 2]. Досвід Паризької комуни став моделлю для розвитку імперативного мандату у комуністичних країнах. Конституція УРСР 1978 року [4] передбачала, що депутат, який не виправдав довіри виборців, може бути відкликаний за рішенням більшості виборців (стаття 95).

У наш час імперативний мандат передбачається законодавством недемократичних, авторитарних та комуністичних країн. Імперативний мандат закріплений в конституціях КНДР, КНР, Куби, В'єтнаму, Нігерії, Непалу, Пакистану та інших країн.

Частина конституцій європейських країн не передбачає імперативного мандату для депутатів. Конституції деяких європейських країн містять заборону імперативного мандату: Андорра (ст. 53), Вірменія (ст. 66), ФРН (ст. 38.1), Іспанія (ст. 67.2); Італія (ст. 67), Литва (ст. 59); Румунія (ст. 69); Франція (ст. 27); Хорватія (ст. 74) [6, с. 4-5]. Політична та правова система західного світу вважає імперативний мандат несумісним із демократією.

Право імперативного мандату було притаманне правовій системі України. З 1995 р. по 2001 р. в Україні діяв Закон України «Про відкликання народного депутата України» [3], який передбачав право та підстави для відкликання народного депутата України.

У серпні 2019 р. Президент України В. Зеленський подав до Верховної Ради України законопроект № 1027 «Про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України)» [9], який передбачав припинення повноважень народного депутата України на підставі відкликання мандату народного депутата. Висновком Конституційного суду України від 24 грудня 2019 р. № 9-в/2019 законопроект № 1027 «Про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України)» визнано таким, що не відповідає вимогам Конституції України [8].

У серпні 2020 р. народний депутат України від політичної партії «Слуга народу» Г. Мазурашу вносить до Верховної Ради України законопроект № 3972 «Про відкликання народного депутата України за народною ініціативою» [9], який передбачає підстави для відкликання народного депутата України, до яких відносяться: порушення ним положень Конституції і законів України; систематичне невиконання депутатських обов'язків, визначених Законом України «Про статус народного депутата України» і Регламентом Верховної Ради України; використання повноважень народного депутата України в особистих корисливих цілях; систематичне порушення норм депутатської етики і моралі; невідповідність практичної діяльності депутата основним принципам і положенням його передвиборної програми; приховування власного майна і доходів, занесення суттєво неточних даних у декларацію щодо майна і доходів. Право порушувати питання про відкликання народного депутата України делеговано виключно виборцям відповідного виборчого округу. У грудні 2020 р. законопроект був повернутий на доопрацювання, оскільки був поданий із порушенням вимогам Регламенту Верховної Ради України [9].

Законопроект № 3972 «Про відкликання народного депутата України за народною ініціативою» [9] не відповідає та прямо порушує вимоги Конституції України. Стаття 81 Конституції України визначає виключний перелік підстав для припинення повноваження народного депутата достроково, яка не передбачає можливостей відкликання народного депутата. Факт представницького мандату у народних депутатів України підтверджено і рішенням Конституційного Суду України від 21.12.2017 № 3-р/2017, де зазначено що «народний депутат України є представником Українського народу у Верховній Раді України, обраним виборцями і уповноваженим здійснювати депутатські повноваження виходячи із загальнонародних інтересів. Народний депутат України бере на себе зобов'язання виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників, а під час здійснення депутатських повноважень представляти увесь Український народ» [7].

Ідеї кандидата в Президенти України В. Зеленського щодо відновлення в Україні імперативного мандату є популістськими, оскільки відповідають очікуванням виборців, але суперечать Конституції України та європейській практиці. У демократичних країнах імперативний мандат є несумісним із представницькою демократією, яка базується на принципі вільного (представницького) мандату. Замість відновлення імперативного мандату В. Зеленський міг відшукати інші механізми посилення відповідальності депутатів перед виборцями, ініціювати законодавчі зміни щодо прозорості їх дальності, обов'язкової звітності перед виборцем.

Література

1. Holden A.M. The imperative mandate in the Spanish Cortes of the Middle Ages American Political Science Review vol. 24 no. 4, 1930. pp. 886-912. URL:

<https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/imperative-mandate-in-the-spanish-cortes-of-the-middle-ages/70BDB3EB59904B955D6F02573519B02A>
(дата звернення: 15.12.2024)

2. Lock F.P. Edmund Burke. Volume I, 1730–1784. Oxford Clarendon Press
3. Закону України від 19 жовтня 1995 р. № 396/95-ВР «Про відкликання народного депутата України» // Відомості Верховної Ради України від 10.10.1995 - 1995 р., № 41, стаття 299.
4. Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки 1978 року // Відомості Верховної Ради УРСР від 11.07.1978 - 1978 р., № 18, стаття 268.
5. Доклад № 488 / 2008 CDL-AD(2009)027 от 16 июня 2009 г. Европейской комиссии за демократию через право (Венецианская комиссия) об императивном мандате и аналогичной практике. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)027-rus](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)027-rus) (дата звернення: 15.12.2024)
6. Зеленько Г. Імперативний мандат // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. - К.: Парламентське видавництво, 2011. – 808 с.
7. Офіційний вісник України офіційне видання від 26.01.2018 - 2018 р., № 8, стор. 306, стаття 318, код акта 88857/2018
8. Офіційний вісник України від 28.01.2020 - 2020 р., № 7, стор. 11, стаття 305, код акта 97719/2020
9. Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024)
10. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського. URL: <https://program.ze2019.com> (дата звернення: 15.12.2024)
2. Романюк П. В. Імперативний мандат: окремі питання конституційної теорії та практики у сучасних умовах // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право. – 2013. – Вип. 5. – С. 240–245.
8. Філіпчук В., Тишкевич Г., Петренко І., Степаненко М. Зе-вибори по новому: зміст за лаштунками шоу. К., 2019.

**СЕКЦІЯ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЇ»**

Боканча Кира,
2 курс, другий (бакалаврський) рівень вищої освіти,
освітня програма «Соціологія»
Маріупольський державний університет

**УМОВИ ФОРМУВАННЯ НОВИХ СУБКУЛЬТУР ТА УРБАНІСТИЧНИХ СТИЛІВ ЖИТТЯ
В УКРАЇНІ**

Сучасне українське суспільство перебуває у стані глибоких соціальних змін, які впливають на різні аспекти життя, включаючи формування нових субкультур та загальний приріст населення. Загальний приріст населення особливо помітний у великих містах країни, таких як Київ, Львів, Харків. Вони створюють сприятливі умови для виникнення молодіжних спільнот та напрямів, які

визначають культурний ландшафт країни [1]. Приріст сприяє розвитку громадських просторів, таких як спікінгклуби, скейтпарки, арт-зони та інші, що позитивно впливає на інтеграцію та самовираження молодих людей. Міське середовище, завдяки своїй динаміці та інфраструктурі, стає важливим чинником у формуванні нових способів взаємодії та ідентичності молоді. Загальний приріст населення в Україні є складним та неоднозначним явищем, що відображає демографічні, соціальні, політичні та економічні зміни [4].

Після тривалого періоду скорочення населення, викликаного низькою народжуваністю, високим рівнем еміграції та природним старінням, великі міста демонструють стабілізацію демографічних показників. Урбанізовані регіони створюють нові робочі місця, розвивають інфраструктуру та забезпечують кращий доступ до медичних і освітніх послуг. Водночас, у сільській місцевості та малих містах спостерігається демографічний занепад. Молодь переїжджає до мегаполісів у пошуках великих можливостей для кар'єрного зростання, що поглиблює дисбаланс між урбанізованими і сільськими територіями [7]. Важливим чинником є також роль міграції: внутрішньо переміщені особи через війну в Україні, які обирають великі міста, що сприяє їхньому зростанню, але водночас створює нові соціальні виклики. Соціально-політичні зміни останніх десятиліть значно вплинули на формування субкультур.

Події Революції Гідності (2013–2017) сприяли виникненню патріотичних рухів, волонтерських організацій та військових реконструкторів [2]. Війна на сході України посилила національно-патріотичну спрямованість частини молодіжних спільнот [8]. Розвиток соціально активних груп, таких як екологічні активісти, феміністичні організації та ЛГБТ-спільноти, стимулюється викликами, зокрема екологічними кризами, гендерною нерівністю чи дискримінацією [6].

Соціальні мережі й освітні ініціативи відіграють ключову роль у формуванні свідомості нового покоління. Популяризація глобальних культурних трендів також знаходить своє місце в українських містах. Молодь активно інтегрує у своє повсякденне життя явища, такі як хіпстерська культура, рейви, стріт-арт та інші форми мистецтва [3]. Особливістю цього процесу є адаптація глобальних трендів до українського контексту, що створює унікальні культурні феномени. Регіональні відмінності також впливають на субкультурне середовище: західні області України більше зосереджені на розвитку рок-музики, тоді як у столиці домінує електронна музика. Цифрові технології відіграють важливу роль у формуванні нових субкультур. Соціальні мережі створюють платформи для комунікації та обміну ідеями, популяризуючи кіберспорт, блогерство та інші форми цифрової активності [5].

Віртуальні простори значно розширюють межі субкультур, дозволяючи їм взаємодіяти та інтегруватися незалежно від географічного розташування. Перспективи розвитку субкультур в Україні залежать від створення умов для самовираження молоді. Арт-центри, фестивалі,

коворкінги та громадські простори стають важливими платформами для реалізації творчих ідей. Міська влада та громадські організації відіграють ключову роль, розвиваючи інфраструктуру та сприяючи культурному розвитку.

Таким чином, загальний приріст населення та формування субкультур в Україні є взаємопов'язаними процесами, що відображають динамічність сучасного суспільства. Ці явища поєднують демографічні, соціальні та культурні чинники, які створюють унікальні можливості для розвитку українського суспільства в умовах глобальних викликів.

Література

1. Демографічна ситуація. Державна служба статистики України. URL: https://stat.gov.ua/index.php/uk/releases/demohrafichnasytuatsiya?utm_source=chatgpt.com
2. Історія субкультури хіпі в Україні від моменту зародження до сучасності. Молодий вчений. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2861?utm_source=chatgpt.com
3. Молодіжні субкультури в Україні. Олена Якуба. Журнал "І". URL: https://www.ji.lviv.ua/n24texts/yakuba.htm?utm_source=chatgpt.com
4. Населення та соціальна статистика. Державна служба статистики України. URL: https://stat.gov.ua/uk/topics/naselennya-ta-sotsialnastatystyka?utm_source=chatgpt.com
5. Особливості та причини появи молодіжних субкультур. Snegovik24. URL: https://snegovik24.com.ua/osoblivosti-ta-prichini-poyavi-molodizhnixsubkultur/?utm_source=chatgpt.com
6. Особливості становлення та розвитку вітчизняних навколофутбольних субкультур. Український соціум. URL: https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/no-3-58-2016/osoblivosti-stanovlennja-ta-rozvitku-vitchiznjanih-navkolofutbolnihsubkultur/?utm_source=chatgpt.com
7. У 2023 році в Україні народилося на третину менше дітей, ніж до війни – Оpendatabot. NTA. URL: https://www.nta.ua/u-2023-roczy-v-ukrayini-narodylosyana-tretynu-menshe-ditej-nizh-do-vijny-opendatabot/?utm_source=chatgpt.com
8. Формування та розвиток патріотичних субкультур в Україні. Українська правда. URL: https://www.pravda.com.ua/articles/2023/12/23/7823100/?utm_source=chatgpt.com

Калашнік Софія,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Соціологія»

Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У КАНАДІ. МОЇ ОСОБИСТІ ВРАЖЕННЯ

Соціальна адаптація українських біженців у Канаді може мати свої особливості через різницю в культурних, соціальних та економічних умовах між Україною та Канадою.

Ось деякі з найбільш значущих аспектів:

1. Мовна адаптація.

Одним із важливих аспектів адаптації є вивчення мови, оскільки англійська або французька є офіційними мовами у Канаді. Для більш успішної інтеграції українцям доведеться освоїти мову країни.

2. Соціальні мережі та спільноти.

Для біженців важливо будувати нові соціальні мережі та вступати до спільнот, які допоможуть їм в адаптації та забезпечать підтримку.

3. Трудова адаптація.

Важливо забезпечити можливості для отримання роботи та професійного зростання для біженців. Це може включати навчання нових навичок або перекваліфікацію відповідно до вимог канадського ринку праці.

4. Культурні різниці.

Українські біженці можуть зіткнутися з культурними різницями та шоком, оскільки культурний контекст Канади може відрізнятися від того, що вони звикли в Україні.

Необхідно навчитися адаптуватися до нового середовища та розуміти місцеві культурні звичаї та цінності.

5. Психологічна адаптація.

Біженці можуть зазнавати стресу та тривожності внаслідок втрати рідної країни, розлуки з родиною та зміни у житті. Надання психологічної підтримки та доступу до психологічних послуг може допомогти їм з переборенням цих труднощів.

6. Доступ до освіти та медичної допомоги.

Забезпечення доступу до освітніх та медичних послуг є ключовим для успішної адаптації біженців у новій країні.

Загалом, успішна соціальна адаптація українських біженців у Канаді потребує інтегрованого підходу, що враховує їхні потреби, ресурси та взаємодію з місцевими установами та спільнотами.

Також можуть існувати інші особливості соціальної адаптації українських біженців у Канаді:

7. Юридична підтримка та інтеграційні програми.

Забезпечення доступу до юридичної підтримки та інтеграційних програм може допомогти українським біженцям з розумінням їхніх прав та обов'язків у Канаді, а також з проходженням необхідних процедур для отримання статусу біженця та інших соціальних пільг.

8. Соціальна підтримка та взаємодопомога.

Створення мережі соціальної підтримки та взаємодопомоги серед української спільноти у Канаді може стати важливим чинником для успішної адаптації. Взаємна підтримка та обмін досвідом можуть сприяти швидшій інтеграції та зменшенню відчуття соціальної відчуженості.

9. Підтримка родини та дітей.

Особливу увагу слід приділяти підтримці родини та дітей біженців. Забезпечення доступу до освіти для дітей, послуги дитячого догляду та програми підтримки родин можуть сприяти успішній адаптації українських біженців.

10. Релігійна та культурна ідентичність.

Збереження релігійної та культурної ідентичності може бути важливим елементом для біженців у збереженні власної самоідентифікації та психологічного комфорту. Забезпечення доступу до релігійних установ та культурних центрів може допомогти у збереженні цих аспектів.

11. Економічна самостійність.

Програми підтримки для зайнятості та підприємництва можуть допомогти українським біженцям стати економічно самостійними та впливовими членами канадського суспільства.

Загалом, успішна соціальна адаптація українських біженців у Канаді вимагає комплексного підходу, що враховує їхні потреби, ресурси та особливості. Підтримка з боку урядових та неприбуткових організацій, а також активна участь української спільноти можуть сприяти успішній адаптації та інтеграції в нове суспільство.

Моє особисте враження в основному, Канада відома своєю дружньою та різноманітною культурою, величезними просторами природи, високим рівнем життя та прогресивними суспільними цінностями. Мені дуже подобається природа та краса цієї країни. Канада дуже гарна, багато гір, багато озер, парків, також, що мені подобається ще, так це якість життя. Канада має високий рівень життя, що включає доступ до якісної медичної допомоги, освіти, соціальних послуг та інших благ, а ще це кліматичні умови. Клімат в різних регіонах Канади може суттєво відрізнятися. Наприклад, зима в північних регіонах може бути дуже холодною та сніжна, а в південних регіонах буде . Це дуже вражає.

Література

1. Академічні книги та статті: Роботи відомих вчених з області канадських студій, соціології, географії, економіки тощо. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-launches-new-temporary-residence-pathway-to-welcome-those-fleeing-the-war-in-ukraine-en-ua.html>

2. Публікації в академічних та популярних журналах з питань міжкультурної комунікації, міграції, туризму та інших відповідних тем . URL: <https://canada4u.com.ua/component/content/category/16-adaptatsiia-v-kanadi>

3. Послуги з адаптації, громадська допомога та програми URL: https://www.canada.ca/content/dam/ircc/documents/pdf/english/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/welcome-canada/connecting-with-settlement-services-and-community-resources-ukr_eng.pdf

4. Успішні практики щодо інтеграції ВПО і біженців URL: https://kriegsfolgenueberwinden.de/wpcontent/uploads/UA_%D0%91%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%8E%D1%80%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%8C%D1%8E.pdf

Летунченко Олена,
2 курс, другий (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Соціологія»
Маріупольський державний університет

ВПЛИВ МІГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНУ АДАПТАЦІЮ

Міграція суттєво впливає на процеси соціальної адаптації мігрантів у нових громадах, сприяючи створенню мультикультурних спільнот, змінюючи соціальні зв'язки та викликаючи як позитивні, так і негативні наслідки для інтеграції. Процес соціальної адаптації є складним і багатогранним явищем, що вимагає врахування економічних, культурних та політичних чинників.

Міграція сприяє створенню мультикультурних спільнот, де представники різних національностей, культур і релігій взаємодіють і спільно живуть. Це збагачує соціальне і культурне життя міст, сприяючи культурному обміну і толерантності. У великих

містах, таких як Київ чи Львів, можна побачити значне різноманіття культур, що сприяє розвитку мультикультурних заходів та святкувань, таких як фестивалі національних культур, етнічні ярмарки тощо.

Міграція вимагає від мігрантів адаптуватися до нових соціальних умов, що може бути як викликом, так і можливістю для особистого зростання. Психологічна та соціальна адаптація залежить від рівня прийняття мігрантів місцевим населенням та доступу до ресурсів. Дослідження показують, що успішна інтеграція залежить від доступу до

освітніх та медичних послуг, мовної підтримки, а також від соціальної підтримки з

боку місцевої громади. Наприклад, програми інтеграції, які надають курси з вивчення мови, професійної орієнтації та культурної адаптації, є ефективними інструментами для полегшення процесу адаптації.

Мігранти часто стикаються з проблемами соціальної ізоляції через мовний бар'єр, культурні розбіжності та відсутність соціальних зв'язків. Важливо забезпечити соціальну підтримку та створити умови для інтеграції, щоб зменшити ризики ізоляції та маргіналізації. За даними опитувань, багато мігрантів відчують труднощі у налагодженні нових контактів і адаптації до місцевих умов життя. Це може призводити до почуття самотності та зниження самооцінки. Програми соціальної підтримки, такі як організація місць зустрічей для мігрантів, забезпечення доступу до соціальних послуг та психологічної підтримки, можуть допомогти подолати ці виклики.

Міграція впливає на економічний розвиток приймаючих країн, забезпечуючи робочою силою різні галузі економіки. Мігранти часто працюють у сферах, де не вистачає місцевих працівників, що сприяє загальному економічному зростанню і розвитку.

Наприклад, у будівельній, сільськогосподарській та обслуговуючій галузях мігранти забезпечують стабільність робочої сили та сприяють підвищенню продуктивності.

Водночас важливо забезпечити рівні права та умови праці для мігрантів, щоб уникнути експлуатації та дискримінації.

Міграція може викликати різні реакції в суспільстві, від підтримки та прийняття до ворожості та ксенофобії. Політичні рішення щодо міграційної політики та інтеграційних програм мають велике значення для створення сприятливих умов для соціальної адаптації мігрантів. Заходи, спрямовані на боротьбу з дискримінацією та забезпечення рівних можливостей для мігрантів, є важливими для збереження соціальної стабільності. Наприклад, законодавство, що захищає права мігрантів та сприяє їхній інтеграції у суспільство, відіграє ключову роль у забезпеченні успішної адаптації.

Міграція має значний вплив на соціальну адаптацію мігрантів, створюючи можливості для культурного обміну та особистого зростання, але також викликаючи виклики, пов'язані з соціальною ізоляцією та адаптацією до нових умов. Для успішної інтеграції важливо забезпечити підтримку з боку місцевих громад, розвиток соціальних програм та створення сприятливих умов для соціальної взаємодії. Ефективна міграційна

політика має враховувати ці чинники і працювати над розвитком суспільства, яке здатне приймати та інтегрувати мігрантів.

Література

1. Алексеева, С. В. Соціальна адаптація мігрантів: теоретичні та методологічні аспекти. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2018.

2. Боброва, Н. В. Міграційні процеси в Україні: соціально-економічні аспекти. – Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2019.
3. Головенко, Ю. В. Соціальна інтеграція мігрантів в сучасному суспільстві. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017.
4. Державна служба статистики України. Населення та соціальна статистика. – URL: <https://stat.gov.ua/uk/topics/naselennya-ta-sotsialna-statystyka>
5. Задорожна, І. А. Культурні аспекти соціальної адаптації мігрантів. – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020.
6. Іванов, О. В. Соціальна політика щодо мігрантів в Україні. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021.
7. Міжнародна організація з міграції (ІОМ). Міграція та розвиток: глобальні тенденції та перспективи. – Женева: ІОМ, 2019. – URL: <https://www.iom.int/global-trends>
8. Олійник, Т. В. Соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні: виклики та перспективи. – Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2018.
9. Пилипенко, Л. С. Вплив міграційних процесів на економічний розвиток України. – Київ: Київський національний економічний університет, 2018.
10. Сидоренко, М. О. Ксенофобія та соціальні відносини у контексті міграції. – Харків: Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2020.

Новік Юлія

1 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Соціологія»
Маріупольський державний університет

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Міграційні процеси є однією з ключових ознак сучасного глобалізованого світу. У ХХІ столітті вони набули небачених масштабів, охопивши більшість країн світу. Україна не стала винятком і зіткнулася з глобальними міграційними процесами, що відобразилися на різних сферах суспільного життя. Ці зміни актуалізували проблеми соціальної адаптації мігрантів та інтеграції їх у новий соціокультурний простір. Особливого значення набула проблема забезпечення соціальної безпеки як України, так і всього світу.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що Україна опинилася в епіцентрі цих процесів, відчуваючи на собі вплив як трудової, так і вимушеної міграції, що значно активізувалися після 2014 та 2022 років у зв'язку з російсько-українською війною. Ці події викликали необхідність адаптації нормативно-правової бази та перегляду міграційної політики країни.

Метою роботи є дослідження особливостей міграційних процесів в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, зосереджуючись на соціальних, економічних і політичних аспектах, а також оцінка викликів та перспективи для громадян і держави.

Дану тематику в своїх дослідженнях аналізувало багато науковців. Наприклад, у своїй роботі Юлія Кобець та Тетяна Мадрига проаналізували вплив військових конфліктів на міграційні процеси України в умовах повномасштабного вторгнення РФ [2, с. 252]. Тетяна Букіна та Наталія Зленко у своєму дослідженні розкривають особливості міграційної кризи в рамках російсько-української війни [1, с. 196]. Міграційні процеси, спричинені російсько-українською війною, та шляхи подолання їх наслідків розглядає Чопенко Валерій [3, с. 1668].

З початку XXI століття Україна перетворилася на одного з провідних донорів робочої сили у світі. Щороку від 2 до 5 мільйонів громадян виїжджають за кордон у пошуках роботи. Водночас, внутрішня міграція значно посилилася внаслідок збройного конфлікту на сході України та тимчасової окупації Криму. З 2014 року в Україні з'явилась нова категорія внутрішньо переміщених осіб (ВПО), кількість яких досягла 1,7 млн осіб у 2016 році, що стало найбільшим показником у Європі з часів Другої світової війни. Нова хвиля міграції почалася з лютого 2022 року після початку повномасштабної агресії Росії проти України. За даними ООН, до травня 2022 року понад 12,8 млн українців стали біженцями, з яких 7,7 млн — це внутрішньо переміщені особи. Значна частина українців виїхала до сусідніх країн Європи: Польщі, Румунії, Угорщини, Молдови та Словаччини.

Міграція населення викликана як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. Основними причинами є:

- Збройні конфлікти: Війна на сході України та окупація Криму з 2014 року змусили тисячі людей змінити місце проживання.
- Економічна нестабільність: Погіршення економічної ситуації в країні стало стимулом для зовнішньої трудової міграції.
- Повномасштабна війна 2022 року: Воєнні дії змусили українців шукати безпечні місця в інших регіонах України та за кордоном.

Внутрішня та зовнішня міграція змусила Україну переглянути нормативно-правову базу у сфері міграції. У 2014 році було ухвалено Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а у 2025 році — затверджено Стратегію державної міграційної політики України.

Процес адаптації мігрантів є комплексним та багатовимірним. Для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) основними проблемами адаптації є доступ до житла, освіти, медичних послуг та працевлаштування. У нових умовах люди стикаються зі зміною життєвих пріоритетів, втратою звичного способу життя та невизначеністю майбутнього. Особливості адаптації залежить від характеру міграції, а саме трудова чи вимушена (біженці та ВПО). У першому випадку мігранти частіше прагнуть інтегруватися у приймаюче суспільство, тоді як у другому — повернутися додому після закінчення конфлікту.

Глобальні міграційні процеси впливають не лише на Україну, а й на міжнародну безпеку. Європейський Союз вже пережив міграційну кризу у 2015 році, пов'язану з конфліктами в Сирії, Судані, Нігерії та Іраку. Тоді масовий наплив мігрантів до Європи спричинив напруженість у країнах-членах ЄС, що виявилось у зміні національних політик у сфері прийому біженців.

Подібна криза спостерігається і у 2022-2023 роках через війну в Україні. Європейські країни змушені переглядати підходи до прийому українських біженців, щоб забезпечити їхні основні права та потреби, одночасно захищаючи власні інтереси у сфері безпеки та стабільності. Важливим елементом міжнародного міграційного права є принцип невислання (*non-refoulement*), визначений у статті 33 Конвенції ООН про статус біженців. Цей принцип забороняє насильницьке повернення біженців до країни, де вони можуть зазнати переслідувань.

Глобальні міграційні процеси стають все більш динамічними та непередбачуваними, що потребує адаптації міграційної політики національного та міжнародного рівня. Для України особливо актуальними є питання адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб і біженців, повернення населення після завершення війни та збереження людського потенціалу країни.

Водночас міграційні потоки спричиняють загрози для безпеки та стабільності у країнах ЄС та усьому світі. Вирішення цих проблем потребує розробки спільних стратегій та механізмів міжнародного співробітництва. Україна, у свою чергу, має створити умови для повернення громадян та забезпечити реінтеграцію переміщених осіб у післявоєнний період.

Література

1. Букіна Т., Зленко Н. Міграційна криза як складова російсько-української війни. Вісник Львівського університету. *Філософсько-політологічні студії*. 2023. № 48. С. 196-201.
2. Кобець Ю., Мадрига Т. Державна міграційна політика України в умовах повномасштабного вторгнення. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2023. № 48. С. 252-259.
3. Чопенко В. Міграційні процеси, спричинені російсько-українською війною, та шляхи подолання їх наслідків. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів, 2022. С. 1668-1672.

ВОЛОНТЕРСТВО В УКРАЇНІ ЯК СИМВОЛ ОПОРУ ТА ЄДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

З початком вторгнення росії до України волонтерська діяльність стала дуже поширеною та перетворилась на справжню візитівку нашої країни. Стійкістю, сміливістю та самовідданістю українських волонтерів захоплюються та надихаються люди по всьому світу.

Як стати волонтером під час війни, українці дізналися ще в 2014 році, але з початком повномасштабного вторгнення, волонтерство набуло загальнодержавного розмаху та стало важливим елементом підтримки країни та її населення.

Волонтером може стати будь-хто, важливо – мати щире бажання допомогти іншим. Кожен волонтер повинен насамперед дотримуватись базових правил:

- Подбайте про власну безпеку: потурбуйтеся про те, щоб місце, у якому ви волонтерите, було достатньо безпечним і ви не відчували страху.
- Не піддавайтесь паніці: вона заважає організувати процес допомоги. Як результат, все навколо стає хаотичним. Варто завжди діяти розсудливо і виважено.
- Робіть те, що у вас добре виходить.
- Сконцентруйтеся на одному напрямку: не варто брати на себе забагато. Добре оцінюйте свої можливості.
- Спочатку допоможіть тим, хто ближче: це буде простіше й ефективніше, варто просто знайти тих, кому потрібна допомога, та визначити, як саме ви можете допомогти [2].

Волонтери беруть добровільну участь у різних громадських, соціальних та благодійних ініціативах на безоплатній основі. Вони можуть працювати у неприбуткових організаціях, долучатися до заходів із захисту тварин та збереження довкілля, підтримувати армію, допомагати людям вразливих категорій. Волонтерська діяльність передбачає будь-яку працю – інтелектуальну, творчу фізичну. Волонтерський рух в Україні має широкий спектр учасників – в ньому беруть участь люди різного віку, професій і статусів – від учнів і пенсіонерів до підприємців і діячів культури; волонтери активно користуються соціальними мережами та платформами для збору коштів і координації дій; співпрацюють разом із міжнародними фондами, отримуючи ресурси чи фінансування для своїх проєктів.

Щоб стати волонтером, необхідно володіти такими якостями: відповідальність, цілеспрямованість, чесність, розвинені навички комунікації, адже волонтерам доводиться багато спілкуватися, щоб дізнаватися потреби, домовлятися, шукати компромісні рішення, а також необхідно об'єктивно ставитися до своїх можливостей, бо в іншому випадку можете підвести інших або просто вигоріти. Корисними можуть бути й інші якості залежно від напрямку та особливостей діяльності. В одних випадках волонтерів допомагає володіння іноземною мовою або якісь технічні знання, в інших – фізична сила, вміння водити автівку або надавати першу медичну допомогу тощо. На шляху волонтерів постає дуже багато викликів, а саме: постійна потреба у фінансах та ресурсах, високий рівень емоційного вигорання через інтенсивну роботу та небезпека роботи у зонах бойових дій.

Основні напрямки волонтерства

1. Допомога Збройним Силам України – волонтери збирають кошти для купівлі амуніції, техніки, дронів, тепловізорів, автомобілів, ліків та інших необхідних ресурсів для військових. Ще плетуть маскувальні сітки та кікімори. Також вони забезпечують логістику та доставку всього необхідного до фронту.
2. Гуманітарна допомога – роздача їжі, ліків, одягу та засобів гігієни для внутрішньо переміщених осіб, багатодітних сімей, людей похилого віку та інших постраждалих від війни. Також волонтери активно працюють у прифронтових зонах.
3. Евакуація населення – організують вивезення мирних жителів із зон бойових дій, допомагають з поселенням у більш безпечних регіонах України або за кордоном.
4. Психологічна підтримка – надання допомоги тим, хто переживає травми через війну, включаючи військових, переселенців, сім'ї загиблих тощо. Такі програми можуть включати консультації психологів, арт-терапію, групи підтримки.
5. Відбудова та відновлення інфраструктури – волонтери беруть участь у ремонті пошкоджених будинків, шкіл, лікарень.
6. Пошук та порятунок зниклих людей та тварин [1].

Багато волонтерів надають фахову безкоштовну допомогу, наприклад, психологічну підтримку, лікування, послуги з пошиття одягу для армії, виробництва приладдя, перевезення, приготування їжі, проведення різноманітних занять для дітей тощо.

Волонтерство дарує дорогоцінне відчуття, що ти робиш корисну важливу справу і наближаєш перемогу. Будь-яка благодійність наповнює життя позитивними емоціями, дозволяє відчути свій вплив на оточуючий світ та єдність із іншими людьми. Займаючись волонтерством та перебуваючи в оточенні людей, які допомагають один одному, ми починаємо жити у значно щасливішому світі.

Отже, волонтерство в Україні під час війни відіграє надзвичайно важливу роль у підтримці армії, цивільного населення, вимушених переселенців та відновленні постраждалих територій. Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну волонтерський рух отримав новий потужний імпульс і став одним із головних факторів стійкості країни. Завдяки волонтерам Україна значно посилила свою обороноздатність, змогла забезпечити підтримку мільйонам людей, які постраждали від війни, та продемонструвала всьому світу єдність та силу свого народу.

Література

1. Олена Колесник, Волонтерські організації, які зараз працюють в Україні, <https://finance.ua/ua/saving/volonterskie-organizacii-v-ukraine> (дата звернення 05.01.2025).
2. Українська волонтерська служба, 5 базових правил волонтерства, які допоможуть зберігати сили під час війни, <https://volunteer.country/library/5-bazovix-pravil-volontera-i-aki-dopomozut-zberigati-sili-pid-cas-viini> (дата звернення 05.01.2025).

Фролкіна Світлана,
здобувачка 1 курсу другого (магістерського)
освітня програма «Врегулювання конфліктів та медіація»
Маріупольського державного університету

РОЛЬ ПЕРЕМІЩЕНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ

З 2022 року українське суспільство зазнало суттєвих трансформацій, спричинених повномасштабним російським вторгненням. Одним із найскладніших викликів стало переміщення, вимушена міграція, зокрема вимушена міграція цілих спільнот – університетів. Наявні данні, зібрані для раунду 33 Базової територіальної оцінки, відображають актуальну статистику з місцевого адміністративного реєстру ВПО станом на 29 лютого 2024 року, згідно з якою в Україні налічується 3 413 472 зареєстровані внутрішньо переміщені особи. Ця цифра продовжує зростати й надалі, так у звіті Інформаційно-обчислювального центру Міністерства соціальної політики станом на 22 жовтня 2024 року в Україні офіційно зареєстровано 4 646 735 внутрішньо переміщених осіб. Ці процеси супроводжувалися значними соціальними та організаційними змінами. У цих умовах питання соціальної згуртованості академічної спільноти набуло вагомого значення. Соціальна згуртованість визначається як здатність учасників спільноти ефективно співпрацювати, взаємодіяти та вирішувати спільні проблеми на основі довіри, взаємоповаги та спільного розуміння цілей [1].

Для переміщених університетів це стає основою для адаптації до нових умов і забезпечення їх соціальної стійкості. Новий простір створює низку викликів, які впливають на соціальні зв'язки та загальну атмосферу в академічній спільноті, викривляє її сприйняття оточенням. Однією з таких проблем стає втрата звичних соціальних і професійних зв'язків. Освітняни та студенти стикаються з необхідністю адаптації до нового соціального контексту. Ще однією складністю є інтеграція нових норм і правил, які необхідні для забезпечення ефективної роботи університету в умовах переміщення. Цей процес часто викликає напруження та спротив, оскільки зміни можуть сприйматися як нав'язані або такі, що не враховують інтересів усіх [2]. Відсутність ефективної соціальної згуртованості може негативно позначатися на продуктивності, психологічному стані освітян. Якщо ці проблеми не вирішуються системно, установа ризикує втратити свою соціальну цілісність, що значно ускладнить її адаптацію до нових умов і знизить ефективність виконання місії. Ще однією складністю є інтеграція нових норм і правил, які необхідні для забезпечення ефективної роботи університету в умовах переміщення. Цей процес часто викликає напруження та спротив, оскільки зміни можуть сприйматися як нав'язані або такі, що не враховують інтересів усіх. Відсутність ефективної соціальної згуртованості може негативно позначатися на продуктивності, психологічному стані освітян. Якщо ці проблеми не вирішуються системно, установа ризикує втратити свою соціальну цілісність, що значно ускладнить її адаптацію до нових умов і знизить ефективність виконання місії.

Функціонування переміщених закладів освіти у кризових умовах супроводжується низкою серйозних викликів. Один з найбільших — це фінансування. Більшість таких закладів не отримують достатнього фінансування від держави або місцевих органів влади, що обмежує можливості для розвитку інфраструктури, забезпечення навчальними матеріалами та оплатою праці педагогічних працівників. Через це багато закладів змушені працювати в умовах обмежених ресурсів, що негативно впливає на якість освіти.

У таких умовах медіація стає важливим інструментом подолання кризових явищ та формування соціальної згуртованості [3]. У загальному розумінні медіація є методом вирішення суперечок і конфліктів за участю нейтральної третьої сторони. Керуючись рекомендаціями ООН цей термін можливо пояснити, як процес, у якому третя сторона, за згодою учасників, сприяє запобіганню, управлінню та розв'язанню конфлікту, допомагаючи сторонам досягти взаємоприйнятних домовленостей. Вона забезпечує відкритий діалог між освітянами, сприяючи зменшенню напруги, вирішенню конфліктів та формуванню спільної довіри [4]. Медіаційні практики сприяють створенню позитивного психологічного клімату в соціумі, де кожен відчуває себе почутим, а його інтереси врахованими.

Соціальна згуртованість у переміщених університетах є ключовою умовою для їхньої адаптації та сталого функціонування. Завдяки впровадженню медіаційних практик університети

отримують можливість не лише ефективно подолати поточні виклики, але й закласти основи для майбутнього соціального та інституційного розвитку, орієнтованого на взаємодію, довіру та співпрацю. У результаті університетська спільнота стає сильнішою, згуртованішою та здатною ефективно реагувати на зовнішні виклики.

Однією з найбільших проблем, з якими стикаються вимушені мігранти, є соціальна ізоляція, та час від часу – дискримінація. Це може призводити до збільшення рівня стресу та психоемоційних розладів. Важливим інструментом для подолання цих проблем є пошук знайомих людей, об'єктів, повернення у так звану комфортну «інформаційну бульбашку». Гуртування ВПО у окремі соціальні кола вже не є унікальним випадком: створення груп у соціальних мережах, чатів для спілкування, зустрічі у вузькому колі однодумців. Така тенденція на відокремлення є типовою реакцією на стрес та явне не прийняття соціуму. Таким чином і створюються «міста у місті», наприклад «осередок Маріуполя у Києві». У таких випадках заклади освіти можуть стати платформою для формування ком'юніті, місцем збору однодумців з атмосферою максимального розуміння, залученості до теми втрати дому та адаптації до іншого місця проживання.

Переміщені заклади освіти мають значний потенціал для подальшого розвитку, особливо в умовах використання сучасних цифрових технологій. Цифровізація освіти дозволяє зменшити фізичні обмеження і забезпечити доступ до знань незалежно від місця знаходження кожного учасника освітнього процесу. Завдяки цифровим платформам учні та студенти можуть отримувати освіту без обмежень, що значно покращує якість та доступність навчання.

Висновок. Переміщені заклади освіти відіграють критично важливу роль у забезпеченні соціальної безпеки вимушених мігрантів, створюючи умови для інтеграції, соціалізації та психологічної підтримки. Аналіз показав, що такі установи виконують функції не лише освітніх центрів, але й важливих соціальних платформ, які сприяють адаптації переміщених осіб до нових умов життя, збереженню їхньої культурної ідентичності та формуванню почуття спільноти. Разом з тим, ці заклади стикаються з низкою викликів, серед яких – обмежене фінансування, кадрові проблеми, адаптація навчальних програм та необхідність створення безпечного середовища.

Література

1. Golovakha, E., Ivashchenko-Stadnik, K., Mikheieva, O., & Sereda, V. (2024). The changing dynamics of the national-civic identity in Ukraine. In B. Madlovics & B. Magyar (Eds.), *Ukraine's patronal democracy and the Russian invasion: The Russia-Ukraine war, Volume One* (pp. 297–330). CEU Press
2. Гарькавець, С.О., Волченко, Л.П., 2019. Практика медіації: словник-довідник. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ». 128 с.
3. UNICEF, 2014. *Compilation of Tools for Measuring Social Cohesion, Resilience, and Peasebuilding*. [онлайн].

4. Белінська О. В. Медіація – Альтернативне вирішення спорів. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. № 1 (5). С.158-160.

Чекулаєв Богдан,
2 курс, другий (магістратура) рівень вищої освіти,
освітня програма «Врегулювання конфліктів та медіація»
Маріупольський державний університет

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ТА ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ НА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД МОЛОДІ: СОЦІАЛЬНИЙ І ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Сьогодні соціальні мережі та цифрові платформи стали невіддільною частиною життя сучасної молоді та дорослих людей. Вони впливають не лише на спосіб комунікації, але й на формування цінностей, поведінкових моделей та соціальних норм у молодих людей та навіть у деяких дорослих. Проте поряд із позитивними аспектами, такими як доступ до знань і розширення соціальних контактів, виникають і серйозні ризики. Зокрема, мова йде про феномен девіантної поведінки, яка зараз часто формується саме під впливом цифрових середовищ. Тому дослідити цей феномен – одне з головних завдань, яке стоїть перед соціологами та психологами.

Одна з головних проблем – соціальні мережі створюють середовище, у якому молодь постійно порівнює своє життя з ідеалізованими образами. Ідеалізація зовнішнього вигляду, досягнень і стилю життя впливає на самооцінку та психічне здоров'я. Як зазначає Жан Твенге у своїй книзі "iGen", популярність платформ на кшталт Instagram сприяє зниженню самооцінки підлітків через постійне порівняння себе з іншими [4, с. 103–121].

Дослідження Мартіна та Говарда також підтверджують, що постійне споживання контенту, який підкреслює "ідеальні" стандарти краси, може викликати тривожність, депресію та незадоволеність собою [2 с. 58–75].

Існують і інші проблеми, які несуть більше негативу. В їх число входять анонімність, яка характерна для багатьох соціальних платформ, знижує рівень самоцензури та відповідальності за власні дії. Це сприяє виникненню кібербулінгу – однієї з найнебезпечніших форм агресії в онлайн-середовищі. Як зазначають Smith та інші, кібербулінг може призводити до серйозних психологічних наслідків, включаючи тривожність, депресію та навіть суїцидальні думки [1, с. 376–394].

У звіті ЮНІСЕФ за 2022 рік підкреслюється, що 60% української молоді стикалися з кібербулінгом, що вказує на масштабність цієї проблеми. Важливим є впровадження програм кібербезпеки в навчальні заклади та просвітницьких кампаній серед батьків і дітей [5, с. 34–56].

Соціальні мережі та цифрові платформи стали потужним інструментом впливу на молодь. Вони формують нові моделі соціальної взаємодії, але водночас створюють ризики для розвитку девіантної поведінки. Зниження самооцінки, кібербулінг, вплив агресивного контенту та економічні виклики — це лише частина проблем, які потребують комплексного підходу.

Для мінімізації негативних наслідків необхідно впроваджувати просвітницькі програми, що навчають молодь критично мислити та використовувати цифрові ресурси відповідально. Також важливо підвищувати рівень цифрової грамотності серед батьків, щоб вони могли ефективно підтримувати своїх дітей у складному цифровому середовищі.

Література

1. Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M. та ін. Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils // *British Journal of Educational Psychology*. – 2008. – Т. 78, №3. – С. 376–394.
2. Мартін, Е., Говард, С. Вплив соціальних мереж на самооцінку серед підлітків // *Психологічні аспекти підліткового віку*. – 2018. – Т. 12, №3. – С. 58–75.
3. Розен, Л. *iDisorder: Як цифрові технології впливають на наше життя та психічне здоров'я*. – Київ: Наукова думка, 2014. – 240 с.
4. Твенге, Ж. М. *iGen: Чому сучасні супер-зв'язані діти ростуть менш бунтівними, більш терпимими, менш щасливими – і повністю не готовими до дорослого життя* / Жан М. Твенге. – Нью-Йорк: Atria Books, 2017. – С. 103–121.
5. ЮНІСЕФ. Вплив кібербулінгу на молодь в Україні: Звіт за 2022 рік. – Київ: ЮНІСЕФ Україна, 2022. – С. 34–56. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/reports/cyberbullying-report>. (дата звернення: 25.11.2024)

**СЕКЦІЯ:
«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»**

Аль-Танбук Анастасія,
3-й курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
ОП «Культурологія, організація культурно-дозвілдової діяльності»
Маріупольський державний університет

**УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР У КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙНИХ
ПІДХОДІВ ДО ПРОБЛЕМИ**

Сучасна наукова парадигма ще не є однозначною щодо статусу фольклору і фольклористики у процесі пізнання. Взаємодія фольклору й соціуму вимагає модернізації засобів та розширення методик проведення різноаспектного аналізу фольклорного тексту як цілісного

сміслового утворення.

Скомплікованість предметних полів філології, філософії, соціології є неминучою, адже філологія має на меті дослідити фольклорний текст як гармонійний цілісний, не лише власне філологічний, продукт архетипної пам'яті, емоції, думки, психологічних настанов людини як члена суспільства.

Трактування фольклору тільки як словесного виду творчості, обмеженого певними жанрами й текстами, що мають художню цінність, залишало тривалий час поза увагою проблеми специфіки художньої творчості в фольклорі, закони фольклорної свідомості.

Часткова модифікація традиційних форм фольклору змушує учених акцентувати увагу на тих явищах культури, де складові уснопоетичної народної творчості постають в інноваційній формі. Таким чином, у сучасному пізнанні спостерігаються такі тенденції: широкого підходу до визначення предмета фольклористики; до розуміння фольклорного феномену як комплексу народних знань, системи традиційних ідей, втілених у різноманітних вербальних та невербальних формах; і водночас до феноменологічної фіксації фольклорного факту – соціологічного, ідеологічного, психологічного.

Головним досягненням наукової думки минулого століття було визнання виходу фольклору за межі усного вербального тексту та подолання наукової інерції його відмежування від етнографічної площини буття. Внаслідок цього утвердився функціонально-контекстний напрям дослідження фольклору, представлений науковими школами та видатними вченими, які культивували соціологічні, психологічні, культурологічні методи вивчення народної культури.

Це зумовило спроби української фольклористики дослідити ті прогалини, які утворилися в результаті свідомого чи несвідомого ігнорування функціонального значення фольклорної культури. Щоправда, ці дослідження здійснювалися без урахування специфіки суб'єктності та функціональності фольклорної матерії.

На теперішньому етапі поступу української науки не можна задовольнитися функціональним методом як самодостатнім для дослідження фольклорних явищ. Існує потреба структурно-семіотичного та системно-категоріального підходів творення нового понятійного простору, які б охопили аналіз усіх рівнів і співвідношень елементів фольклору і дійсності, враховуючи витoki і суб'єктно-функціональне призначення народнопоетичних жанрів, сюжетів, образів, а також впровадили нові зміни, що виникли на межі ХХ-ХХІ століть (лінгвістика тексту, теорія мовленнєвих актів та мовної комунікації тощо).

Визначення феномену фольклору за допомогою категорій усності, колективності, анонімності виявило певну обмеженість, неадекватність культурному контекстові доби. Поширення засобів комунікації зумовило принципово нові типи зберігання і відтворення фольклорних текстів. Це спонукає до переструктурування номенклатури основних фольклорних

категорій, що конституують фольклорну систему.

Для дослідника-фольклориста первинним поступово стає текстовий простір із кількома рівнями системності: суб'єктний, сюжетний, жанровий, образний. І лише використання різновекторного інструментарію гуманітарних наук дозволяє виявити внутрішні і зовнішні зв'язки цих рівнів, простежити трансмісію традиційного смислу у ньому. Крім того, взаємодія фольклору і сучасного соціуму вимагає модернізації засобів та розширення методики проведення різноаспектного аналізу фольклорного тексту як цілісного смислового утворення.

Сьогодні дослідження українського фольклору як цілісної суб'єктно-образної системи з її онтологічним статусом у загальнонаціональному культурному просторі є актуальною складовою сучасного пізнання, частиною комунікативної компетенції; воно визначає механізми, прийоми і стратегії систематизації методів різних наук, інтегрування їх в єдиний універсальний фольклорно-теоретичний комплекс. Тому метою навчального посібника вбачається інтерпретація суб'єктно-образної системи та теоретичне обґрунтування онтологічних категорій фольклору.

На основі теоретичних узагальнень наукових здобутків учених-фольклористів і гуманітаріїв загалом минулого та сучасності, вітчизняних та зарубіжних наукових шкіл фольклорна творчість аналізується на основі її функціональних рис у тривимірній площині:

- функції;
- системи;
- тексту.

Системно-категоріальний та структурно-семіотичний підходи дають можливість накреслити модель українського фольклору як системи, конститутивними категоріями якої є суб'єктність етносу, соціуму, індивіда; семіосфера фольклору; трансмісія традиційного смислу; наративність фольклорного тексту.

Дослідження українського фольклору як цілісної суб'єктно-образної системи з її онтологічним статусом у загальнонаціональному культурному просторі є актуальною складовою сучасного пізнання, частиною комунікативної компетенції; воно визначає механізми, прийоми і стратегії систематизації методів різних наук, інтегрування їх в єдиний універсальний фольклорно-теоретичний комплекс.

Бугас Олена,

2 курс другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,

освітня програма «Культурологія, культурне
розмаїття та розвиток громади»

Маріупольський державний університет

ФЕНОМЕН «СОНЯЧНОГО МАЕСТРО» СТЕФАНА ТУРЧАКА

Такі музиканти, народжуються лише раз на століття. З ім'ям цього видатного диригента пов'язані найбільш знакові та яскраві сторінки українського оперно-балетного і симфонічного виконавського мистецтва другої половини ХХ століття.

Стефан Васильович Турчак – видатний український диригент, який досяг дивовижної досконалості у своєму мистецтві.

Навчався у Львівському музично-педагогічному училищі імені Філарета Колесси. Цей мистецький заклад, де сформувалася ціла плеяда авторитетних митців, стала першою сходинкою у формуванні майбутнього диригента. В училищі молодий музикант навчався у класі скрипки та опановував хорове та оркестрове диригування.

Згодом С. Турчак продовжив освіту у Львівській консерваторії імені Миколи Лисенка, де значний вплив на формування його творчої особистості мали відомі педагоги: Микола Колесса, Станіслав Людкевич, Анатолій Кос-Анатольський, що навчили диригента розуміння справжніх та глибоких традицій європейської музичної культури.

У міру оволодіння технічними навичками, освоєння різних складових майбутньої професії молодий музикант рішуче став за пульт, доводячи не тільки педагогам і колегам-студентам, а й значно ширшій аудиторії своє право бути керманічем цілого колективу музикантів. Він пройшов ґрунтовну практику з кількома оркестровими та оперними колективами Львова [4].

Спостерігаючи за професійним зростанням свого учня, відчуваючи його величезний потенціал. М. Колесса, як ректор Львівської консерваторії, звернувся до Міністерства культури України з проханням про направлення С. Турчака на стажування до одного з провідних музичних колективів України. Зусилля професора увінчалися успіхом: Турчака направили до Києва на стажування у Державному симфонічному оркестрі УРСР [4].

Зустріч з відомим музичним колективом та його головним диригентом Н. Рахліним стала етапною в житті молодого митця і відіграла вирішальну роль у його диригентському становленні.

Поступово формувалися методи роботи Стефана Васильовича з оркестром, яскравіше розкривалися нові грані диригента. Музикантів дисциплінувала його безкомпромісність і суворі вимогливість під час репетицій. Перші роки роботи з колективом окрилювали митця. Він сміливо включав до репертуару найскладніші твори світової симфонічної класики та сучасних композиторів, напружено працював, готуючи одну за одною нові програми

Загалом «сонячний маестро», як називала його преса, поставив майже 40 вистав. Серед них етапні прем'єри шевченківського колективу 70-80 років минулого століття – опери «Тарас Бульба» М. Лисенка, «Ярослав Мудрий» Г. Майбороди, «Борис Годунов», «Хованщина» М. Мусоргського, «Аїда» Дж. Верді, «Катерина Ізмайлова» Д. Шостаковича, балети «Кам'яний

господар» В. Губаренка, «Ольга» Є. Станковича.

Музично-виконавська школа М. Ф. Колесси мала вагомий вплив на становлення неповторної творчої індивідуальності видатного диригента С. Турчака. Як і іншим учням професора йому були притаманні риси, які виявляли глибоку духовну спорідненість з особистістю і художньою естетикою свого вчителя [1].

Диригентську педагогіку М. Ф. Колесси вирізняв осмислений підхід до виконання творів. Саме завдяки цій школі, як зазначається далі, Стефан Турчак у зрілі роки став справжнім музикантом-мислителем з унікальним хистом самобутнього інтерпретатора [1, с. 23].

У 1994 році був заснований Національний конкурс диригентів імені Степана Турчака, який відбувається кожні 4 роки. З 2006 року конкурс став міжнародним.

У Києві та Дублянах діють дитячі школи мистецтв, яким присвоєно ім'я Степана Турчака.

Феномен Стефана Васильовича до сьогодні залишається нерозгаданим! Його творчість була багатогранною, а найкращі постановки на сцені Київського театру опери і балету вважаються вершиною, а симфонічні записи – зразками високого мистецтва [3].

Література

1. Мартинюк А.К. Диригентсько-хорова виконавська майстерність майбутнього вчителя музичного мистецтва: навчальний посібник. Переяслав (Київ обл.): Домбровська Я.М., 2023. 232 с.
2. Рожок В. Стефан Турчак. Переднє слово Бориса Олійника. Київ. Либідь, 2013. 248 с.
3. «Сонячний маестро» До 75-річчю від Дня народження видатного українського диригента Стефана Васильовича Турчака
<http://www.mr.co.ua/mr/mr.nsf/0/0F2C209229272A12C2257B130048BF3D?OpenDocument>
4. «Стефан Турчак: біографія» // Історія України. <https://uaistoria.com/>

Давшан Аліса,
4-й курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
ОП «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності»
Маріупольський державний університет

НАЦІОНАЛЬНА ДОМІНАНТА В УКРАЇНСЬКОМУ ТЕАТРІ НА РУБЕЖІ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ

Вийшовши з народних обрядів, релігійної драми, вертепу, український театр сьогодні став явищем культури нової епохи, здатним конкурувати з кінематографом та іншими видами

дозвілля. Сценічне мистецтво дає унікальну можливість візуально познайомитись з національними українськими традиціями та культурними звичаями, формує привабливий міжнародний імідж України. Театральне мистецтво, охоплюючи всі соціальні прошарки, допомагає досягти мети своїм творцям, стає невід'ємним атрибутом культурного життя сучасної України.

В історії українського національного Відродження другої половини XIX–початку XX ст. театральне мистецтво відіграло важливу, сповнену глибокого духовного змісту роль. Театр був вагомим часткою духовного життя українства, не зважаючи на те, що українські етнічні землі були примусово приєднані до Російської та Австро-Угорської імперій.

У 1863 р. І. Карпенко-Карий створює аматорський театральний гурток в Єлисаветграді, який мав назву «Артистичне товариство», а 27 жовтня 1882 р. виставою І. Котляревського «Наталка Полтавка» Товариством українських артистів під керівництвом М. Кропивницького був започаткований тернистий, але захоплюючий шлях українського професійного театру. У серпні 1883 р. відбулося об'єднання театру М. Кропивницького з трупю М. Старицького. До нового театрального колективу увійшли знані митці І. Карпенко-Карий та П. Саксаганський. Їхня творча співпраця сприяла зростанню режисерської й акторської майстерності, що, у свою чергу, позитивно вплинуло на мистецький рівень колективу та його престиж серед театральної громадськості України, а також далеко за її межами.

Наприкінці XIX–початку XX ст. українська драматургія переживала справжній розквіт, опановуючи жанрові форми, стильові ознаки, втілення всіх актуальних на той час типів художнього мислення (романтизму, натуралізму, реалізму, неоромантизму, символізму, імпресіонізму, експресіонізму). Зумовлений він був перебудовою українського театру за найкращими взірцями європейського драматичного мистецтва та активним створенням професійних і аматорських колективів.

В означений період українська драматургія надала літературі і театру концептуально новаторські, різнопланові за стильовими ознаками та художнім мисленням, сценічні твори. Центром цього потужного мистецького потоку стала «нова драма». Її символіка, зосередженість на внутрішній боротьбі характерів, пристрасна дискусійність, наповненість психологічно-екзистенційними ситуаціями означали відхід у слові і театральній дії від традиційної драми, утвердження нових стильових, виражальних можливостей на підмостках. Також вирізняються тенденції художнього психологізму, які репрезентувала драматична творчість І. Франка уперше поставленою трупю П. Саксаганського й І. Карпенка-Карого п'єсою «Украдене щастя».

Вітчизняний театр другої половини XIX–початку XX ст. не тільки був закоріненний у традиційно-побутову, обрядову, фольклорну, образно-поетичну, ігрову, сміхову культуру українців, а й засвідчував безперервність національно-культурної традиції. Саме завдяки своєму

етнографізму він став одним із чинників національного самоусвідомлення й самоствердження українців. П'єси М. Старицького на історичну тематику «Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка», І. Тобілевича «Сава Чалий», «Бондарівна» поєднували в собі тяжіння до романтичного пізнання, оперного апофеозу з просвітницькою декларативністю, сентиментальним забарвленням мелодраматичних ситуацій, властивим мелодрамі патетико-риторичним мовленням.

Історично склалось, що етнографізм українського театрального мистецтва, а саме – вживання традиційних театральних ігрових форм народної обрядовості, фольклорних видовищ, народнопоетичних, етнографічних елементів у структурі і етнографічно-побутових, і модерністських мистецьких творів – служить як для збереження, так і для оновлення українського театрального світу. Тематичне розмаїття гастрольного репертуару (від етнографічно-пізнавальних і розважальних п'єс сентиментального, романтичного характеру – до драм з загостренням соціальних конфліктів) ніколи не порушувало основний принцип українського театру – зв'язок з реальним життям.

Українському національному театру довелося зіткнутися із значними труднощами: не тільки Валуєвський циркуляр і Емський указ в Російській імперії, а загалом – її державна політика щодо національно-духовної сфери українців поставили на межу виживання український театр. Заборонялися вистави українською мовою та друкування текстів до нот. Заборонялися п'єси соціального та історичного визвольного змісту. Разом з тим, український театр на зламі XIX–XX ст. продовжував безперервність національно-культурної традиції. Саме завдяки своєму етнографізму він став одним з чинників самоусвідомлення й самоствердження українців.

Нові часи, нова театральна аудиторія та нові естетичні пріоритети вимагали й нового мистецтва – мистецтва не тільки для «народу», а й для його еліти – інтелігенції. Л. Українка, В. Винниченко й О. Олесь, на драматургію яких при створенні «Молодого театру» орієнтувався Л. Курбас, писали свої п'єси для українського театру майбутнього. Вітчизняне театральне мистецтво функціонувало за принципами самоорганізації, самонастроювання, множинності, багатоваріантності. Воно було частиною духовно-культурного простору Європи, його розвиток свідчив про з'яву нової української культури.

Сучасний український театр перебуває у постійному творчому пошуку нових форм і видів сценічної та музичної культури, відчуючи свою місію в тому, щоб зачепити душу кожного глядача, змусити її працювати, змусити думати над побаченим, почутим та пережитим під час перегляду театральної вистави. Розширення і збагачення національного художнього театрального досвіду призводить до розвитку й розповсюдження української культури, викликаючи повагу до її самобутності, гідності й цінності. Саме українські вистави можуть доторкнутись до серця кожного, розкриваючи мрії людства.

В умовах драматичної боротьби за збереження української державності у боротьбі з

російськими агресорами важливим є досвід попередніх поколінь, які засобами культури і мистецтва формували національну духовність, викликаючи повагу до її самотності, цінності й гідності.

Література

1. Антонович Д. Триста років українського театру. 1616–1919. К.: «ВІП», 2003. 418 с.
2. Мудренко А. В. Сценічне мистецтво театру корифеїв: риси високої художності. // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Випуск 18, 2012. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Том І. [Електронний ресурс]. Режим доступу: PDF.
3. Новиков А. Українська драматургія й театр: від найдавніших часів і до початку ХХ ст. Харків: Основа, 2011. 408 с.
4. Ян І.М. Модерністські пошуки українського музично-драматичного театру на початку ХХ століття. К.: Міленіум, 2017. № 1. С. 82–86.

Деліман Владислава,
2-й курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
ОП «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»
Маріупольський державний університет

ОСТРОЗЬКИЙ КОЛЕГІУМ – ПЕРШИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ В ЄВРОПІ

Колегіум в Острозі був організований князем К.-В. Острозьким на його кошти у 1576 р. Від самого початку заснування йому була призначена відповідальна роль – теоретично підготувати молодь з України та Білорусі для протидії світській і духовній експансії Речі Посполитої та католицької, а після 1596 р. – і греко-католицької, церкви на українських та білоруських землях. На думку авторки дослідження, означена мета і була закладена в навчально-виховний процес.

На жаль, про діяльність Острозького колегіуму обмаль документів і фактичних матеріалів. Сучасники називали цей заклад вищої освіти по-різному: триязичний ліцей, колегіум, грецька школа, грецько-слов'янська школа, училище греко-слов'янське, академія. Дійсно, К.-В. Острозький особисто звертався до короля Речі Посполитою Сигізмунда III з клопотанням щодо надання колегіуму статусу академії, проте отримав категоричну відмову: монарх, фанатичний католик, не мав бажання цього дозволити з ідеологічних причин.

Вибір Острога як культурно-освітнього, видавничого центру православно-українського спрямування був свідомим. На це вказує вибір князем міста, в якому був відкритий навчальний

заклад: їм став Острог – родове місто князів Острозьких та основна їх резиденція. За своїм статусом місто мало магдебургське право і відповідало вимогам щодо організації навчального закладу вищого типу за європейськими стандартами. Острог традиційно вважався у XV–XVI ст. духовно-культурним центром Правобережної України. На замковій території міста був збудований великий православний собор, діяли костел і синагога, церковно-приходські різних конфесій школи, створені на кошти ремісничих цехів [2, с. 206].

У другій половині XVI ст. до Острога, за згодою князя К.-В. Острозького, на постійне місце проживання прибула значна кількість протестантів із Речі Посполитої та інших країн, де почалися гоніння на прибічників Реформації. Серед них були освічені особи, з великим досвідом наукової, викладацької та полемічної діяльності. Острозький колегіум став базою щодо створення та діяльності культурно-освітнього центру, до складу якого входили відомі в європейській науці знавці слов'янської, грецької, латинської, давньоєврейської мови, відомі філософи, астрономи, математики. На базі колегіуму з 1577 р. була відкрита кирилична друкарня, а пізніше, у 1596 р., в Острозі почала працювати папірня.

Усі видатки на утримання членів культурно-освітнього центру, викладачів колегіуму, друкарів, матеріального забезпечення спудеїв (студентів), утримання та вдосконалення навчальної бази та гуртожитків взяв на себе К.-В. Острозький Меценатом колегіуму була Гальшка Іллівна (Єлизавета, Євдокія) Острозька, племінниця [1, с. 37].

У колегіумі був високий рівень викладання. Щоб досягти цього, К.-В. Острозький запросив до неї відомих українських і закордонних вчених. Першим ректором академії був письменник і педагог Герасим Смотрицький. Тут працювали друкар Іван Федоров (Федорович), філософ і математик з Речі Посполитої Ян Лятос, знавці класичних мов, історії і культури Греції і Риму Данило Наливайко (брат керівника селянсько-козацького повстання Северина Наливайка), Никифор і Кирило Лукаріси та інші.

Увесь навчальний процес в Острозькому колегіумі був скерований на формування національно-свідомої молоді, ідеологів і захисників православ'я, налаштованих патріотично. Двері колегіуму були відчинені не тільки для представників шляхетського стану, а й для дітей міщан і селян.

Підґрунтям діяльності Острозького колегіуму стало традиційне для середньовічної Європи вивчення не тільки семи класичних дисциплін (вільних наук) – астрономії, музики, геометрії, арифметики, діалектики, риторики, граматики, а й інших, зокрема філософії, богослів'я, медицини. Її заснування було також своєрідним компромісом між представниками східнослов'янського просвітництва та «латинської науки».

За ініціативи самого князя в колегіумі на різних рівнях спудеї професійно студіювали слов'янську, польську, грецьку та латинську мови, їхню граматику. Дослідники проблеми

вважають, що в колегіумі навчання відбувалося від першого до сьомого класу. Пізніше аналогічна схема навчання була використана в Києво-Могилянському колегіумі. Цікавий факт – в Острозі і в Києві окремого класу з вивчення богослів'я не було. Викладачами Острозького колегіуму були тільки православні і протестанти.

Знаними у майбутньому стали випускники колегіуму:

- Йов Борецький (1560–1631) – український церковний, освітній і політичний діяч, митрополит Київський, Галицький і всієї Русі. Викладач і ректор Львівської братської школи, один із засновників і перший ректор Київської братської школи;

- Гаврило Дорофейович (близько 1570–після 1624) – давньоукраїнський вчений, учитель і перекладач;

- Мелетій Смотрицький (1577–1633) – український мовознавець. Автор «Граматики слов'янської» (1619), в якій була систематизована церковнослов'янська мова.

- Петро Конашевич-Сагайдачний (1582–1622) – український політичний діяч, гетьман Війська Запорозького, випускник Острозької академії.

За підрахунками впродовж 60-річного існування навчального закладу (1576–1636) його закінчили близько 500 осіб.

Закриття колегіуму було пов'язане з окатоличенням нащадків Костянтина-Василя Острозького та діяльністю єзуїтів. Після смерті князя у лютому 1608 р. його онука католичка Ганна-Алоїза (в заміжжі Ходкевич) матеріально обмежує діяльність колегіуму, намагаючись звести її до рівня церковно-приходської школи, та відкриває в Острозі у 1624 р. єзуїтський колегіум [2, с. 212]. Остаточо ліквідувати слов'яно-греко-латинський колегіум, запровадити в Острозі та інших маєтках Острозьких греко-католицьку церкву замість православної Ганні-Алоїзі вдалось у пасхальні дні 1636 р. Цей рік вважають останнім роком його існування.

Разом з тим, діяльність колегіуму сприяла розвитку української культури – частково зорієнтованої на Захід системи освіти, авторської літератури, порівняльного мовознавства, перекладознавства, філософії й теології та становленню української полемічної літератури, головним осередком якої у на той час був острозький культурно-освітній осередок, що діяв під патронатом князя К.-В. Острозького.

Острозький виш відродився відповідно до Указу Президента України від 12 квітня 1994 року як державний університет «Острозька академія». Через шість років плідної діяльності щодо підготовки висококваліфікованих фахівців та наукових кадрів в Україні був оприлюднений Указ Президента України від 30 жовтня 2000 року щодо надання університету «Острозька академія» статусу національного.

Досвід Острозького колегіуму спонукає до висновку, що формування української національно-державної свідомості неможливе без духовного становлення особистості та

виховання патріотизму. Означене стверджує актуальність проблеми і необхідність її подальшого наукового студіювання.

Література

1. Митрополит Іларіон. Князь Костянтин Острозький і його культурна праця. Історична монографія, МП «Світязь», Луцьк. 1992. 216 с.
2. Попович, Мирослав. Нарис історії культури України. Київ: «АртЕк», 1998. 602 с.

Джола Дар'я,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвілдової діяльності»

Маріупольський державний університет

ВИДАТНІ КАРТИНИ ЕПОХИ РЕНЕСАНСУ

Період з 14 по 17 століття в Європі в народі називають Відродженням, і він ознаменував переродження або відродження класичної науки та мудрості. Хвиля Відродження торкнулася багатьох сфер європейської цивілізації, зокрема мистецтва, релігії, літератури та політики. Епоха Відродження ознаменувала підвищення обізнаності про природу, пошук навчання, яке спостерігалось в середньовіччі, але стало помітним у 15–16 століттях. Мистецтво Відродження полягало в відображенні індивідуального погляду на людину. Епоха Відродження побачила славетні твори багатьох легендарних митців, які шануються й сьогодні [2].

Актуальність теми в тому, щоб дізнатися, які картини вважають найвідомішими в Європі в епоху Ренесансу, це допоможе зрозуміти символічний, релігійний, міфологічний, духовний та алегоричні сенси стилю образотворчого мистецтва в цю епоху.

Образотворче мистецтво найбільшого розквіту набуло в період Високого Відродження. У цей час створювали свої знамениті живописні полотна і фрески Леонардо да Вінчі, Рафаель, Тіціан. Одним із велетнів епохи Відродження був Леонардо да Вінчі (1456–1519 рр.), видатна людина в історії людства, яка володіла різносторонніми здібностями і талантами. Леонардо да Вінчі одночасно був художником, теоретиком мистецтва, скульптором, математиком, фізиком, астрономом, фізіологом, анатомом. Майже всі галузі науки і мистецтва він збагатив геніальними працями і здогадками. Творчість Леонардо да Вінчі як художника - результат тривалого експериментування і роздумів над характером живописних прийомів. Митець досягає небувалої глибини й інтимності переживань при цілком світській трактовці образу у творах «Мадонна в скелях» (Лувр, Париж), «Мона Ліза» (Лувр, Париж), яка має ще одну назву – «Джоконда», названу

за ім'ям її чоловіка Джокондо. Нев'януча слава «Джоконди», знаменитої своєї багатозначною посмішкою, пояснюється майстерним застосуванням методу таємничості, що є характерним для творчості митця. У виразі обличчя жінки - велика глибина проникливого, вічно живого людського інтелекту, в якому кожна епоха прагнутиме добачати щось своє. У 1495–1497 рр. Леонардо да Вінчі створив чи не найвідоміший шедевр світового мистецтва – фреску «Таємна вечеря» для трапезної монастиря в Мілані, у якій втілює складну драму життєвих людських почуттів [4, с. 57].

Найяскравіше, людяніше і життєстверджуюче втілюються ренесансні ідеї у творчості Рафаеля Санті (1483-1520). Вже в ранніх його творах ми бачимо образи прекрасних мадонн, що уособлюють споконвічний ідеал жіночої вроди. Такими є «Мадонна Конестабіле» (1502), «Заручини Марії» (1504). Однією з вершин творчості майстра є «Сікстинська мадонна», написана в 1515–1519 рр. для церкви св. Сікста в м. П'яченца, звідки ця картина згодом потрапила до Дрезденської галереї. Зворушливий образ мадонни з немовлям можна вважати символом усього ренесансного мистецтва. З тривогою і ніжністю звертає молода жінка свій погляд у майбутнє, вона приносить у світ свою дитину, щоб дарувати людству надію на щастя. Видатними творіннями Рафаеля є розписи ватиканського палацу, серед них – фрески: «Диспут», «Афінська школа», «Парнас». Художник постає тут не лише як майстер композиції і колориту, як монументаліст, а й як справжній знавець історії світової культури. У фресках він зумів достовірно, на основі іконографічних і документальних джерел відтворити образи видатних людей минулих епох - Платона, Арістотеля, Сократа, Діогена, Гомера, Данте. Своїми шедеврами Рафаель стверджує нерозривність епох в історії та культурі людства [5, с. 195].

Флорентієць Мазаччо – художник мужнього енергійного стилю. Він помер дуже молодим, але встиг зажити слави основоположника живопису кватроченто своїми розписами у капелі Бранкаччі. У цьому ансамблі він досяг небувалого до нього, майже скульптурного відчуття міцних фігур. У його фресках - еволюція, яку пережив живопис з часів Джотто. Архітектурні правила, симетрія в розташуванні частин картини приймають більш живі форми. Діяльність Мазаччо (справжнє ім'я Томмазо ді Джованні ді Симоні Кассаї) мала велике значення для історії італійського живопису. У його картинах відчувається благородність, витонченість, гармонія тонів. «Вигнання з Раю» Мазаччо можна вважати початком розквіту живопису епохи Відродження. Воно послужило джерелом натхнення для Рафаеля, що використав цей сюжет у Ватиканських ложах. У ньому чудово зображено голе тіло, живо передані відчуття, хвилюючі вигнаних: сором Адама і відчай ридаючої Єви [1, с. 187].

Виразником естетичних ідеалів двору був художник Сандро Боттічеллі (Александро ді Маріано Філіппі, 1445-1510 рр.). Галерея Уффіці зберігає дві його знамениті картини: «Народження Венери» і «Весна». У цих картинах виявилися всі основні особливості стилю Боттічеллі: ліричний і романтичний характер образів, фантастичний пейзаж – якийсь зачарований

сад, його «готицизми» (подовжені невагомні фігури, що наче не торкаються землі), особливий тин жіночого обличчя – подовжений овал, припухлі губи та очі, які здаються заплаканими. Обличчя Венери, котра розкидає з подолу квіти, застигле, воно майже трагічне, що зовсім не гармоніює з радістю. Такі самі його мадонни, а також «Саломея», «Вигнанка». Боттічеллі був автором розписів на стіні Сікстинської капели, де через півстоліття залишив свої витвори і Мікеланджело [3, с. 86].

Основні роботи Боттічеллі, в основному «Оплакування», нав'язані образом і трагічною долею Савонароли, під впливом якого опинився художник у 80-90 рр. Пристрасні викриття домініканського ченця, спрямовані не тільки проти тиранії Медічі, розбещеності папства і занепаду релігії, а й проти всієї культури Ренесансу, привели на фанатичні багаття Савонароли, де спалювали шедеври ренесансної культури, і твори Боттічеллі. Останні десять років він нічого не створив, після страти Савонароли перебував у трагічній меланхолії [3, с. 86].

Однією з найвизначніших постатей всієї ренесансної культури був німецький художник, гравер, теоретик мистецтва Альбрехт Дюрер (1471-1528). У творчості Дюрера звучать ідеї італійського гуманізму і німецької Реформації. В одних своїх творах він виступає як релігійний містик гравера «Вершники апокаліпсису» 1498, в інших-як натураліст-дослідник акварелі «Трава», «Заєць» 1502-1505 рр. [5, с.196].

Геніальний художник венеціанського Відродження Тіціан (1480-ті-1576 рр.) малював картини на християнські й міфологічні сюжети, був портретистом. Створив на замовлення багатих венеціанських патриціїв величезні ікони («Вознесіння Марії»). У нього був надзвичайний колористичний хист, невичерпна композиційна винахідливість. Тіціан любив сюжети, де можна було показати венеціанську вулицю, красу її архітектури, святкову юрбу («Введення Марії у храм»). У численних портретах Тіціан завжди підкреслено благородність обличчя, величність постави, стриманість - це передається благородним за гамою колоритом і скупими деталями (портрет юнака з рукавичкою). Особливо драматичні і суперечливі образи Тіціан створює у пору зрілості: портрет пана Павла III з племінниками Оттавіо та Алессандро Фарнезе. Такий складний груповий портрет набрав розвитку лише в епоху бароко у XVII ст. [3, с. 87].

Таким чином, ці картини – лише проблиск багатой художньої спадщини епохи Відродження. Вони демонструють технічну майстерність, креативність та інтелектуальну глибину митців того часу. Вплив мистецтва в цей час виходив за межі естетики, формуючи культурний та інтелектуальний обмін, впливаючи на майбутні мистецькі рухи та залишаючи тривалий спадок в історії мистецтва.

Література

1. Гриценко Т.Б., Гриценко С.П., Кондратюк А.Ю. «Культурологія: навчальний посібник». Рік видання: 2007. Видавець: Київ: Центр навчальної літератури. Кількість сторінок: 392. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4446.html>
2. «Десять найвідоміших картин епохи Відродження» URL: https://www.parblo.com/blogs/guides/10-most-famous-paintings-of-the-renaissance?srsId=AfmBOoqvp2mMSz8x-_IHesirt9AD2P0njucWDkJsCLcds3b8F6rvFYbT
3. Зязюн І., Зякович М. М. «Культурологія: українська та зарубіжна культура»Рік видання: 2007. Видавець: Київ: Знання. Кількість сторінок: 567. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/32544-3-mistetstvo-vropeyskogo-renesansu.html>
4. Музальов О. О. «Культурологія : навчальний посібник для учнів, студентів і викладачів». Львів, 2012. Кількість сторінок: 185. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4990/1/Музальов13-30-1.pdf>
5. Тюрменко. І.І. «Культурологія: теорія та історія культури» Навч. посіб. Видання 3-те, перероб. та доп./ За ред.,- Київ: Центр учбової літератури, 2010. 370 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/Kulturologia_Turmenko_2010.pdf

Замай Марія,

1 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвіллевої діяльності»

Маріупольський державний університет

TRADITIONS, DIRECTIONS, AND PERSPECTIVES OF MYTH STUDIES IN CONTEMPORARY CULTURE

A thematic title is the heading of a publication or a work that reflects the main theme or key subject to be examined in the text. The analysis of such titles focuses on the concepts outlined within the title, which are crucial for understanding the content and objectives of the source. The ability to analyze titles is essential for comprehending the central topic of each source. This approach is particularly important in the study of myth in contemporary culture, where the term "myth" encompasses a wide range of meanings—from traditional to modern, from literary to political and social [2].

Myth has always been and remains an integral part of human culture. It explains the world, unites communities, and shapes identity. However, in the modern world, where the pace of change surpasses the imagination of previous generations, myth acquires new forms and fulfills unexpected functions. The analysis of relevant sources allows us to outline the main directions in contemporary studies of myth,

revealing its multifaceted nature and significance. Transformations of Myth in Contemporary Culture as noted by V. Horskyi, myth in contemporary culture undergoes modification, adapting to new conditions [1]. His research focuses on the historical-philosophical aspects of Ukrainian culture, emphasizing how national narratives transform within the realm of myth-making. The Ukrainian context becomes a space for reinterpreting identity through new symbols and images. Next, myth as a social mechanism. O. O. Lashchenko explores the concept of myth as a social phenomenon [3]. His work highlights that myth functions not only as a text or narrative but also as a tool for legitimizing social norms that define behavioral rules and structure social space. In this sense, myth becomes particularly significant in contemporary globalized societies, where new mythologies emerge at the intersection of traditional notions and technologies. Three is archetypes and Political Myth. Olha Kozhemiakina addresses the archetypal basis of political myth, particularly its connection to literary tradition [3]. Her work involves not only an analysis of literary texts but also modern political discourses that are built upon archetypes of the collective unconscious. This research underscores the power of myth as a means of manipulating mass consciousness in the era of post-truth. Sensory space of culture and mythogenesis is the research of O. V. Lysiienko and O. V. Sokolova, who analyze mythogenesis as a factor in shaping the sensory space of culture [4]. Their work shifts the focus of myth from the textual plane to the experiential domain, highlighting its impact on human perception. This approach opens up new opportunities for interdisciplinary studies, where cultural studies intersect with psychology and aesthetics. Finally, myth in the context of sociocultural processes [2]. This research demonstrates how myth serves as a means of interpreting collective experience and shaping worldviews in various contexts. This approach reveals the potential of myth to harmonize societal transformations, particularly in times of crisis. So, contemporary myth in the global context underscore the integration of local aspects into the global context. Contemporary myth exists at the crossroads of local traditions and global trends. It simultaneously reflects ideologies, political ambitions, and social needs, creating new realities in which modern individuals live.

Conclusion. Myth in contemporary culture fulfills two key functions: adapting traditions to new conditions and creating new structures of social and cultural order. Its transformations demonstrate that myth is not an archaic relic but an essential tool for understanding and influencing the world. Contemporary research unveils new facets of myth-making, highlighting its multifaceted nature and importance in understanding modern culture.

References

1. Горський В. Міф у сучасній культурі та його модифікації на полі історико-філософського українознавства. *DSpace Repository Electronic Kyiv-Mohyla Academy Institutional Repository*. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d9cb13aa-777e-4579-ae79-624194b779e6/content> (дата звернення: 28.12.2024).

2. Янковський С. В. Традиції, напрямки і перспективи дослідження міфу у сучасній культурі. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філософія, культурологія, соціологія*. 2011. Випуск 2. С. 23–28.

3. Kozhemiakina O. Archetypal basis of political myth: literary tradition and modernity. *Doha*. 2022. No. 2(36). P. 67–82. URL: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2021.2\(36\).246781](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2021.2(36).246781) (date of access: 05.01.2025).

4. Liseienko O. V., Sokolova O. V. Mythogenic factors of formation of the sensory space of culture and society. *Perspectives. Socio-political journal*. 2021. No. 3. P. 26–33. URL: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2021.3.4> (date of access: 05.01.2025).

Зоненко Марина,
2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
денна форма навчання,
ОП «Культурологія, організація культурно-дозвіллевої діяльності»
Маріупольський державний університет

ЛАБІРИНТИ У КУЛЬТУРІ ДАВНІХ ГРЕКІВ ТА ФРАКІЙЦІВ

Лабіринт займає особливе місце у символіці культур стародавнього світу, виступаючи одночасно метафорою шляху, випробування та трансформації. Його образ зустрічається у міфах та ритуалах, літературі та архітектурі, мистецтві та релігії відбиваючи складне ставлення людини до природи, богів і самого себе. У стародавніх цивілізаціях лабіринт символізував подорож душі, пошук знань та подолання внутрішніх страхів. Центральним елементом цього символізму є мотив помилки та знахідки, часто пов'язаний із переходом від хаосу до порядку або від незнання до просвітлення. Лабіринт вказує на складність шляху до істини, де кожне рішення може призвести як до мети, так і завести в глухий кут [1].

Стародавні греки і фракійці, народи Балканського регіону, перебували в тісних історичних, географічних і культурних відносинах. Географічна близькість призводила до активної взаємодії: Фракія розташовувалася на північний схід грецького світу, граючи роль мосту між Європою і Малою Азією [3].

Фракійці вплинули на культуру греків через торгівлю та обмін традиціями. Грецькі колонії на узбережжі Чорного моря і Егейського моря, такі як Абдера і Мезембрія, сприяли культурному проникненню. Взаємний обмін охоплював мистецтво, релігію та ремесла: греки запозичували елементи фракійської музики та міфології, а фракійці перейняли еллінські стилі писемності та

архітектури [3].

У культурі Стародавньої Греції лабіринт здобув особливу популярність завдяки міфу про Мінотавра та Критський лабіринт, побудований Дедалом. Тут він став символом людської винахідливості, але також і небезпек, пов'язаних із порушенням моральних та природних законів. Лабіринт втілює дуальність – місце як випробування, і звільнення, де герою доведеться пройти через п'тьму, щоб досягти світла [1; 2].

У фракійській культурі лабіринт поєднується з містеріями та похоронними ритуалами, символізуючи шлях душі у потойбічний світ. Ці загальні та регіональні аспекти роблять лабіринт ключовим елементом духовної традиції давнини, підкреслюючи універсальність його символіки та її глибокий зв'язок з уявленнями про людську природу та долю.

Таким чином, лабіринт у культурах давніх греків і фракійців постає як багатозначний символ, який відображає глибокі духовні та філософські пошуки цих народів. У греків він асоціюється з міфами, архітектурними інноваціями та моральними дилемами, символізуючи складність вибору і шлях до самопізнання. У фракійців лабіринт поєднується з релігійними обрядами і уявленнями про потойбічне життя, виступаючи провідником душі до трансцендентного. Спільність та взаємовплив культур Балканського регіону підкреслюють універсальність цього символу, його здатність відображати багатовимірність людського існування, пошуки гармонії і прагнення до духовного просвітлення.

Література

1. Doob, P. R. The Idea of the Labyrinth from Classical Antiquity through the Middle Ages / Penelope Reed Doob. – Ithaca, New York : Cornell University Press, 2019. – 378 p.
2. Winkler, P. Labyrinths and Mazes: A Reference Guide to Puzzles and Labyrinths / Peter Winkler. – New York: Dover Publications, 2004. – 256 p.
3. Фол, В. Тракийската культура през елинистическата епоха / Валерия Фол. – Тангра ТанНакРа, 2020. – 216 с.

Матюк Ганна

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання;
освітня програма «Культурологія, організація
культурно-дозвіллевої діяльності»
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОДИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Сучасна українська мода зазнала значного впливу війни, яка стала не лише викликом, але й потужним поштовхом до її трансформації. Війна внесла кардинальні зміни у функціональність, естетику та роль модної індустрії. Вона активізувала національне усвідомлення, підштовхнула дизайнерів до переосмислення свого творчого підходу та стала важливим фактором у формуванні нових модних тенденцій, які базуються на прагненні до практичності, патріотизму та міжнародного визнання [1, с. 15].

Одним із ключових впливів стало переосмислення національної символіки у дизайні. Війна пробудила у дизайнерів ідею створення одягу як засобу вираження ідентичності та патріотизму. Колекції наповнені традиційними орнаментами, які переосмислюються в сучасному стилі. Використання кольорів українського прапора – синього та жовтого – стало домінуючим мотивом у багатьох брендів. Наприклад, вишиванки в адаптованій сучасній формі користуються попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, символізуючи зв'язок із корінням та підтримку національного духу [2, с. 27].

Функціональність стала ще одним визначальним фактором моди під час війни. Одяг, натхненний військовими формами, знаходить своє застосування як у повсякденному житті, так і в специфічних умовах. Практичність та зручність стали основними вимогами, а дизайнери почали створювати речі, здатні витримувати екстремальні умови. Куртки, утеплені речі, багатофункціональні аксесуари набули значної популярності. Водночас мода відповідає екологічним вимогам: українські бренди акцентують увагу на використанні перероблених матеріалів та локальному виробництві, що сприяє зменшенню залежності від імпортової сировини [3, с. 42].

Значна частина українських дизайнерів активно використовує моду як інструмент культурної дипломатії. Участь у міжнародних показах стає майданчиком не лише для презентації виробів, але й для привернення уваги до подій в Україні. Так, українські бренди організують благодійні акції, метою яких є збір коштів для постраждалих від війни та допомоги військовим. Наприклад, відомий дизайнер Іван Фролов створив тематичну колекцію, виручка від якої була спрямована на благодійність [4, с. 54]. Завдяки цьому мода стає ефективним способом досягнення комунікативних цілей на міжнародній арені.

Війна також сприяла розширенню модної індустрії України у нових напрямках. Розробка захисного одягу на перетині моди і технологій стала популярною галуззю. Українські дизайнери експериментують із розумними матеріалами, що реагують на кліматичні умови, й інтеграцією технологічних інновацій у виробництво. Університети та дизайнерські школи все частіше підтримують такі ініціативи, що сприяє розвитку галузі в умовах глобальної невизначеності [5, с. 38].

Питання освіти та підготовки молодих дизайнерів також набувають особливої актуальності.

У контексті війни до викладання додаються курси, орієнтовані на адаптацію до умов кризи, розвитку локальних виробництв та взаємодії з міжнародною спільнотою. Студентів заохочують до створення колекцій, які поєднують естетику та функціональність, враховуючи виклики сьогодення [6, с. 61].

Гарвардський університет (та подібні західні установи) розглядає Україну як джерело нових талантів, які можуть привнести у світову моду елементи протесту, етичності та національної ідентичності. Ці аспекти дозволяють українській моді займати нішу етичної моди, що стає популярною серед європейських та американських покупців.

У поствоєнний період можна очікувати збереження тенденцій, які з'явилися під час війни: акценту на патріотичну символіку, локалізації виробництва, екологічності та інноваціях. Українська мода матиме потенціал стати впливовим елементом національного брендингу, демонструючи унікальність української культури через призму глобальних тенденцій [7, с. 112].

Література

1. Ганущак Є.І. Етнокультурні особливості українського одягу. Київ: Наукова думка, 2020. 250 с.
2. Задорожна О.М. Трансформація моди в умовах сучасних викликів. Львів: ЛНУ, 2022. 192 с.
3. Кравченко С.П. Українська культура: від традицій до сучасності. Харків: Видавництво ХНУ, 2019. 300 с.
4. Мельник Т.В. Сучасні тенденції моди: глобальне і локальне. Дніпро: ДНУ, 2021. 180 с.
5. Пастух Л.В. Вплив війни на креативні індустрії. – Одеса: ОНУ, 2023. – 210 с.
6. Поліщук Ю.М. Благодійність в українській модній індустрії. Чернівці: ЧНУ, 2023. 135 с.
7. Шевчук О.В. Майбутнє української моди після війни. Ужгород: УжНУ, 2023. 165 с.

Ніколайчук Ксенія,
2-й курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
ОП «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності»
Маріупольський державний університет

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна докорінно змінила наше життя, назавжди його розділивши на «до» та «після». Бойові дії на території України завдають непоправної шкоди людям, екосистемі, інфраструктурі українських міст, а також позначаються на стані об'єктів культурної спадщини.

Згідно з преамбулою Закону України «Про охорону культурної спадщини» «охорона

об'єктів культурної спадщини є одним із пріоритетних завдань всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування» (ЗУ № 1804-III 2022). З огляду на міжнародні зобов'язання, взяті на себе Україною, та положення статті 54 Конституції України «держава має забезпечувати збереження об'єктів, що становлять культурну цінність» (Конституція України). Росіяни цинічно продовжують чинити злочини проти народу України та нашої спадщини – обстрілюють музеї, заклади культури, собори, монастирі та храми.

Російські бомби та ракети вже зруйнували багато об'єктів інфраструктури та пошкодили низку об'єктів культурної спадщини. Значної шкоди завдано історичним ареалам таких міст, як Маріуполь, Харків, Ізюм,. Під час наступу російських військ у смт Іванків Київської області згорів дотла історикокраєзнавчий музей, у якому зберігалися твори народної творчості, зокрема картини Марії Примаченко. Частину картин з палаючої будівлі було врятовано силами місцевих жителів.

Пошкоджено Харківський художній музей, де розбито вікна й постраждав фасад будівлі. Влучанням авіабомби повністю зруйновано будівлю драматичного театру в Маріуполі. Пошкоджено будівлі Маріупольського краєзнавчого та художнього музею імені А. Куїнджі, а також краєзнавчого музею в Охтирці на Сумщині. Таких прикладів, на превеликий жаль, можна навести досить багато.

Міністерство культури та інформаційної політики України (далі: МКІП) як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури, охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, здійснює постійний моніторинг ситуації щодо руйнування та нищення об'єктів культурної спадщини на території України й тимчасово окупованій території та вживає всіх невідкладних заходів з метою протидії та запобіганню такому руйнуванню. Наразі музейні фахівці та пам'яткоохоронці по всій Україні зробили і продовжують робити все можливе для забезпечення культурних цінностей та захисту об'єктів культурної спадщини.

В Україні діяльність щодо збереження об'єктів культурної спадщини регулюється законами України «Про культуру», «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», «Про музеї та музейну справу», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» та іншими нормативно-правовими актами у сфері охорони культурної спадщини. Відповідно до статті 3 Закону України «Про охорону культурної спадщини» державне управління у сфері охорони культурної спадщини покладається на Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини.

Варто зазначити, що повноцінного дослідження питань охорони культурної спадщини в умовах війни в Україні та практичної реалізації відповідальності за порушення законодавства про культурну спадщину у вітчизняній науці не проводилося, а окремі статті, розділи, монографії мають загальний описовий характер або є нині неактуальними. У зв'язку з цим, безумовно, існує

потреба в поглибленому науковому дослідженні питань та удосконаленні нормативно-правових актів, що стосуються сфери охорони культурної спадщини під час війни в Україні.

Україна має значну кількість археологічних, історичних, архітектурних об'єктів культурної спадщини, але і безліч труднощів у їх збереженні, особливо в умовах війни. Тому наразі існує потреба в поглибленому науковому дослідженні питань та удосконаленні нормативноправових актів, що стосуються сфери охорони культурної спадщини під час війни в Україні. Україна наразі також має сильну підтримку музейних колег та пам'яткоохоронців з усього світу, зокрема з Польщі, Чехії, Словаччини, Естонії, Литви, Латвії та ін.

Культурні цінності та культурна спадщина, що знаходяться на території України та тимчасово окупованих територіях, є власністю держави Україна, національним багатством, невід'ємною складовою культурної спадщини України та охороняються міжнародним та національним законодавством.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та введення Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 воєнного стану в Україні виникла нагальна потреба у наданні культурним цінностям, розташованих на території України та Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, спеціального та посиленого захисту відповідного до Конвенції 1954 року та двох протоколів до неї (1954 та 1999 років). На виконання положень статті 8 Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту, статті 10 Другого протоколу до Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту, а також міжнародних зобов'язань, взятих Україною за Конвенцією 1954 року, МКІП підготовлено та подано на розгляд ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) заявки на отримання посиленого та спеціального захисту об'єктам культурної спадщини, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та Попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Україна має сильну підтримку музейних колег та пам'яткоохоронців з усього світу. Допомогу надали зокрема ЮНЕСКО, Міжнародний комітет Блакитного щита, Міжнародна рада музеїв (ІКОМ), Міжнародна рада пам'яток та видатних місць (ІКОМОС), Міжнародна рада архівів, Міжнародна рада бібліотек, благодійні фонди, музеї тощо. Ця підтримка виражається в різних формах – від інформаційної до фінансової або організаційної допомоги, пакувальними матеріалами, пропозиціями стажувань або стипендій для фахівців.

З початком бойових дій в Україні багато нерухомих пам'яток у різних містах, особливо в Києві, Львові, Одесі захищають, обкладаючи їх мішками з піском, дошками та встановлюючи захисні конструкції. Однак станом на кінець червня МКІП зафіксовано близько 400 епізодів воєнних злочинів росіян проти української культурної спадщини.

Повномасштабна війна в Україні з новою силою порушила питання популяризації української культури та заміщення російської і радянської спадщини, зріс попит і на

нематеріальну культурну спадщину. Водночас наразі існує необхідність підготовки узгодженого позиційного документу щодо плану відновлення України, у якому особливу увагу варто приділити охороні культурної спадщини.

Література

1. Охріменко Марина. Охорона культурної спадщини в умовах війни в Україні: законодавство та практичні аспекти реалізації.

URL: <https://doaj.org/article/be92ac24e08c46ecac29b4462598b691>

2. Український культурний фонд. Листопад 2022 року, Український культурний фонд запускає інтерактивну «Мапу культурних втрат». URL: https://ucf.in.ua/news/culture_loss (30.06.2022).

Оболенкова Альона

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація
культурно-дозвіллевої діяльності»
Маріупольський державний університет

УКРАЇНСЬКІ ТЕАТРИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

Україна в 1940-1950 роках переживала складний і трагічний період у своїй історії, пов'язаний зі змінами у політичному, соціальному та економічному житті країни. У першій половині 1940-х років Україна стала ареною тяжких бойових дій під час воєнних дій. Окупована нацистською Німеччиною, країна стала свідком трагічних подій, таких як Голодомор 1941-1942 років, Голокост та різних репресій;

Після закінчення війни Україна стала частиною Радянського Союзу. Країна зазнала великих збитків і розпочався період реконструкції та відновлення економіки, інфраструктури. Та попри трагічні події, українська культура продовжувала свій розвиток. Було створено нові театри, музеї та літературні об'єднання, які сприяли розвитку українського мистецтва та літератури;

Багато з цих закладів були змушені припинити свою роботу через обставини конфлікту та евакуацію населення. Проте українські колективи відіграли важливу роль у підтримці морального духу населення, часто виступаючи перед військовими та цивільними групами, які перебували в евакуації.

Саме тому, український музично-драматичний театр в роки Другої світової війни став важливим культурним центром для українського народу, проте переживав складні та тяжкі часи. Він акцентував на:

1. Піднятті моральному духу народу. Театр виступав як засіб підтримки та піднесення українського населення, особливо в умовах війни та окупації;

2. Актуалізації патріотичних вистав. Музично-драматичні театри ставили на сцені твори, що підтримували дух національної гідності та віри у перемогу;

3. Адаптація до умов війни. Театри змушені були адаптуватися до складних умов, зокрема шляхом скорочення репертуару, зміни графіку вистав, а також ведення гастролей та вистав у фронтовій зоні;

4. Збереження культурної спадщини. Попри військові події та обставини, музично-драматичні театри намагалися зберегти та продовжувати розвивати українську культурну спадщину через театральні вистави та музичні виступи;

Після завершення війни музично-драматичні театри України, так само як і інші театральні колективи, зайнялися відновленням та розвитком культурної сфери країни. Вони виступали як важливі центри національної ідентичності та культурної самосвідомості, сприяючи відродженню українського національного мистецтва після важких років війни.

Український музично-драматичний театр продовжив свою роботу, але зіткнувся з рядом викликів і особливостей, які вплинули на його діяльність. Ось деякі з них.

1. Реконструкція та відновлення. Багато театрів після війни потребували ремонту та відновлення, оскільки були пошкоджені під час воєнних дій. Це вимагало зусиль для відновлення інфраструктури та забезпечення необхідних умов для роботи;

2. Мистецьке відродження. Після війни театри активно займалися розвитком мистецтва, створюючи нові постановки, розширюючи репертуар та привертаючи талановитих акторів та режисерів;

3. Вплив соціально-політичних змін. Україна потрапила під вплив нової політичної системи, що також відобразилося на діяльності театрів. У той період театри стикалися з вимогами цензури та ідеологічного контролю, але водночас зберігали та розвивали національну культурну ідентичність;

4. Розширення географії. Після війни було зроблено зусилля для розширення мережі театрів по всій Україні, включаючи відкриття нових театральних закладів у різних містах та регіонах;

5. Співпраця з іншими культурними установами. Українські музично-драматичні театри активно співпрацювали з іншими культурними установами, в тому числі оперними театрами, філармоніями та іншими мистецькими організаціями, для спільного проведення заходів та реалізації проєктів. Таким чином, український музично-драматичний театр продовжив свою місію у формуванні культурного обличчя країни, сприяючи розвитку мистецтва та піднесенню морального духу суспільства.

Післявоєнний час став періодом інтенсивного розвитку українського театального

мистецтва. Театри активно працювали над новими постановками, впроваджували сучасні тенденції та інновації в театральну практику. Також в цей час з'явилися нові театральні колективи та ініціативи, які сприяли розширенню культурного простору країни.

Загалом, театри в роки Другої світової війни та післявоєнний період продовжували свою роль у формуванні культурного обличчя України, сприяючи збереженню та розвитку української мистецької спадщини.

Осетрова Вікторія,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвіллєвої діяльності»

Маріупольський державний університет

PHOTOGRAPHY AND CULTURAL IDENTITY

Photography plays a crucial role in shaping and expressing cultural identity. It captures the essence of communities, preserving their histories, traditions, and everyday lives, which are integral to understanding and expressing cultural belonging. The power of photography lies in its ability to freeze moments in time, allowing cultural narratives to be shared across generations and geographical boundaries. In the contemporary art world, the intersection of photography and cultural identity is increasingly explored by artists who incorporate photographic elements into their work. One notable example is the renowned street artist Banksy, whose artworks often feature photographic imagery or evoke the aesthetics of photography to convey powerful messages about society, politics, and identity. While Banksy is primarily known for his provocative murals, his work frequently includes references to photography, which enhances the depth and impact of his cultural commentary [2].

Banksy's art has often engaged with global conflicts, including the ongoing war in Ukraine. One of his most notable works related to this conflict depicts a small karate boy pinning a larger man. This image, which evokes themes of strength and resistance, visually aligns with the cultural narrative of Ukrainian resilience in the face of Russian aggression. The figure of the karate boy, despite being small and seemingly vulnerable, symbolizes the Ukrainian state's defiance and determination. This stark imagery is not just a political statement but also a reflection of the cultural identity of a nation under siege.

What is particularly significant in this context is how Banksy uses photographic techniques within his murals. Though his works are often created on walls, the way he frames subjects, the contrasts in light and shadow, and the powerful composition of his images resemble photographic storytelling. In this

sense, Banksy's work becomes a hybrid form of visual expression that combines the immediacy of photography with the social and political commentary of street art. This approach allows him to communicate complex cultural messages through a medium that is both familiar and universal [3]. The use of photographic elements in Banksy's work contributes to the visual construction of cultural identity, particularly in the case of Ukraine. By incorporating imagery that mirrors the emotional and visual language of photography, Banksy creates a direct connection with the viewer. His works, like photographs, capture fleeting moments of emotion and truth, transforming public spaces into galleries of cultural expression. In this way, his art becomes a platform for reflecting on the cultural identity of Ukraine, emphasizing the struggle, resilience, and spirit of the Ukrainian people.

Furthermore, photography's role in capturing and preserving cultural identity is vital during times of conflict. The war in Ukraine has been documented extensively through photography, with images that depict the stark realities of war-devastation, loss, but also moments of courage and hope [1]. These photographs, along with artworks like Banksy's murals, serve as visual testimony to the enduring cultural identity of a people in the face of destruction. They capture not only the physical scars of war but also the psychological and emotional resilience of the individuals and communities affected.

In conclusion, photography is a powerful tool for expressing cultural identity, offering a means to document and reflect on both the personal and collective experiences that shape a culture. Through his use of photographic techniques and imagery, Banksy contributes to the global conversation about cultural identity, particularly in the context of Ukraine's ongoing conflict. His work, which blends street art and photography, underscores the importance of visual culture in expressing the resilience, history, and identity of a nation.

References

1. Бенксі в Україні: на постраждалих від війни місцях з'явилося сім нових муралів. 16.11.2022. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1182/banksy-in-ukraine-seven-new-murals-have-appeared-in-war-torn-sites> (21.02.2024).
2. Cercleux, A-L 2022, 'Graffiti and Street Art between Ephemerality and Making Visible the Culture and Heritage in Cities: Insight at International Level and in Bucharest', *Societies*, vol. 12, no. 5, p. 129, doi: 10.3390/soc12050129.
3. Must-Know Artists: Banksy. Parrot Team. Published on Mar 6, 2024. URL: <https://parrotart.io/articles/banksy> (12.06.2024).

Петрачкова Антоніна

2 курс другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»

ФЕНОМЕН СКИФСЬКИХ ОБРЯДІВ ТА СВЯТ

Свята й обряди скифів займали центральне місце в їхньому духовному житті, відображаючи їхні релігійні уявлення, соціальні структури й зв'язок із природними циклами. Ці ритуали були спрямовані на забезпечення гармонії між світом людей, природою та божественними силами. Скифи надавали обрядам глибокого сакрального значення, пов'язуючи їх із поклонінням богам, культом предків, військовою традицією та сімейними цінностями.

Скифи вірили в кількох богів, пов'язаних з силами природи. Незважаючи на те, що суспільство скифів було патріархальним, на чолі пантеону кочівників стояла богиня-жінка Табіта. Нижче неї розташовувалися бог-батько Папай, аналог грецького Зевса, і його дружина – вже згадувана змієнога богиня землі. Також були інші божества, які відповідали за різні сфери життя скифів: бог війни, бог коней та інші [1, с. 137].

У лікуванні хвороб прості члени товариства покладалися на народні методи – трави і змови. Якщо ж хвороба застала можновладну людини, вважалося, що хто-то з племені дав помилкову клятву перед богами. Вилікувати вождя можна, якщо вбити того, хто винен перед богами. Існував алгоритм дій при хворобі вождя або скифського царя:

- для пошуку винного викликали жерців Табіти. Вони проводили спеціальний ритуал і вказували на того, хто збрехав богам;
- якщо він не визнавав вини, то запрошували друге жерців, які проводили той же ритуал;
- якщо нові жерці вказували на того ж людини, що і перші, то її вбивали. а якщо ні – звали третю «бригаду лікарів»;
- рішення третє жерців було остаточним;
- але якщо вказаний чоловік визнав свою вину з першого разу, його вбили, а вождь не одужав; або якщо треті жерці не вказали на того чоловіка, що і перші – перше чекала смерть. Їх садили на віз з хмизом, запряжена волами, підпалювали хмиз і відпускали волів. Синів брехливих жерців також вбивали – приклад кровної помсти у скифів, а дочок не чіпали. Такою була медицина скифів, побудована на вірі в сили природи і пророцтва [7, с. 105].

В «Історії» Геродота найбільше відомостей про бога війни. Його представляв меч. З великої гори хмизу (150 возів – за Геродотом), в який встромляли стародавній залізний меч – Акінак, богу війни зводили вівтар. Перед цим вівтарем скифи приносили жертви богу – тварин і людей. За скифським звичаєм, кожного сотого полоненого повинні були принести в жертву богу війни [3, с. 35–42].

Жертвоприношення займали важливе місце в обрядах скіфів. Вони могли включати принесення в жертву тварин, таких як коні, олені, бики чи вівці. Найчастіше жертви приносилися богам Папаю, Табіті та аресу. Ці ритуали виконувалися як частина молитов за гарний урожай, перемогу у війні чи захист від лих.

Особливою формою жертвоприношення були ритуали, присвячені аресу – богу війни. У цих обрядах жертвували коней або навіть полонених, мечі яких використовувалися як символічні предмети під час обрядів.

Вірування скіфів про потойбічному світі відображено на найціннішою археологічній знахідці XX століття-золотої пекторалі. Золота пектораль – це масивне шийна прикраса з золота, належала скіфському цареві. На ній зображений людський світ і підземний, який населяють міфічні істоти.

За скіфськими віруваннями, після смерті людина відправляється в підземний загробний світ, де буде жити стільки ж, скільки жив на цьому світі, а потім знову відродиться. Саме цьому віруванню приписують те, що в могилах підлітків або немовлят дуже мало їжі і предметів, які скіфи вкладали в захоронення для використання померлим на тому світі [5, с. 148].

Отже, після смерті небіжчика обмазували запашними травами, клали на воза і 40 днів возили по друзям і родичам і тільки потім ховали у задалегідь приготовленому кургані. Після смерті скіфського царя його тіло возили по всіх скіфських землях, а скіфи горювали і завдавали собі фізичні каліцтва – різали вуха, руки тощо.

Якщо помирав скіфський чоловік, разом з ним обов'язково ховали його дружину і кінь. Якщо ж він займав високе положення в племені, то в загробний світ разом з померлим відправляли ще й кухаря, слуг та інших. Після смерті царя виконували особливий ритуал: вбивали 50 кращих коней і 50 найкрасивіших юнаків. Юнаків кріпили до коней в положенні сидячи, цих півтораєста мертвих вершників встановлювали навколо кургану загиблого монарха.

Окрім найближчих людей в загробний світ зі скіфом відправляли цінні речі – запаси провіанту, розкішно оздоблені сідла, зброя, золотий посуд, замовлені у кращих закордонних майстрів, прикраси та інше. Існує здогадка, що скіфи мали спеціальне місце для поховання царів – долину Герри. Вважається, що у Герра знаходяться незліченні скарби скіфського золота. Однак знайти долину царів досі не вдалося, що викликало найбільш тривалу золоту лихоманку в історії людства. Вона триває і досі.

Зате археологам вдалося знайти сотні інших скіфських курганів. Через особливу технологію будівництва, яку викликав страх пограбування, а також можливе використання курганів скіфами для орієнтування в степу, відзначити розташування деяких скіфських поховань можна неозброєним оком навіть сьогодні – через дві з половиною тисячі років після зникнення цього великого народу [5, с. 148].

Серед найбільш відомих скіфських курганів – Товста Могила на Дніпропетровщині (тут знайдено відому золоту пектораль). Солоха біля с. Велика Знам'янка на території Запорізької області (тут знайдено золотий гребінь).

Скіфи – славний войовничий народ, про який навіть у наш час ходять численні легенди, навіть не дивлячись на відсутність у них власної писемності. Вони були впливовою силою античності, мали цікаву історію і звичаї, могли шокувати своїми войовничими поглядами на життя і побут навіть сучасників і в той же час вважалися справедливими і розсудливими людьми. Таємниче зникнення скіфського етносу наводить на думку, що можливо багато сучасних народів бере свої коріння в тому числі і від цих войовничих кочівників.

Про шанування померлих пише Геродот, наводячи слова скіфського царя: «Якщо б вам вкрай необхідно було прискорити бій, то ось: є у нас гробниці предків; розшукайте їх, спробуйте зруйнувати, тоді дізнаєтесь, чи станемо ми з вами битися з-за цих гробниць чи ні». Померлі предки поставали в переказах героями і обожнювались. Знахідки кам'яних чоловічих і жіночих статуй – яскраве тому підтвердження. На статую, знайденому в Краснодарі, був зображений воїн в металевому панцирі до пояса. Опліччя прикрашені головами грифонів, в центрі – фігура оленя. На бойовому пластинчастому поясі укріплений меч, а зліва підвішений футляр для лука і стріл. Величні величезні статуї, знайдені в станиці Преградной: жіночий – у вигляді фігури в довгому складчастому одязі й плащі, наброшеному на плечі, чоловіче – в жупані з загостреними підлогами і зі зброєю [4, с. 205–213].

Про існування культу родючості та шануванні вогнища говорять знахідки глиняних ідолів, жіночих статуєток з відбитками зерен пшениці і ячменю. Їх знаходили на стародавніх меотських поселеннях, іноді в золі вогнищ. При виконанні обрядів використовували різні предмети - глиняні статуєтки, судини-курильниці, а також металеві дзеркала. За формою дзеркало нагадувало сонце, якому приписували здатність впливати на родючість. Вважалося, що дзеркало відображає людини, містить в собі його образ і душу, може розповісти про минулому і передбачити майбутнє. На золотих бляшках часто зображували сидять богинь з магічним дзеркалом в руці. До найцінніших знахідок археологи відносять срібне дзеркало з Келермесского кургану, яке датують VII ст. до н.е. [6, с. 50–53].

Одним з ритуальних предметів у населення Прикубання був ритон - посудина для пиття і пиятик у вигляді рогу. Ритони зі срібла, бронзи, глини, рогу з облицюванням з золота були знайдені в багатьох похованнях знатних людей. Ритони зображували на кам'яних статуях, золотих пластинах [2, с. 283–285].

З найдавніших часів такий посудину служив символом родючості. У Греції його зображували як ріг достатку в культурі Діоніса. Таке ж ставлення до рогу і ритон було у населення Прикубання.

Знахідки археологів і свідчення древніх авторів підтверджують, що скіфи і близькі їм народи обожнювали сили природи. а з виділенням племінної знаті почалося обожнювання влади вождів і царів [5, с. 148].

Скіфи святкували зміни сезонів, особливо весну та осінь, коли природні цикли впливали на їхнє життя. Весняні свята були пов'язані з пробудженням природи, а осінні – із завершенням польових робіт. Ці свята супроводжувалися жертвоприношеннями, бенкетами та танцями.

Скіфи вшановували бога війни ареса через особливі військові обряди та свята. Головною частиною цих обрядів було встановлення священного меча в землі, який символізував присутність бога. Воїни приносили йому жертви та клялися у вірності племені. Танці, змагання та військові ігри були невід'ємною частиною цих свят.

Сімейні свята в скіфів включали ритуали, пов'язані з народженням дітей, весіллями та іншими важливими подіями. Наприклад, весільні обряди мали символічний характер, де велике значення надавали передачі дарів, які мали забезпечити достаток і гармонію в родині.

Загалом свята й обряди скіфів демонструють складний духовний світ цього народу, їхню віру в єдність природи, людини та божественного світу. Ці ритуали відігравали ключову роль у формуванні суспільної згуртованості, підтриманні релігійних традицій і передачі культурних цінностей наступним поколінням. Вивчення свят і обрядів скіфів допомагає глибше зрозуміти їхній світогляд, соціальну структуру та вплив на інші народи.

Література

1. Бессонова С. С. Религиозные представления скифов. К.: Наукова думка, 1983. 137 с.
2. Булатова А. Ф. О культе бога войны и его роли в жизни скифов. Молодой ученый. 2014. № 1 (60). С. 283–285.
3. Геродот. История // Скифы. Хрестоматия. М.: Прогресс, 1992. С. 35–42.
4. Геродот. История. Кн. IV «Мельпомена» // Кавказ и Дон в произведениях античных авторов / Составители: В. Ф. Патракова, В. В. Черноус. Ростов-на-Дону: Русская энциклопедия, 1990. С. 205–213.
5. Мурзин В. Ю. Скифия: история, хозяйство, быт, религия, искусство, военное дело / В. Ю. Мурзин, Н. а. Гаврилюк, С. С. Бессонова и др. – Николаев: Возможности Киммерии, 2004. 148 с.
6. Раевский Д. С. Скифские каменные изваяния в системе религиозно-мифологических представлений ираноязычных народов евразийских степей. Средняя азия, Кавказ и зарубежный Восток в древности. М.: Наука, 1983. С. 50–53.
7. Самосский Лукиан. Токсарид, или Дружба. Скифы. Хрестоматия. М.: Наука, 1992. 105 с.

Помінчук Богдан,

1 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності»

Маріупольський державний університет

CULTURAL AND HISTORICAL CODES IN “NOSFERATU. SYMPHONY OF HORRORS” BY FRIEDRICH WILHELM MURNAU (1922)

Introduction. The initial research question is: What does *Nosferatu* reveal about postwar German society through cultural codes? Friedrich Wilhelm Murnau’s “*Nosferatu. A Symphony of Horror*” (1922) transcends its role as a cinematic horror experience and becomes a significant cultural text that reflects the historical, psychological, and social anxieties of Weimar Germany. Using Roland Barthes’ theory of cultural codes, we can explore how the film’s symbols, significations, and connotations reflect the collective fears of a nation grappling with recent trauma. In particular, the figure of the vampire serves as a cultural code that not only signifies a terrifying threat but also a deeper societal anxiety shaped by the aftermath of World War I. Barthes’s concepts of myth and the relationship between signification and connotation are essential to understanding how *Nosferatu* conveys not only fear but also the national crisis that Germany experienced in the 1920s [1].

Historical Context of Cultural Codes. The cultural codes of *Nosferatu* reflect the historical trauma of the emergence of Weimar Germany as a result of the defeat of the Second Reich in World War I. *Nosferatu* is deeply rooted in the historical context of post-war Germany, a nation reeling from defeat in World War I. The vampire figure, central to the film’s narrative, becomes a cultural symbol of the national trauma experienced by the Germans during this period. This symbol embodies both the denotative idea of literal horror and the connotative representation of broader societal fears: fear of foreign invasion, loss of national sovereignty, and the collapse of cultural and moral values. By considering the vampire as a cultural myth, we understand that the film reflects the anxieties of an entire nation. The use of the vampire in this context can be interpreted as a sign that goes beyond the immediate horror narrative and extends into the realm of cultural mythmaking, representing deeper psychological and social issues. Barthes’ theory helps to present the vampire not only as a physical antagonist, but also as a symbol of Germany’s fractured identity [3].

Symbolic Use of Cultural Codes. The vampire represents Murnau’s innovative practice of using cultural codes to articulate the identity crisis that defined the cultural situation in Weimar Germany. Using Barthes’s system of cultural myths, we analyze how the vampire in *Nosferatu* becomes more than just a supernatural threat. The denotative role of the vampire is clear he personifies a creature of horror. However, the connotative role of the vampire is much more complex, reflecting the profound cultural and

psychological crisis in Weimar Germany. The vampire functions as a symbol of the breakdown of social structures, the fear of national decline, and the collapse of German identity after the war. This duality of the vampire both literal monster and cultural symbol reflects the breakdown of traditional norms and the struggle to come to terms with an uncertain future. Barthes's theory suggests that films like *Nosferatu* create cultural codes that influence public perception and shape national consciousness. How do these cultural codes, as Barthes defines them, manifest themselves in the horror and anxiety depicted in the film? [2].

Visual codes of the expressionist language of *Nosferatu*. The language of *Nosferatu* is original, it does not create meanings, but acts as a personal encoding of social fears. This is the basis of Murnau's expressionist style. Murnau's expressionist style, with its sharp contrasts between light and shadow, becomes a powerful means of encoding cultural and psychological fears. The denotative meaning of the film's visual elements is to create a terrifying atmosphere that is central to the horror genre. However, from Barthes' perspective, these visual images also have a connotative meaning – they reflect the cultural myths of the time. The use of light and shadow in *Nosferatu* can be read as a symbolic representation of the darkness that enveloped Germany's national identity after the war. The interplay of light and shadow also emphasizes the psychological depth of the film, hinting at the duality of the human condition and the moral uncertainty faced by post-war Germany. Through Barthes's concept of myth, we recognize that these visual elements contribute to the film's larger symbolic project, creating a cultural code that speaks to the fears and anxieties of a nation in crisis. Can these visual devices, as Barthes argued, be interpreted as signs that transcend the film's narrative and enter the realm of cultural mythmaking? [3].

Conclusion. *Nosferatu* is a cultural text that decodes the trauma of post-war Germany. More than just a horror film, *Nosferatu* is a cultural text that decodes the historical, psychological, and social trauma of post-war Germany. By applying Barthes' theory of cultural codes, we can understand how the denotative and connotative elements of the film work together to represent the cultural crisis of Weimar Germany. Through the figure of the vampire, the use of visual expressionism, and the film's symbolism, Murnau creates a cultural narrative that speaks to the national fear of collapse, foreign domination, and internal disintegration. For Barthes, the vampire functions as a myth, a symbol that carries multiple layers of meaning and contributes to the construction of cultural narratives. The film is not only a reflection of the fears of the time, but also a significant cultural artifact that participates in the formation and consolidation of these fears, offering a mythical interpretation of Germany's fractured post-war identity. Thus, *Nosferatu* is one of the manifestations of the culture of reproducing human horror at the loss of time, identity, and personality.

References

1. Миславський В. Н. Українські підручники з історії кіно і телебачення: досягнення і невдачі. Науковий вісник Харківська державна академія культури, 2024. 8 с.

2. Миславський Н. В. Західний кінематограф. Концептуально-термінологічний словник. Харків : «Точка», 2024. 228 с.

3. Barthes, R. (1972). Mythologies. Hill and Wang.

Редзель Максим

1-й курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

ОП «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»

Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ СТЕНДАП-КОМЕДІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

В умовах повномасштабної війни український стендап отримав нові можливості для розвитку. Стендап в Україні існує з 2014 року і 10 років був нішевим жанром для окремих поціновувачів. Все змінилось після повномасштабного вторгнення, бо після 24 лютого 2022 року переважна більшість українців відмовилася від російського контенту і почала відкривати для себе українські імена. І виявилось, що український стендап існує не перший рік, але наші коміки програвали конкуренцію російським артистам, які мали більше грошей на рекламу і лізли з усіх щілин, виконуючи вже тоді пропагандистську функцію, як і будь-що російське.

За останні два з половиною роки кількість українського розважального контенту зростає в рази, якщо не десятки. З'явився широкий вибір тем та форматів: інтелектуальний гумор, побутовий, патріотичний [1].

Вторгнення викинуло з інфополя російських коміків. Раніше українське знецінювали, а тепер процес українізації посилюється, і це дає можливість показати, що стендап в Україні більш прогресивний, ніж те, що показували на ТНТ.

Відсутність гумористичних програм на телебаченні теж грає на руку стендаперам. Найбільший виробник розважального контенту, студія «Квартал 95» у благодушному турі за кордоном. Гумористична студія «Мамахохотала» збирає кошти на армію. А головні телеканали країни показують інформаційний марафон «Єдині новини».

Серед найбільших гравців ринку розважального контенту лише «Дизель Шоу» продовжує їздити Україною з концертами. «Дизель Шоу» орієнтується на аудиторію 50+, половині глядачів стендапу – 25-34 років».

Концерти «Вечірнього кварталу» вже не такі популярні: глядачеві цікавий сучасний стендап, сказав засновник квиткового агентства Concert.ua Дмитро Феліксов. Перша причина – головна зірка «Кварталу» тепер очолює країну. Друга – у публіки змінюються смаки [2]

Суспільний запит на відверту комедію є височезним. До цього ми мали пластиковий, незграбний, українофобський, неактуальний, для ментально застарілих людей гумор: стереотипи про тещу, расистські історії. Стендапери жартують і на расистські теми, однак їхні виступи мають інший контекст. Люди розуміють, що таке ейджизм, до прикладу, й жартують про це. Такі дискусії цивілізованіші у стендапкомедії.

Червоні лінії у стендапкомедії – це теми, які не несуть терапевтичної функції, не мають потрібного ефекту [3].

Чим відрізняється стендап від звичайного короткого жарту або мініатюри? Стендап це моновиступ. Якщо в інших гумористичних жанрах комік може бути лише актором, то в стендапі він обов'язково виконує всі процеси. Матеріал має бути про те, що хвилює коміка, інакше глядач не повірить щирості емоції, що і спричинить відсутність сміху. Стендап будується на позиції або відношення коміка до певних подій, ситуацій чи явищ. Комік це людина, яка розповідає про наболіле, іноді про тяжкі особисті ситуації або національні трагедії, і шляхом гумору знімаючи напругу з цих тем. Стендап це завжди про особистість і чесність.

Стендап став популярним, тому що він є досить простим і зрозумілим жанром. Люди люблять сміятися і розважатися, і стендап допомагає їм забути про повсякденні проблеми та насолодитися життям. Крім того, коміки зазвичай говорять про проблеми, з якими стикаються люди у повсякденному житті, тому їхні жарти та історії можуть бути дуже близькими до глядача.

Також стендап може бути інструментом соціальної критики. Їхні жарти можуть бути не лише смішними, але й допомагати усвідомити певні проблеми та навіть змінити у свідомості глядачів погляд на деякі речі [4].

Стендап – дуже потужний інструмент, який може посприяти розв'язанню навіть глобальних проблем. Про проблеми значно приємніше слухати в гумористичному контексті. За допомогою гумору можна піднімати серйозні теми, проводити жартівливі алегорії, водночас охоплюючи важливі речі.

Але тут все залежить від двох факторів: рівня розвиненості індустрії в країні та авторитету конкретного коміка. Якщо в людини вже є аудиторія, вона має вплив і при цьому грамотно обговорює серйозні теми у своєму стендапі, то це може щось змінити. Сама індустрія в Україні наразі розвинена не настільки добре, тому стендап тут не має масового впливу. Стендап робить акценти, які можуть стимулювати людей до дії. Слова самі собою нічого не вирішують, але рідко хтось щось робить мовчки [5].

Варто відзначити той факт, що стендап акумулює чималі кошти на підтримку Збройних Сил України і має можливість робити це постійно через легку організацію. Для того щоб рок-гурту поїхати в тур і зібрати там кошти потрібно витратити купу часу і фінансів, в той же час стендап коміку потрібен лише він і мікрофон.

Таким чином, в умовах воєнного часу стендап стає невід'ємною частиною дозвілля для українців, бо часто стає єдиним джерелом чесного і щирого гумору, який не намагається обходити «важких» тем. Українські коміки почали орієнтуватись лише на українця, як глядача. Зникла політика, яка була до 2022 року, що "потрібно робити так, щоб і казахам було смішно". Секрет успіху жанру в тому, що в один момент ідеально зійшлися і попит на такий гумор і пропозиція такого гумору. Стендап лише укорніюється в українській культурі, і має перспективу стати окремою індустрією в Україні.

Література

1. Степанисько С., 2023. «Про професію стендап-коміка». Happy Monday. 28 лютого. URL: <https://happymonday.ua/sergij-stepanysko-pro-profesiyu-stendap-komika> (дата звернення: 06.11.2024).
2. Forbes Ukraine, 2022. «Бум стендапу: нове покоління гумористів наздоганяє попередників. Як вони заробляють на жартах та будують індустрію». Forbes Ukraine. 25 серпня. URL: <https://forbes.ua/inside/bum-stendapu-nove-pokolinnya-gumoristiv-nazdoganyae-poperednikov-yak-voni-zaroblyayut-na-zhartakh-ta-buduyut-industriyu-25082022-7691> (дата звернення: 11.11.2024).
3. Громадське Радіо, 2023. «Чому український стендап стає популярним». Громадське Радіо. 14 березня. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/viyana-informatsiynyy-marafon/chomu-ukrains-kyu-stendap-staie-populiarnym> (дата звернення: 09.11.2024).
4. Поділля News, 2023. «Популярний жанр комедії в Україні та по всьому світу». Поділля News. 20 червня. URL: <https://podillyanews.com/blogs/populyarnyj-zhanr-komediyi-v-ukrayini-ta-po-vsomu-svitu/> (дата звернення: 13.11.2024).
5. Bazilik Media, 2023. «Український стендап: чому він вартий уваги та як потрапити на сцену». Bazilik Media. 5 травня. URL: <https://bazilik.media/ukrainskyj-stendap-chomu-vin-vartyj-uvahy-ta-iaak-potrapyty-na-stsenu/> (дата звернення: 17.11.2024).

Сабадаш Христина,

2-й курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,

ОП «Культурологія, організація культурно-дозвіллевої діяльності»

Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У ДОБУ РЕНЕСАНСУ

У той час, коли у другій половині XV ст. в Італії і Франції набувало розквіту Високе Відродження, українська культура знаходилась під жорстоким тиском католицької культури на заході, на сході – асиміляційних дій з боку культури Московського царства, на півдні – жорстокої експансії ісламської культури Османської імперії і Кримського ханства. Проте слід відзначити і позитивний вплив ідей західноєвропейського Відродження в землях України, що були в той час у складі Речі Посполитої. Не можна відкидати досягнення у різних галузях культури, які розвинулись в українських землях під впливом західних традицій, особливо у будівництві нових і розвитку старих міст, архітектури, образотворчого та монументального мистецтва.

Але Ренесанс в українській культурі на зламі XVI–XVII ст. мав і свої, суто національно-специфічні особливості, зокрема в освіті і книжності, підґрунтям яких було православ'я. Поширення культури Відродження в Україні було наслідком змін, що відбулися в освіті. У помежів'ї XV–XVI ст. українська молодь, переважно із західних земель, тарувала шлях до авторитетних вишів Західної Європи, зокрема до університетів Польщі (після 1569 р. – Речі Посполитої), Чехії, Італії, Німеччини тощо. У другій половині XV–початку XVII ст. спудеями (студентами) Ягелонського університету в Кракові були близько ста етнічних українців. Серед них ті, хто здобув почесне місце серед видатних гуманістів Ренесансу Західної Європи: Юрій Дрогобич (1450–1494), Павло Русин (1470–1517) та Станіслав Оріховський (1513–1566)» [1, с. 48].

На зламі XVI–XVII ст. на перше місце у національно-духовному поступі в Україні виходить освіта. В її містах українські ремісники створюють братства, які опікуються освітою, культурою, книгодрукуванням. Цей процес став своєрідним розвитком національної духовності доби Ренесансу. Українські братства – це незалежні від соціального стану, загальнонаціональні, світські організації, що створювались навколо православної церкви, сприяючи культурно-національному відродженню на фундаменті православної духовності, обов'язкової загальної початкової освіти та української традиційної [3, с. 175–178]. До братств «пристали» не тільки ремісники, купці та міські торговці, а й представники українського шляхетства, магістратур, освітянські і культурно-просвітницькі діячі, поети і письменники Стефан і Лаврентій Зизанії, Кирило Транквіліон Славинецький, Іов Борецький та інші.

У 80-ті роки XVI ст. набуло авторитету Львівське Успенське братство, розквіт діяльності якого припадає на 80-ті роки XVI ст. У Львівській братській школі початкове навчання поєднувалося зі школою вищого типу. Навчальна програма передбачала викладання предметів: граматики, риторики, діалектики, що входили до складу класичного європейського тривіуму і арифметики, геометрії, астрономії, музика – класичного європейського квадрівіуму; квадрівіум йшов за тривіумом. На перше місце виходили знання слов'янської граматики, грецької та латинської мов. У свою чергу латина виводили українську освічену молодь на величезний пласт

наукових досягнень і літератури Західної Європи. Після братської школи у Львові були відкриті аналогічні заклади освіти в містах Правобережної і Лівобережної України. «Луцьке братство Чесного Хреста (1617) також створило школу вищого типу, що стала культурним осередком усієї Волині. За зразками Львівської та Луцької шкіл діяли братські школи в Галичі, Рогатині, Комарному, Перемишлі, Ярославі, Меджибожі, Холмі» [1, с. 51].

Близько 1615–1616 рр. Богоявленське братство у Києві відкрило власну школу, якою також опікувалися і реєстрові козаки. Навчальний заклад працював під патронатом гетьмана Петра Сагайдачного, православних митрополитів Петра Могили та Йова Борецького, видатних гуманістів Мелетія Смотрицького і Касіяна Саковича та інших. У 1632 р. школа отримала статус колегіуму, який багато років був центром українського національного відродження, зокрема в освіті, науці, літературі, філософії, теології, музиці та образотворчому мистецтві».

Наприкінці XVI ст. українська шляхта, подібно до італійської та польської знаті, широко розгорнуло меценатство у галузі освіти і культури, залучаючи до цього процесу найкращих гуманітаріїв, вітчизняного, білоруського, грецького, польсько-литовського та західноєвропейського походження, в першу чергу православних і протестантів. Меценатами українського національно-духовного поступу були: Олександр Чарторийський, волинський воєвода. Проте, найбільшої слави не тільки в Україні, а й за її межами, набув освітній і культурний осередок, створений у 1576 р. в м. Острозі за сприяння князя Костянтина-Василя Костянтиновича Острозького (1526–1608) – впливового магната Речі Посполитої, відомого мецената. Центр складався з «триязичного ліцею» – слов'яно-греко-латинської школи (колегіуму), друкарні та науково-літературного гуртка [2, с. 120].

Офіційно Острозький колегіум був середнім закладом освіти, за західноєвропейським стандартом того часу, але за комплексом навчальних дисциплін і рівнем їх викладання, він міг відповідати вимогам щодо класичних академій. Це давало підставу сучасникам і майбутнім його шанувальникам (а й часто-густо дослідникам) неофіційно підвищити статус вишу.

Визначну роль у розвитку освіти і культури Ренесансу в українських землях відіграла поява кириличного друкарства. На зламі XVI–XVII ст. кириличні друкарні відкривалися українськими братствами. В умовах ставропігії вони забезпечували друк духовної літератури православного спрямування. Для братських шкіл друкувалися підручники. Друкарство забезпечувало полемічну сферу суспільного життя в Україні, де зіткнулися інтереси представників різних напрямів ренесансного гуманізму: православного грецького на чолі з Іваном Вишенським, Йовом Княгицьким, Йовом Почаївським, Ісайєю Копинським та протестантського на чолі з Юрієм Рогатинцем, Герасимом і Мелетієм Смотрицькими, Захарієм Копистенським, Дем'яном Наливайком, Стефаном і Лаврентієм Зизаніями.

Діяльність братських шкіл і Острозького колегіуму у поєднанні з можливостями

кириличного друкарства, стала важливим етапом у складній культурно-освітній ситуації в Україні напередодні Нового часу. Високий рівень викладання і класичний склад викладачів сприяв розвитку у студентів колегіуму світогляду Пізнього Ренесансу, толерантності, неортодоксальності мислення, що забезпечувало органічність сприйняття європейських цінностей у поєднанні з дотриманням національної духовної традиції.

Література

1. Микитась Василь. Давньоукраїнські студенти і професори. К.: Абрис, 1994. 288 с.: іл.
2. Митрополит Іларіон. Князь Костянтин Острозький і його культурна праця. Історична монографія. Луцьк: МП «Світязь», 1992. 216 с.
3. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: «АртЕк», 1998. 728 с.: іл.

Сільман Володимир,

2-й курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

ОП «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»

Маріупольський державний університет

НАУКОВЕ СТУДІЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВПО У РІВНЕНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Російська військова агресія проти України, що розпочалася навесні 2014 р. анексією Криму та спробами відторгнути Донецьку і Луганську області, продовжилася 24 лютого 2022 р. повномасштабним вторгненням росії. Війна на сході і півдні України, що триває вже три роки, принесла колосальні руйнування, а українському народові біль і страждання. Рятуючі життя від російського окупанта, сотні тисяч наших земляків у статусі внутрішньо переміщених осіб (далі: ВПО) були вимушені шукати прихисток у центральних і західних регіонах країни. Велика кількість ВПО опинилася на території Рівненської області, зокрема у Рівному, де знайшли всебічну підтримку і допомогу з боку органів державної влади, громадських, волонтерських і релігійних організацій [1].

Важливе місце у багатоплановій роботі з переселенцями на території Рівненської міської територіальної громади займають питання їх культурного обслуговування, яке забезпечують заклади культури та установи мистецтва обласної та міської комунальної власності, центри підтримки ВПО, що діють в обласному центрі тощо. Ефективна результативність культурного обслуговування ВПО позитивно позначається на моральному стані переселенців, вони не відчувають себе відірваними від духовного розвитку країни, від її здобутків на культурницькій

нів.

Дослідження особливостей культурного обслуговування ВПО у Рівненській міській територіальній громаді у 2022–2024 роках в умовах військового стану і складає актуальність доповіді, оскільки ця тема є важливою не лише для функціонерів та науковців, але й всіх, хто не байдужий до долі громадян нашої країни, що постраждали внаслідок російської агресії.

Спроби наукового осмислення сутності і специфіки культурного обслуговування ВПО в Рівненській міській територіальній громаді Рівненської області в умовах військового стану були зроблені вже після драматичних подій на Сході України у 2014 р., які викликала появу ВПО у Рівненській області, зокрема у Рівненській міській територіальній громаді. Але особливість означеного культурного явища вже активно досліджується після 24 лютого 2022 р. Саме з цього періоду у вітчизняній науковій думці починається усвідомлення необхідності студювання проблеми культурного обслуговування ВПО як феномен сучасної української культури.

До вивчення проблеми долучилися викладачі кафедри культурології, івент-індустрій та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету (завідувач кафедри професор В.Г. Виткалов), науковці Рівненського обласного краєзнавчого музею (директор А.С. Жижкевич), Рівненського обласного центру народної творчості (директор І.В. Рачковська), Рівненської обласної універсальної бібліотеки (директор доцент В.П. Ярощук).

У зв'язку з тим, що у жовтні 2022 р. у Рівному був відкритий центр допомоги ВПО «Я-Маріуполь», який активно включився в організацію культурного обслуговування переселенців, не залишилась осторонь цієї проблеми і кафедра культурології Маріупольського державного університету, м. Київ (завідувачка кафедри професорка Ю.С. Сабадаш).

У 2023–2024 роках за ініціативи кафедри культурології МДУ у доповідях викладачів та аспірантів кафедри, студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 034 Культурологія ОП «Культурологія, організація культурно-дозвіллевої діяльності» та другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 034 Культурологія ОП «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади» на наукових форумах різних рівнів розглядалися питання культурного обслуговування ВПО з Маріуполя, зокрема у Рівненській міській територіальній громаді:

- на IV і V Міжнародній науково-практичній конференції «Феномен культури постглобалізму»;

- Круглих столах з міжнародною участю до Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва «Культура та культурологічна освіта в умовах війни та відновлення країни»

- I і II Круглих столах з міжнародною участю «Музеї та відродження культурного ландшафту»;

- Декадах студентської науки Маріупольського державного університету.

Означеній проблемі присвячена і кваліфікаційна робота «Культурне обслуговування ВПО у Рівненській міській територіальній громаді в умовах військового стану», виконана у 2023–2024 роках автором доповіді на кафедрі культурології Маріупольського державного університету (науковий керівник, доцент Ю.М. Нікольченко)

Серед фундаментальних праць, у яких досліджувалася проблема культурного обслуговування ВПО у Рівненській міській територіальній громаді з 2014 р. є монографії доктора культурології, професора, професора кафедри культурології, івент-індустрій та музеєзнавства С.В. Виткалова:

- «Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс (крізь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету): монографічно-довідкове видання. До 50-річчя від часу заснування. Рівне: О. Зень, 2021. 550 с.; іл.»;

- «Вища гуманітарна освіти в просторі регіональних культурних практик: історико-прикладний вимір: монографія. Із нагоди 25-річчя від часу заснування Рівненського державного гуманітарного університету: монографія. Publishing House of RSEC, Poznań, Poland. Рівне : ФОП «А. Брегін А.Р.», 2024. 868 с.; іл.».

- «Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах: митці, художні колективи та організатори культурно-мистецького життя краю: Монографія. Рівне: Дятлик М., 2018. 362 с., іл.».

Важливі питання щодо інтеграції ВПО у громади в Україні розглядають О.Ф. Новікова, В.П. Антонюк, О.В. Панькова та інші у колективній монографії «Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення. Колективна монографія. Київ: НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2018. 244 с» [39].

А в статті «Виткалов С.В., Столяр М.Л. Специфіка організації івент-заходів у регіоні: досвід Рівненщини // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Науковий збірник. Рівне: РДГУ, 2023. С. 158–166.» аналізується культурна практика в умовах військового стану в Рівненській області.

Проблема щодо культурного статусу ВПО з Маріуполя, зокрема у м. Рівному, знайшли своє відображення у статті завідувачки кафедри культурології МДУ, професорки Ю.С. Сабадаш та доцента кафедри, заслуженого працівника культури України Ю.М. Нікольченка «Теоретичні орієнтири Української культурології: досвід 2020–2023 років // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Вип. 47. Рівне : РДГУ, 2023. С. 97–102».

Враховуючи актуальність теми доповіді, маємо підстави вважати, що наукове студіювання проблеми культурної інтеграції ВПО у Рівненській міській територіальній громаді в 2022–2024 роках в умовах військового стану є важливим з огляду на необхідність вивчення і розповсюдження

досвіду рівнян. З огляду на означене, вважаємо перспективним студіювання проблеми у майбутньому.

Література

1 Практики інтеграції внутрішньо-переміщених осіб у приймаючі громади
<https://socsprava.com.ua/praktyka/praktyky-integracziyi-vnutrishno-peremishhenyh-osib-u-pryjmayuchi-gromady/>

Строговцева Вікторія,
3-й курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія організація культурно-дозвілевої діяльності»
Маріупольський державний університет

ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Танець є унікальним та неповторним явищем світової культури, який увібрав у себе багатовікові традиції, звичаї, естетичні та моральні цінності нашого народу. Він є не просто видом мистецтва, а й потужним засобом збереження та передачі національної ідентичності, духовності, історичної пам'яті з покоління в покоління.

В умовах сучасних глобалізаційних викликів, коли відбувається інтенсивний процес розмивання культурних кордонів та нівелювання національних особливостей, дослідження та популяризація українського танцю набуває особливої актуальності та значущості. Адже саме через танець ми можемо зберегти та примножити своє культурне надбання, протистояти асиміляційним впливам, утвердити свою самобутність та унікальність у світовому культурному просторі.

Танець є не лише важливим елементом культурної спадщини українського народу, але й потужним засобом патріотичного виховання дітей та молоді. Через танець молоде покоління долучається до національних традицій, усвідомлює свою приналежність до української культури, формує почуття гордості за свою країну та її мистецьку спадщину [1, с. 47].

Вивчення та виконання народних танців сприяє розвитку у дітей та молоді таких важливих якостей, як патріотизм, любов до рідної землі, повага до культурних надбань свого народу. Через танець вони пізнають історію, традиції та звичаї українського народу, вчаться цінувати та берегти свою культурну ідентичність [2, с. 92].

Танець також відіграє важливу роль у формуванні національної свідомості та самоідентифікації молодого покоління. Виконуючи українські народні танці, діти та молодь відчувають себе частиною великої та славної української нації, усвідомлюють свою відповідальність за збереження та розвиток національної культури [3, с. 114].

Особливе значення народний танець має для виховання патріотизму у дітей та молоді в умовах сучасних викликів та загроз. В умовах військової агресії проти України, окупації частини її територій, посилення інформаційної війни та пропаганди, народний танець стає потужним інструментом протидії ворожим впливам, засобом консолідації та мобілізації українського суспільства [4, с. 135].

Через народний танець діти та молодь вчаться любити та цінувати свою країну, її культуру та традиції, відчувати гордість за свою приналежність до українського народу. Вони усвідомлюють свою відповідальність за майбутнє України, за збереження її незалежності та територіальної цілісності [5, с. 157].

Важливу роль у патріотичному вихованні засобами танцю відіграють танцювальні колективи та ансамблі, які діють у школах, позашкільних закладах, культурно-освітніх центрах. Ці колективи не лише навчають дітей та молодь танцювальним рухам та технікам, але й прищеплюють їм любов до української культури, виховують почуття патріотизму та національної гідності [6, с. 179].

Особливо важливим є патріотичне виховання засобами українського танцю в роботі з дітьми та молоддю з особливими потребами, з соціально незахищених верств населення, з сімей внутрішньо переміщених осіб та учасників бойових дій. Для цих категорій дітей та молоді народний танець стає не лише засобом творчої самореалізації та соціалізації, але й потужним інструментом психологічної та емоційної підтримки, допомагає подолати наслідки стресу та травматичного досвіду [7, с. 216].

Важливу роль у патріотичному вихованні засобами народного танцю відіграють також фестивалі, конкурси, концерти та інші мистецькі заходи, які регулярно проводяться в Україні. Ці заходи дають можливість дітям та молоді продемонструвати свої таланти та досягнення, обмінятися досвідом та ідеями, знайти нових друзів та однодумців [8, с. 239].

Участь у таких заходах сприяє підвищенню самооцінки та впевненості в собі, розвитку творчих здібностей та естетичного смаку, формуванню почуття гордості за свою країну та її культурні надбання. Водночас, вона є важливим чинником патріотичного виховання, оскільки дозволяє дітям та молоді відчути себе частиною великої та талановитої української нації [9, с. 261].

Отже, танець є потужним засобом патріотичного виховання дітей та молоді України. Через танець молоде покоління долучається до національних традицій, усвідомлює свою приналежність

до української культури, формує почуття гордості за свою країну та її мистецьку спадщину. Український танець відіграє важливу роль у формуванні національної свідомості та самоідентифікації, у вихованні любові до рідної землі, поваги до культурних надбань свого народу. Особливо важливим є патріотичне виховання засобами українського танцю в умовах сучасних викликів та загроз, коли танець стає потужним інструментом протидії ворожим впливам, засобом консолідації та мобілізації українського суспільства.

Література

1. Бігус О. О. Народно-сценічна хореографія у контексті сучасних мистецьких процесів : монографія. Київ : Ліра-К, 2019. 320 с.
2. Мерлянова О. А. Кримськотатарський танець як феномен світової хореографічної культури : монографія. Сімферополь : Таврія, 2018. 200 с.
3. Шевченко Г. В. Молдавський танець в українській хореографії : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 128 с.
4. Бердовський А. Я. Єврейська хореографічна культура в Україні : монографія. Львів : Світ, 2022. 180 с.
5. Кіндер К. Р. Польський танець в українській хореографії : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 160 с.
6. Пастернакова М. М. Циганський танець в Україні: історія та сучасність : навч. посіб. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. 144 с.
7. Верховинець Я. В. Танцювальне мистецтво України в контексті світової хореографічної культури : монографія. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 360 с.
8. Благова Т. О. Теорія і методика викладання спортивного танцю : підручник. Харків : Національна академія культури і мистецтв, 2022. 270 с.
9. Карпенко В. М. Народна хореографія у контексті сценічного мистецтва України : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2020. 280 с.

Тирикiна Ольга

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація
культурно-дозвілдової діяльності»
Маріупольський державний університет

МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дослідження молодіжних субкультур в умовах війни набуває великої актуальності, оскільки воєнні події суттєво впливають на різні аспекти життя молоді, включаючи формування ідентичності, соціальні цінності та способи самовираження. Під час кризових періодів субкультури стають для молодих людей засобом не тільки самовираження, а й психологічного захисту, що допомагає їм краще зрозуміти самих себе, знайти свою роль у суспільстві та зберегти емоційну рівновагу [2, с.34]. Субкультурні об'єднання пропонують молоді простір для обміну досвідом, взаємної підтримки та розвитку нових соціальних зв'язків, що є особливо цінним у періоди нестабільності.

У воєнний час багато молодих людей шукають способи зміцнити свою ідентичність та віднайти почуття причетності до колективу, що розділяє їхні цінності та ідеали. Через субкультури молодь вчиться висловлювати свої погляди на соціальні та політичні процеси, виробляти позицію і спільно протистояти труднощам. Особливого значення набувають субкультури, орієнтовані на патріотизм, волонтерську діяльність, протести та інші форми громадської активності, які створюють основу для колективної ідентичності та взаємопідтримки [3, с.56].

Переосмислення ідентичності в умовах війни є складним процесом, адже молодь змушена стикатися з випробуваннями, що вимагають не лише внутрішньої стійкості, а й готовності до адаптації та формування нових соціальних орієнтирів. У цих умовах субкультури виступають не лише засобом самореалізації, а й важливим інструментом для розвитку нових способів соціальної адаптації та збереження стійкості в умовах нестабільності [6, с.75].

Метою дослідження є виявлення основних субкультур, які набули популярності серед молоді під час війни, та аналіз їхнього впливу на ідентичність молодих людей. Це дослідження спрямоване на вивчення того, як молодь використовує субкультури для підтримки своєї самосвідомості, адаптації до умов війни та збереження особистої та колективної ідентичності. Особливу увагу приділено ролі субкультур у подоланні кризи ідентичності, що виникає у періоди нестабільності [4, с.90].

Методологія дослідження включає проведення соціологічних опитувань та аналіз соціальних мереж і медіа. Такий підхід дозволяє ідентифікувати популярні молодіжні субкультури, їхню символіку, цінності та практики, що з'явилися у відповідь на кризові умови. Аналіз цифрових комунікацій допомагає зрозуміти, як війна впливає на прояви молодіжних субкультур, а також виявити нові форми та стратегії самовираження [5, с.110].

У воєнний час молодіжні субкультури зазнають значних змін, набуваючи нових форм та змістів, які відображають актуальні соціальні та політичні реалії. Серед молоді особливо популярними стають патріотичні, протестні та волонтерські субкультури. Ці об'єднання не лише сприяють вираженню колективних емоцій, а й стають своєрідними спільнотами підтримки, що допомагають молодим людям адаптуватися до умов війни [1, с.130].

Окрім традиційних форм субкультур, під час війни набувають популярності і цифрові спільноти. Молодь активно використовує платформи, такі як Discord, Telegram та TikTok, для обговорення актуальних подій, обміну досвідом та координації волонтерської діяльності. Ці цифрові простори не лише забезпечують швидкий доступ до інформації, але й створюють нові можливості для мобілізації та самоорганізації.

Отже, молодіжні субкультури в умовах війни стають важливим соціальним інструментом, що допомагає адаптуватися до нових реалій, підтримувати емоційну стійкість і формувати колективну ідентичність. Вони демонструють здатність молоді до самовираження, солідарності та активного залучення до соціальних і громадських процесів.

Література

1. Іваненко Т. (2023). Молодь і виклики сучасності: субкультури як засіб адаптації. Львів: Наукова думка, 295 с.
2. Кордон М.В. (2017). Українська та зарубіжна культура. Курс лекцій: Підручник. Київ: Центр навч. літ-ри, 580 с.
3. Петров С. (2021). Молодіжні субкультури: соціальні та культурні аспекти. Харків: Видавництво Харківського університету, 340 с.
4. Смирнов О. (2022). Війна і культура: соціологічний аналіз. Київ: Академвидав, 410 с.
5. Яртись А., Мельник В. (2020). Лекції з історії світової та вітчизняної культури. Львів: Світ, 567 с.
6. Зязюн І., Закович М.М., Семашко В. (2007). Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник. Київ: Вид. 567 с.

Узунова Надія

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності»

Маріупольський державний університет

МИСТЕЦТВО НА СТИНАХ: МУРАЛИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Муралізм – настінний живопис, що спочатку створювався з метою трансформації навколишнього простору, шляхом оздоблення та прикрашення стін будівель, надалі почав виконувати й ідейну функцію, що полягала в передачі за допомогою муралів глибоких ідей та меседжів, приверненні уваги до актуальних проблем людства.

З початку повномасштабної війни мистецтво розпису стін в Україні набуло різкого піднесення, а мурали стали засобом формування національної ідентичності, вираження патріотизму, супротиву українського народу російській агресії, способом висловлення підтримки та солідарності з військовими, жертвами війни, ознайомлення українців та іноземців з історії країни.

Доповідь аналізує феномен муралів, які перетворилися на символи опору, вивчаючи їх зміст, особливості та вплив на суспільство.

З початку повномасштабної війни художники наповнюють мурали більшою експресією, актуальними для нашого сьогодення змістами та сюжетними лініями, особливим підбором кольорової гами. Все більше художників створюють мурали в реалізмі для кращої передачі подій та жахів війни, увіковічення пам'яті військових. Набув сили, виразний вплив синьо-жовтих кольорів, частіше став використовуватися чорний колір, переважно в зображеннях загиблих військових та цивільних. Стали популярними написи на стінописах – вірші або вирази відомих українців минулого та сьогодення.

Особливе місце в новітній історії стінопису займають мурали, присвячені героїзму наших захисників. Це – і збірні образи, і образи реальних особистостей або окремих підрозділів Збройних сил України.

Мурал «Привид Києва», який відкрили у столиці до дня авіації – збірний образ, який представляє українських пілотів, що захищають Київ та всю Україну від російської агресії. Художник, який втілив цей задум – Андрій Ковтун.

Величезний мурал у Києві, що створений для підтримки захисників «Азовсталі» з «Азову», зображує руки, сковані кайданами, що нагадують про полонених героїв. Поруч із малюнком розташований напис англійською мовою: «Боріться за них так, як вони боролися за нас».

Нажаль, велика кількість муралів присвячена вже загиблим військовим. Такі мурали, зазвичай, створюються в рідному місті військових, з метою познайомити людей з героями, з історіями їхнього життя та їхніми подвигами, закарбувати їх у пам'яті.

«Я дух одвічної стихії» – мурал у Львові, який відкрили на честь загиблого поета і військового Юрія «Руфа» Дадака. Андрій Власюк, автор ескізу, розповів про приховані сенси стінопису, в якому символічно поєднано базові принципи філософії українського націоналізму. Цифра 10 символізує «Декалог» – 10 заповідей українського націоналіста, цифра 12 – дванадцять прикмет українського націоналіста, а 44 – сорок чотири правила життя українського націоналіста. По центру композиції розміщено «Донцовського звіра» – символ, розроблений Дмитром Донцовим для першого видання книги «Націоналізм», що втілює благородство лева, силу вовка та неприступність їжака. Також використана фраза «Я дух одвічної стихії» – уривок з преамбули до пунктів Декалогу.

У Львові також відкрили мурал захиснику Олегу Христенку «Крилову». На стінописі є два зображення Олега, шеврон 3-ї штурмової бригади (колишній окремий полк спеціального призначення «Азов»), в якій хлопець служив, емблема патронатної служби «Янголи Азову», яка допомогла захиснику після поранення, та текст молитви націоналіста. Також є два QR-коди: зчитавши перший, можна почути молитву націоналіста, а другий перекидає на рахунок, куди можна донатити.

Ще один різновид муралів – мурали присвячені містам-героям. Такі мурали слугують моральною підтримкою українцям, які вимушено виїхали з рідного міста та покликані ознайомити, як місцевих, так і гостей з історією міста, яке пережило жахи війни, знаходиться чи знаходилося в окупації.

Маріупольський художник Дмитро Вовк створив у Львові 30-метровий мурал «Дорога додому». На стінах він відтворив знайомі та дорогі маріупольцям локації та символи Маріуполя, які були зруйновані чи пошкоджені військами РФ. Зокрема, площу Свободи та Миру, зруйнований драмтеатр та будинки зі шпилем. За словами Дмитра, цей мурал про надію на повернення додому та героїзм захисників Азовсталі, про людей, які відчували жахи війни.

Окреме місце в мистецтві стінопису України періоду повномасштабної війни займають мурали, що зображують відомих історичних постатей: громадських діячів, письменників, науковців, що зробили великий внесок в розвиток України.

В Олександрівці, що на Кіровоградщині, художник-переселенець з Харкова Олександр Брітцев створив стінопис «Тканина поколінь» з відомими українськими діячами: Тарасом Шевченко та Богданом Хмельницьким.

У місті Кропивницький було створено мурал «Корифей Марко», мурал з зображенням засновника першого українського професійного театру.

Мурали стали засобом консолідації не тільки українського народу, але й усього світу. Художники з різних країн вже створили низку патріотичних муралів по всій Україні.

Французький митець Крістіан Гюемі, відомий під псевдонімом С215 своїм муралом на будівлі Верховної Ради України вшанував пам'ять загиблого у російському полоні військового Олександра Мацієвського. Полонений був розстріляний російськими військами за слова «Слава Україні». Цю роботу художник присвятив всім загиблим від російської агресії українцям.

Американські художники Vandit, Johny та Tristan намалювали в Одесі три роботи: «Жінка захисниця», «Жінка Україна» та «Діти на соняшниковому полі». За словами художників, мета цих робіт показати світу красу України та нагадати про виклики, які нашій державі доводиться долати. Художники також створили мурали в Ірпені, Бучі, Дмитрівці, Харкові та Ізюмі.

Одне з провідних місць у сюжетному контексті сучасного українського муралу відводиться образу жінки. Вітчизняні художники майстерно збалансують цей образ, досягаючи «золотої

середини»: українська жінка уособлює не тільки ніжність та чуттєвість, що були типовими для довоєнних витворів вуличного мистецтва, але й, до певної міри, виявляє брутальні риси. У сучасних умовах митці перегруповують акценти та наголошують на сильних сторонах характеру української жінки, таких як сміливість, вірність, рішучість та патріотичність [8, с.4].

Мурал, створений відомим рівненським художником Костянтином Качановським «Красавица терпіти не буде». Ця робота є візуальною відповіддю на слова президента Росії Путіна: «Нравится, не нравится – терпи, моя красавица». На стінописі зображено жінку в національному одязі, з автоматом на тлі українського храму. Представлений на стінописі образ сильної, молодої, гарної, незалежної та рішучої жінки, завжди готової відстояти свою свободу, символізує Україну.

Таким чином, мурали є візуальною мовою міста, що стали фактично найпоширенішою практикою пам'яті про цю війну. Мурали сьогодення документують події та злочини Росії проти України. Вони є потужним інструментом підтримки бойового духу українців, засобом комунікації зі світом, нагадуючи про боротьбу України за свою свободу.

Література

1. Автор стінопису «Корифей Марко» розповів про символи, які заклав у малюнку. *Без купюр*. 2022. 27 жовтня. URL: <https://www.kypur.net/avtor-stinopysu-koryfej-marko-rozpoviv-pro-symvoly-yaki-zaklav-u-malyunku/> (дата звернення: 29.12.2024)

2. Карнаух Н., Яромолівська А. У Львові відкрили 30-метровий мурал, присвячений Маріуполю. *Суспільне Львів*. 2022. 14 жовтня. URL: <https://suspilne.media/lviv/295258-u-lvovi-vidkrili-30-metrovij-mural-prisvacenij-mariupolu/> (дата звернення: 30.12.24)

3. Кирган С. У столиці відкрили мурал «Привид Києва». *Армія інформ*. 2022. 27 серпня. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/27/u-stolyczi-vidkryly-mural-pryvvyd-kyyeva/> (дата звернення: 29.12.2024)

4. Онісімова В. «Я дух одвічної стихії»: у Львові відкрили мурал на честь загиблого поета і військового Юрія Руфа. *Новинарня*. 2024. 6 червня. URL: <https://novynarnia.com/2024/06/09/ya-duh-odvichnoyi-styhiyi-u-lvovi-vidkryly-mural-na-chest-zagyblogo-poeta-i-vijskovogo-yuriya-rufa/> (дата звернення: 30.12.24)

5. Панюшкіна Я. У Києві з'явився мурал, присвячений герою України Олександрю Мацієвському. *Marie Claire*. 2023. 2 травня. URL: <https://marieclaire.ua/fashion/oleksandr-matsiyevskij-mural-u-kiyevi-kristian-gemi-s215/> (дата звернення: 30.12.24)

6. Пресслужба ЛМР. На Сихові відкрили мурал захиснику Олегу Христенку «Крилову». *Львівська міська рада*. 2024. 15 червня. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/society/public-sector/302128-na-sykhovi-vidkryly-mural-zakhysnyku-olehu-khrystenku-krylovu> (дата звернення: 30.12.24.)

7. Український культурний фонд. Мистецтво перемоги. URL: <https://milart.ucf.in.ua/> (дата звернення: 30.12.24)

8. Федоренко С., Бутко Л., Осадчий В. Український мурал періоду російсько-української війни: проєктний та соціокультурний вимір. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/64_2023/part_2/22.pdf (дата звернення: 28.12.24)

Шарун Катерина,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Культурологія»

Маріупольський державний університет

КІНОМИСТЕЦТВО В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ. – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХІ ст.)

Українське кіномистецтво другої половини ХХ ст. формувалося під значним впливом радянської ідеології, що визначало тематику та стиль кінопродукції. В умовах соціалістичного реалізму українські режисери знаходили можливість для художніх експериментів, які демонстрували національну культуру та ідентичність. Прикладом є стрічка «Тіні забутих предків» (1965) Сергія Параджанова, яка здобула міжнародне визнання завдяки унікальному стилю та автентичності. Інші видатні роботи цього періоду належать Юрію Ілленку та Леоніду Осики, які зверталися до національної історії та фольклору [1, с. 34].

Період 1990-х років, після здобуття Україною незалежності, був надзвичайно складним для кінематографу через економічну кризу та брак фінансування. Кіновиробництво майже зупинилося, але саме тоді з'явилися перші спроби осмислення історичних подій через кіно, наприклад, у фільмі «Атентат – Осіннє вбивство в Мюнхені» Володимира Андрощука. Починаючи з 2000-х років, завдяки програмам державної підтримки, як-от гранти Держкіно, та активній фестивальній діяльності українське кіно почало відроджуватися. Значними досягненнями стали фільми «Плем'я» (2014) Мирослава Слабошпицького, яке здобуло нагороди на міжнародних фестивалях, та «Додому» (2019) Нарімана Алієва, яке порушує питання сім'ї та ідентичності [2].

Сучасний кінематограф України характеризується багатожанровістю, використанням сучасних технологій та прагненням відобразити важливі суспільні проблеми. Воєнне кіно, як-от «Кіборги» (2017) Ахтема Сеїтаблаєва, привертає увагу до актуальних подій та героїзму українських військових. Також значним є розвиток документалістики, наприклад, «Зима у вогні», що висвітлює події Революції Гідності (Офіційний сайт Держкіно України). Участь у міжнародних

копродукціях, як у випадку з «Захаром Беркутом» (2019), сприяє інтеграції українського кіно у світовий кінематограф. Кіномистецтво стало важливим інструментом культурної дипломатії та самопрезентації України на світовій арені [3, с. 165].

Література

1. Липовецький, В. Е. Історія українського кіно. Київ: Мистецтво, 2008. №1: С. 34.
2. Офіційний сайт Держкіно України: <https://usfa.gov.ua>
3. Мірошніченко, О. А. «Традиційна культура умовах глобалізації: нові вектори розвитку», 2023. №3: С. 165

Шустенко Софія,

1 курс, другий рівень вищої освіти, денна форма навчання,

ОП «Культурологія»

Маріупольський державний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

З початком збройної агресії та війни у 2014 р. постала проблема збереження культурної спадщини, насамперед в Автономній Республіці Крим, у Донеччині та Луганщині – східних регіонах України. Прикладами руйнації національної культурної спадщини України в анексованих, окупованих територіях, а також по лінії бойових дій є вивезення експонатів, руйнація музеїв, культурних установ, перш за все, спрямоване на знищення національної спадщини. В Україні руйнування пам'яток розпочалося з 2014 року, у сфері охорони культурно-історичної спадщини були підписані законодавчі документи, що забезпечують захист пам'яток під час війни, а процес диджиталізації став одним із головних завдань у сфері охорони культурної спадщини.

У контексті війни застосування цифрових технологій є ключовим засобом для збереження та документування об'єктів культурної спадщини, а в умовах постійної загрози знищення та викрадення культурних цінностей, технології 3D-сканування, фотограмметрії та створення цифрових архівів відіграють вирішальну роль. Завдяки цим технологіям стає можливим створення точних цифрових копій пам'яток, що можуть бути використані для їх відновлення та реконструкції в майбутньому або, як мінімум, збереження згадки про ту чи іншу пам'ятку. У своєму аналізі аспірант Горбул Т.О. слушно зазначив: «Водночас найчастіше «сучасні технології» і «культурна

спадщина» мисляться як протилежні соціокультурні прояви: якщо «культурна спадщина» асоціюється насамперед із зосередженням на цінуванні старовини, минулому, з традиціоналізмом, то «сучасні технології» ототожнюються з орієнтацією на майбутнє, з відданістю новаціям, із прогресизмом. Однак в умовах сучасної культурної взаємодії та глобалізації класичний поділ на традиціоналістський і прогресистський типи культури як діаметрально протилежні більшою мірою нівелюється. Дедалі більше необхідним та можливим стає не просто діалог культур, а поєднання, здавалося би, протилежних тенденцій у їхньому розвитку, синергія історичного минулого й інновацій, культурної спадщини та сучасних технологій оцифрування» [2, с.214]. У сукупності обставин, в яких знаходиться Україна, можна стверджувати, що синтез між культурною спадщиною та сучасними технологіями стає невід'ємною частиною зусиль зі збереження історичних пам'яток у періоди криз.

Процес диджиталізації переводить фізичні об'єкти культурної спадщини в їхні електронні аналоги, гарантуючи створення їх копій у цифровому середовищі. Тривимірне сканування полегшує створення віртуальних галерей, а цифрові архіви разом із базами даних дають змогу зберігати дані щодо предметів, навіть якщо матеріальні екземпляри об'єктів зазнають втрати або знищення. Першим етапом процесу є ідентифікація об'єктів, які потребують оцифрування, при якому важливим є ретельний відбір об'єктів, що мають значення для національної культури, з урахуванням їх стану та важливості. Наступним етапом починається саме оцифрування, на якому використовуються сучасні технології 2D- та 3D-сканування для створення цифрових копій об'єктів. Етап дозволяє зафіксувати всі деталі, що можуть бути втрачені при фізичному контакті з об'єктами. Далі отримані цифрові зображення та моделі проходять обробку для покращення їх якості та збереження важливих метаданих. Корекція кольору, видалення шумів і інші методи обробки допомагають забезпечити точність і збереження значущих характеристик об'єкта. Після цього оцифровані матеріали організуються в бази даних, що дозволяють зберігати та систематизувати великі обсяги інформації, а також забезпечують легкий доступ до неї [4, с.66–69]. Особливу роль у процесі диджиталізації відіграє створення віртуальних музеїв та інтерактивних платформ, що дає змогу користувачам не тільки ознайомлюватися з оцифрованими об'єктами, а й взаємодіяти з ними через віртуальні тури, завдяки чому підвищується доступність до культурної спадщини та її широка популяризація як на національному, так і на міжнародному рівнях. Незважаючи на складність та поетапність диджиталізації культурної спадщини, співпраця культурологів, IT-персоналу, архітекторів, дизайнерів та інженерів забезпечує ефективне збереження, доступність та популяризацію культурних цінностей.

Перші активні ініціативи та проєкти з диджиталізації з'явилися та стали актуальними у 2019 році, коли, за підтримки Українського культурного фонду, проводилися відкриті обговорення та підтримані більше 10 проєктів з оцифрування пам'яток культури, музейних колекцій, тощо [1].

Одним з головних напрямів розвитку диджиталізації в Україні є ініціативи, спрямовані на диджиталізацію культурної спадщини. Ще у 2020 році був стартував прийом заявок на open-call «Дуже цифрові резиденції», який є одним з переможців конкурсної програми від Українського культурного фонду [10]. Проект став першим в Україні, що запустив повний цикл цифрового виробництва та поєднав 25 резидентів з Одеси та Харкова, зафіксувавши перебіг резиденції у подкастах [11]. Підсумовуючи результати, автори проекту на своєму сайті детально розповідають про технології, що використовуються для створення цифрових копій пам'яток. У свою чергу, волонтерський проект «Збереження української культурної спадщини онлайн» (SUCHO), окрім архівування понад 50 терабайт даних онлайн, також робить внесок шляхом надання інструментів оцифрування та розробки веб-сайтів для збереження та експонування оцифрованих культурних цінностей. [12].

Незважаючи на актуальність цього процесу, масштабність та популярність ідей громадських ініціатив охопили нашу державу вже після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року. Створення Національної платформи цифрової культурної спадщини, роботу над якою Міністерство культури та інформаційної політики України анонсувало в липні 2022 року значно прискорило впровадження сучасних технологій у сферу збереження культурної спадщини. Платформа охоплює оцифровані колекції українських музеїв, архівів та бібліотек, що дозволяє не тільки зберігати культурну спадщину, але й популяризувати її на міжнародному рівні. «Створення єдиного реєстру електронного обліку музейних фондів дозволить швидко орієнтуватися у кількості, переліку та стані всіх об'єктів у всіх музеях. Таким чином, це дозволить не лише контролювати та моніторити стан культурної спадщини в Україні, а й повернути експонати, які викрала росія», — зазначила заступник Міністра Анастасія Бондар під час брифінгу 15 червня 2022 [6].

Окрім створення цифрових копій, ініціатива «Карта Відновлення та Руйнувань» (RE:Ukraine), зроблена за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», є одною з ключових проектів, спрямованих на документування та оцінку стану об'єктів культурної спадщини України, що постраждали внаслідок війни. Проект використовує сучасні цифрові технології для створення інтерактивної карти, яка відображає масштаби руйнувань та потреби у відновленні культурних пам'яток. Завдяки цьому, фахівці та громадськість отримують доступ до актуальної інформації, що сприяє координації зусиль з відновлення та збереження національної культурної спадщини, а можливість долучення будь-якої зацікавленої особи до фіксування руйнувань чи процесу відбудови пам'яток є важливим аспектом роботи «Карти Відновлення та руйнувань». Ініціатива має на меті покращити розуміння громадськістю охорони культурних цінностей та виділення необхідних коштів на їх реставрацію. [3].

Кожна ініціатива громадян та правові дії держави, співпраця з міжнародними інституціями, є важливим інструментом у забезпеченні довготривалого збереження культурних об'єктів, особливо в умовах воєнних дій, коли фізична безпека пам'яток щохвилини перебуває під загрозою. Завдяки розвитку технологій культурні пам'ятки України мають змогу бути максимально передані майбутнім поколінням, а інформація про них використовуватиметься дослідниками, освітянами та всіма зацікавленими, що позитивно впливає на поширення знань про нашу культуру. Однак, разом із перевагами диджиталізації виникають і певні виклики. Одним із головних ризиків є загроза кібератак, які можуть призвести до втрати або пошкодження цифрових даних, для захисту яких необхідно впроваджувати надійні системи безпеки та створення регулярних резервних копій даних. Крім того, складним залишається юридичне питання – кому належать авторські права, ліцензії на використання цифрових копій та права власності на диджиталізовані копії об'єктів культурної спадщини, адже згідно з Законом про авторське право і суміжні права, архіви, музейні та культурні установи з відкритими архівами можуть вільно використовувати цифрові копії в некомерційних цілях без дозволу автора [6, Ст.24], а самі автори цифрових копій спадщини мають вже на початкових етапах роботи визначати присвоювати чи ні авторське право.

Література

1. Гончарова К. Диджитал-ініціативи: як в Україні цифровізують культурну спадщину. URL: <https://ms.detector.media/onlain-media/post/24142/2020-01-29-dydzhytal-initsiatyvy-yak-v-ukraini-tyyfrovizuyut-kulturnu-spadshchynu/> (дата звернення: 11.01.2025).
2. Горбул Т. Диджиталізація культурної спадщини в Україні: аналіз особливостей в контексті розвитку цифрової культури. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/297/278> (дата звернення: 11.01.2025).
3. Карта Відновлення та руйнувань. Проєкт “RE:Ukraine”. URL: <https://reukraine.shtab.net/about> (дата звернення: 11.01.2025).
4. Цифрове суспільство: управління, фінанси та соціум: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2023. – Том 2. – 259 с. URL: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2023-09/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A2_2.pdf (дата звернення: 11.01.2025).
5. Кулиняк І. Я., Карий О. І., Прокопишин-Рашкевич Л. М., Огінок С. В., Бондаренко Ю. Г. Європейський досвід популяризації історичної спадщини та культурного туризму. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/pages/25870/navchalniy-posibnik.pdf> (дата звернення: 11.01.2025).

6. МКІП працює над створенням Національної платформи культурної спадщини України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-pracyuye-nad-stvorennnyam-nacionalnoyi-platformi-kulturnoyi-spadshchini-ukrayini> (дата звернення: 11.01.2025).
7. Про авторське право і суміжні права. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 11.01.2025).
8. Слепцова А. Диджитал-рішення для культурної спадщини: як інновації зберігають традиції. SPECA. 18.07.2023. URL: <https://speka.media/didzital-risennya-dlya-kulturnoyi-spadshhini-yak-innovaciyi-zberigayut-tradiciyi-pk5j1p> (дата звернення: 11.01.2025).
9. Hauck O. B., Kuroczyński P., Dworak D. VIRTUAL MUSEUM OF DESTROYED CULTURAL HERITAGE – 3D DOCUMENTATION, RECONSTRUCTION AND VISUALISATION IN THE SEMANTIC WEB. Academia.edu - Find Research Papers, Topics, Researchers. URL: https://www.academia.edu/25387534/VIRTUAL_MUSEUM_OF_DESTROYED_CULTURAL_HERITAGE_3D_DOCUMENTATION_RECONSTRUCTION_AND_VISUALISATION_IN_THE_SEMANTIC_WEB (date of access: 11.01.2025).
10. Open Call проєкту «Дуже Цифрові Резиденції». Ресурсний центр ГУРТ. URL: https://www.gurt.org.ua/news/trainings/61551/?deadline=1&utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.01.2025).
11. Pixelated Realities. Резиденти, як це було. Дуже цифрова резиденція в Одесі та Харкові 2020, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=R25aj3yxlZQ> (дата звернення: 11.01.2025).
12. SUCHO website. URL: <https://www.sucho.org/> (date of access: 11.01.2025).

РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ
НАУКОВОЇ КОМІСІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ РАДИ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ:

ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ У США У 2024 РОЦІ

Гончаренко Наталя,
студентка 1 курсу, спеціальності Міжнародні відносини та регіональні студії

ВИБОРЧА СИСТЕМА США

Сполучені Штати Америки є федеративною президентською республікою, де президент – голова виконавчої влади, головне обличчя держави і уособлення внутрішнього та зовнішнього політичного курсу на всі 4 роки його президентського терміну. Якщо враховувати впливовість США в багатьох сферах міжнародної політики, вибори американського президента стають значною подією не тільки для громадян Сполучених Штатів, а й в глобальному вимірі.

Не менш важливими є результати президентських виборів в США і для України, адже новообраний президент і його зовнішньополітична траєкторія можуть стати вирішальними для існування та розвитку нашої держави, вплинути на її подальшу підтримку країнами західної демократії, її військову та економічну стійкість у тривалій війні з Російською Федерацією.

Виборча система США: її переваги та недоліки

На відміну від виборців у більшості держав світу, громадяни США не на пряму голосують за бажаного кандидата в президенти. Замість звичної для нас системи виборів за більшістю голосів, у Сполучених Штатах існує система Колегії виборщиків.

Колегія виборщиків – це не місце, а процес. Вважають, що її було започатковано на Філадельфійському конвенті, який проходив з 25 травня по 17 вересня 1787 року. Конвент було скликано для внесення змін та уточнень до Статей Конфедерації – першого конституційного документу 13 штатів -колишніх колоній, який було ухвалено Другим Континентальним Конгресом 15 листопада 1777 року. Статті Конфедерації мали низку проблем та суперечностей, тому вже через 10 років після їх ухвалення на заміну було створено Конституцію Сполучених Штатів Америки, яка дійсна до сучасності [20; 4; 2].

Саме текст 2-ї Статі Конституції разом з 12-ю Поправкою слугують затвердженням Колегії виборців. Цю систему було створено заради компромісу між виборами президента шляхом голосування в Конгресі та шляхом голосування громадян [14; 18; 19].

Процес Колегії виборців складається з їх відбору та засідання, на якому вони віддають голосі за кандидатів на посади президента та віце-президента, а також з підрахунку голосів виборників Конгресом [20].

Відбір відбувається двоетапно: на першому етапі політичні партії штатів обирають списки виборників перед загальними виборами; другий етап відбувається під час загальних виборів, коли громадяни кожного штату голосують за кандидата, якому віддають перевагу. Список потенційних виборників президента-переможця в кожному штаті стає списком обраних штатом виборників, за винятком штатів Небраска та Мен [1].

Кожному штату виділяється кількість голосів, що дорівнює кількості сенаторів і представників у його делегації в Конгресі США. Два голоси віддаються за сенаторів, а інші дорівнюють кількості округів штату у Конгресі. Загальна кількість голосів – 538, щоб перемогти, кандидату треба отримати 270 голосів виборників. В усіх штатах, крім Небраски та Мен, голоси виборників віддаються за принципом «переможець забирає все», тобто кандидат у президенти отримує всі голоси виборників штату, де кандидат отримав більшість голосів громадян. В штатах Небраска та Мен переможець штату отримує голоси двох виборників, а переможець кожного округу Конгресу отримує по одному. У такий спосіб ці два штати можуть віддати голоси більше ніж за одного кандидата, якщо в різних округах перемагають різні кандидати. Такий розподіл голосів відбувся і на виборах 2024 року, в обох штатах голоси було віддано за двох різних кандидатів [3].

Проаналізувавши історію формування та механізм функціонування Колегії виборників, варто звернути увагу на її недоліки. З функціонування Колегії виборників впливає одна з її найбільших проблем – розбіжність між голосами громадян і голосами виборців. Такі випадки трапилися 5 разів за історію виборів президента США: у 1824, 1876, 1888, 2000 роках, і особливо великою ця розбіжність була у 2016 році. На виборах 2016 року в протистоянні між Дональдом Трампом і Гіллари Клінтон, остання отримала на 2,87 мільйони більше голосів ніж Трамп, але прогала більшість в Колегії виборників [5].

Однією з причин першої проблеми є надання системою переваги малим і «невизначеним» штатам. Найменші за населенням штати держави, а саме: Аляска, Північна Дакота, Вермонт, Делавер, і найменш населений штат Вайомінг мають по три голоси кожний у Колегії виборщиків. Додатково 3 три голоси виділяються і на столицю держави Вашингтон.

«Невизначені» або «хиткі» штати – це штати, де кандидати Демократичної і Республіканської партій мають приблизно однакові шанси перемогти і отримати голоси виборців. Такі штати

фокусують на собі значну частину передвиборчої кампанії кандидатів, в той час як «червоні» та «сині» штати залишаються майже забутими у перегонах за голоси виборців хитких штатів. На виборах 2024 року було 7 хитких штатів, «головним призом» з яких була Пенсильванія з вагою у 19 голосів виборників. Відсутність тривалих і добре профінансованих кампаній майже не впливає на прихильність громадян червоних та синіх штатів до партії, яка є провідною у штаті [16].

У дослідників американської виборчої системи існують аргументи і проти принципу «переможець забирає все», адже у великих за населенням штатах, таких як Огайо, Каліфорнія, Техас і Флорида, у випадку близького голосування за обох кандидатів всі голоси в будь-якому випадку віддаються одному переможцю [13].

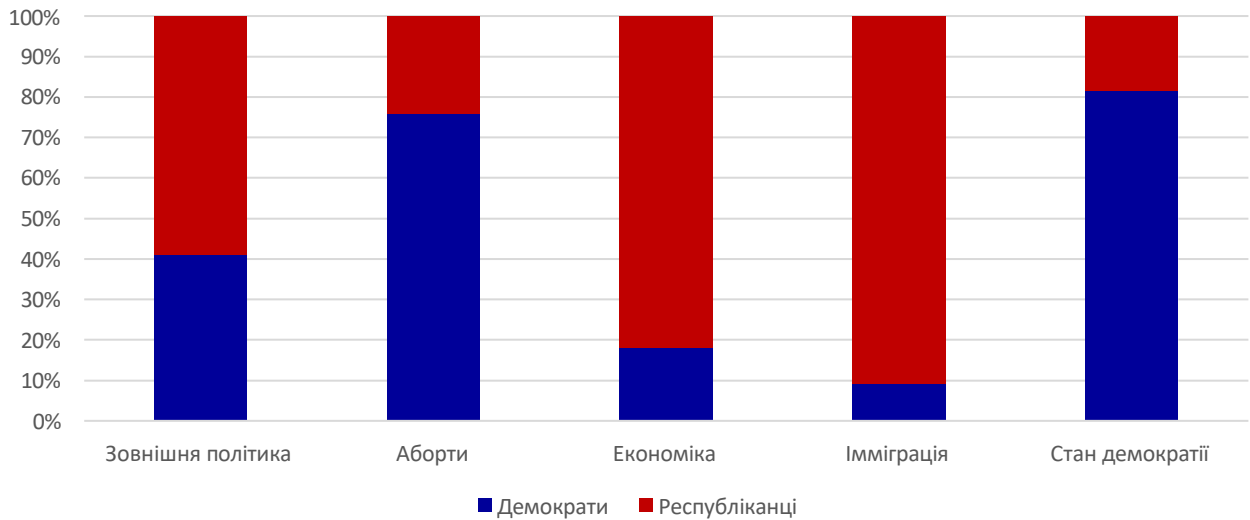
Із низки аргументів за збереження існуючої системи можна виокремити два. По-перше, історичний контекст утворення Колегії виборщиків: населення Америки дуже цінує внесок Батьків-засновників у створення держави, а зміна Конституції потребуватиме значних реформ і правок, що є важким процесом. По-друге, фактор репрезентації під час виборів всіх штатів – система гарантує, що маленькі штати теж мають вагу на виборах, що на думку населення є важливим питанням справедливості [13].

Таким чином, Колегія виборщиків Сполучених Штатів Америки – складний і унікальний механізм, за допомогою якого обирається президент США. Ця система має низку не тільки переваг, а й спірних моментів, щовикликають дискусію в американському суспільстві. Тому кожні чотири роки постає питання про те, чи варто її змінювати.

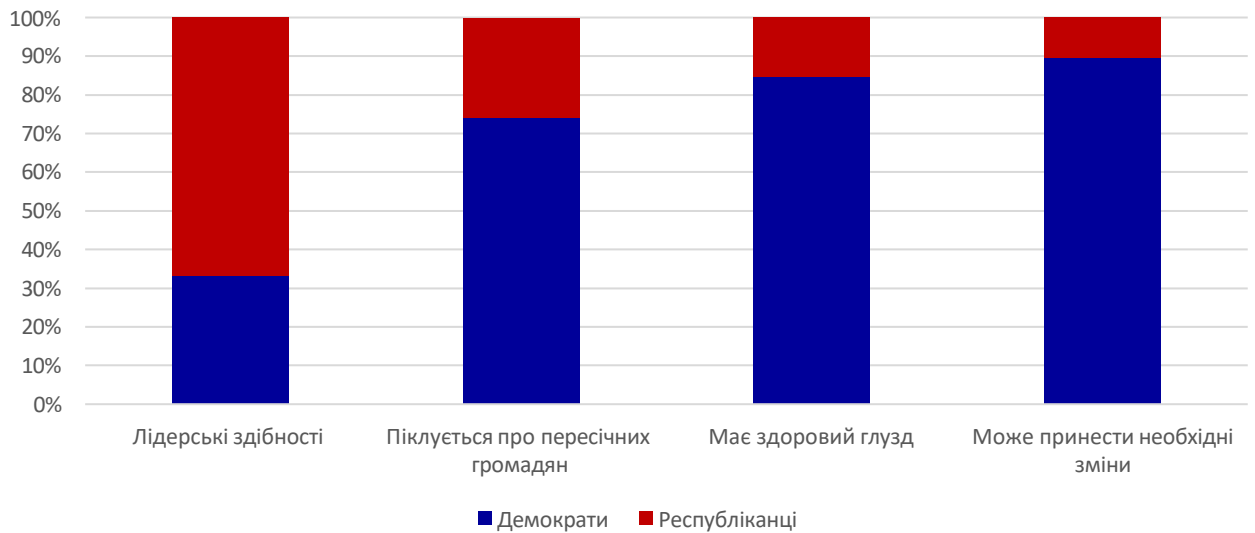
Політичні стратегії кандидатів у президенти під час виборів 2024 року

Головними під час президентських виборів США у 2024 році стали декілька актуальних проблем. Ефективним способом для їх визначення є екзит-поли – післявиборче опитування, що проводиться на виході з виборчих дільниць соціологічними службами. За даними опитувань, для виборців, які проголосували за республіканців, головним у передвиборчій програмі стало питанням про стан національної економіки, друге та третє місця посіли питання імміграції та зовнішньої політики. Для прихильників демократів опитування демонструє інші результати – стан демократії в країні на сьогодні, питання легальності абортів і зовнішньої політики найбільше вплинули на голоси громадян [7; 11]. Ці питання були прямо пов'язані з виборчими кампаніями та передвиборчими програмами кандидатів у президенти 2024 року.

Питання, які мали найбільше значення для виборців на президентських виборах США 2024

Головні критерії, за якими виборці оцінювали кандидатів на президентських виборах 2024

[Див.:11]

Президентська виборча кампанія Дональда Трампа

За результатами виборів, які відбулися 5 листопада 2024 року у США, 47- м президентом Сполучених Штатів вдруге став Дональд Джон Трамп. Прихильники Республіканської партії обґрунтовують свій вибір тим, що у своїй передвиборчій програмі Трамп зробив акцент на багатовекторну внутрішню політику, спрямовану на економічні зміни, відродження американської виробничої промисловості, зниження податків та зміни у системі оподаткування, збагачення національної скарбниці, а також зміни в політиці щодо іммігрантів [8; 11].

Кампанія президента-переможця, згідно з програмою «Agenda 47» розглядає низку планів, які адміністрація Трампа планує реалізувати після приходу в Білий Дім. Найбільшу увагу приділено економічним змінам: зниження податків, введення базових тарифів на 10-20% на іноземні товари і 60% - на товари з Китаю, з метою розбудови великого американського виробництва і позбавлення залежності Америки від Китаю і країн, що застосовують «несправедливі торгові тактики».

Боротьба з усім китайським включає в себе і заборону на продаж Китаю американської нерухомості, запобігання імпорту китайських автомобілів. Ці плани спрямовані на відбудову незалежної від світового, особливо китайського, впливу на економіку США. Майбутній президент стверджує, що у випадку нападу чи блокади Тайваню Китаєм він встановить тарифи у 150-200% або повністю заблокує торгівлю. Але при цьому йому не доведеться застосовувати військову силу, «тому що він (Сі Цзінь Пін) поважає мене і знає, що я божевільний» [17].

Другим за важливістю планом Трампа є боротьба з нелегальними іммігрантами. Він планує провести найбільшу в історії Америки масову депортацію, незважаючи на порушення таким планом деяких статей Конституції.

Існує також «Project 2025» – контroversійний документ з планами на переформування Американської демократії. Хоча Дональд Трамп заперечує свій прямий зв'язок з цим проектом, між «Project 2025» та «Agenda 47» є певні збіжності. Обидва плани детально зазначають про масові депортації і жорсткі закони пов'язані з іммігрантами. Деякі коментатори вважають, що «Проект 2025» це більш детальний погляд на те як виглядатиме Адміністрація Трампа, адже радикальність рішень проекту більше співпадає з поглядами майбутнього Президента і його кампанією «Make America Great Again», ніж недостатньо чітка політика, запропонована у «Agenda 47» [6].

Президентська виборча кампанія Камали Гарріс

Основними положеннями передвиборчої програми віце-президентки Гарріс «A New Way Forward for the Middle Class» були питання про покращення економічних умов для середнього класу, посилення реформи охорони здоров'я та захисту пацієнтів у США, суворіший контроль над зброєю та законодавство, спрямоване на боротьбу з кліматичною кризою у світі [9].

Значну частину підтримки демократів США кандидатка отримала за свою чітку позицію за легальність і доступність абортів. Також вона підтримала права ЛГБТ+ спільноти, легалізацію канабісу і укріплення кордону для реформації системи імміграції. Її підтримка ідеї припинення вогню в Палестині, але відсутність чіткої позиції і плану дій, спричинила скандал. Араби-американці та мусульманські громади були незадоволені діями адміністрації Байдена у війні Ізраїлю проти Хезболли в Лівані та ХАМАСу в Газі. Через це Камала Гарріс втратила значний відсоток голосів виборців мусульман і арабів-американців, які віддали свої голоси за Трампа та інших кандидатів, таких, наприклад, як Джилл Стайн [11; 15].

Гарріс, на противагу ізоляціоністській політиці Трампа, наполягає на важливості зв'язку Сполучених Штатів з Європою. Трамп під час свого першого президентського терміну ввів тарифи для своїх європейських союзників, під час пандемії вирішив вийти з ВООЗ і погрожував вийти з НАТО. Гарріс з першого дня роботи на посаді віце-президентки сприяла відновленню зв'язків та нормалізації відносин з вищезазначеними міжнародними організаціями.

Президентська виборча кампанія Камали Гарріс фактично була спрямована на продовження внутрішньої і зовнішньої політики, сформованої адміністрацією Джозефа Байдена. Її поразка на виборах 2024 року здебільшого залежить від недостатньої привабливості для більшості громадян запропонованої програми.

Питання зовнішньої політики у програмах кандидатів в контексті російсько-української війни

Для України надважливою є підтримка з боку США. Можливість здійснити вирішальні кроки у війні з Росією знаходиться саме у глобального лідера – Сполучених Штатів. Важливо розглянути бачення кандидатами в президенти майбутньої американської зовнішньої політики в контексті російсько-української війни, адже обраний майбутнім очільником Білого Дому курс також матиме екзистенційний вплив на Україну. Як один з основних постачальників зброї та фінансової допомоги, США дають українцям можливість боротися за свою незалежність. Звідси витікає основна критика позиції Сполучених Штатів щодо військової допомоги Україні – повільність прийняття суттєвих рішень і відносна невирішеність їх курсу дій. Адміністрація

Байдена не бажає втручатися у війну на підставі страху розпочати Третю Світову Війну. Офіційна політика обох кандидатів у президенти стосовно України досить неконкретна, але залишається об'єктом для розгляду.

Камала Гарріс протягом усієї передвиборчої кампанії обіцяла повну підтримку Америки для досягнення «справедливого і тривалого миру» в Україні. Вона неодноразово засуджувала російську окупацію Криму ще до початку повномасштабної війни, і запевняє, що будь-які переговори з президентом Російської Федерації Путіним не можуть відбутися без участі України [10]. Такий нерішучий зовнішньополітичний курс демократів призвів лише до посилення ескалації, подовжив тривалість війни, замість підвищення шансів завершити її перемогою України.

Дональд Трамп неодноразово робив акцент на тому, що закінчить війну з Росією за 24 години після своєї перемоги. 6 листопада у своїй переможній промові він не згадав ні Україну, ні свої обіцянки завершити війну за 24 години. Трамп в інтерв'ю з The Wall Street Journal зазначив: «Володимире, якщо ти підеш на Україну, я тебе так вдарю, що ти навіть не повіриш», і акцентував увагу на тому що вони з Путіним друзі [17]. Ще у червні 2024 року двоє головних радників Трампа запропонували план, який змусив би Україну погодитися на мирні переговори з Росією під тиском припинення фінансової допомоги. Запропоновані переговори мали заморозити активну лінію фронту. Адміністрація Трампа не робила ніяких офіційних заяв з приводу цього плану, лише наголосила, що тільки заяви Дональда Трампа або його кампанії слід сприймати як офіційні політичні позиції [12]. Таким чином, конкретні деталі чи інформація стосовно плану майбутнього президента Трампа щодо завершення війни України з Росією залишаються невідомими.

Отож, основні положення програм кандидатів на президентських виборах у США 2024 року в багатьох аспектах протилежні. В обох кандидатів відсутня чітка стратегія стосовно російської агресії в Україні. Відсутність відомостей з цього приводу від переможця виборів Д. Трампа є небезпечною для України.

Таким чином, виборча система Сполучених Штатів Америки сформована наприкінці XVIII століття, яскраво демонструє консерватизм американського суспільства. Прагнення зберегти традиції одночасно блокує адаптацію американської системи виборів до сучасних суспільно-політичних реалій. Система Колегії виборщиків не відображає настроїв населення і дозволяє деструктивним для нації особам прийти до влади. Програми кандидатів у президенти засновані на застарілих принципах централізації та ізоляціонізму, які суперечать світовим процесам

глобалізації, де взаємозалежність держав є основою світової економіки. Новообраний президент США відіграє занадто значну роль у визначенні долі України, непередбачуваність його політичного курсу перетворює Україну на заручницю міжнародних політичних ігор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. About the Electors. *National Archive*. URL: <https://www.archives.gov/electoral-college/electors#selection> (дата звернення 23.11.2024)
2. Articles of Confederation (1777). *National Archives*. URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/articles-of-confederation> (дата звернення 23.11.2024)
3. Distribution of Electoral Votes. *National Archives*. URL: <https://www.archives.gov/electoral-college/allocation> (дата звернення 23.11.2024)
4. Electoral College History. *National Archives*. URL: <https://www.archives.gov/electoral-college/history#whyec> (дата звернення 23.11.2024)
5. Ericson, R. S., Sigman, K., Yao, L. Electoral College bias in the 2020 presidential election. *National Library of Medicine*. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7668185/> (дата звернення 23.11.2024)
6. Evans, T. What is Project 2025? The controversial plans linked to Donald Trump's presidency. *Sky News*. 07.11.2024. URL: <https://www.google.com/amp/s/news.sky.com/story/amp/what-is-project-2025-the-controversial-plans-linked-to-donald-trumps-presidency-13249861> (дата звернення 24.11.2024)
7. Improving Exit Poll Accuracy: Innovation and Future Trends. *PoliticalEDGE*. URL: <https://www.politicaledge.in/blog/improving-exit-poll-accuracy-innovation-and-future-trends/> (дата звернення 23.11.2024)
8. Issues. *Donald J. Trump Official Campaign Website*. URL: <https://www.donaldjtrump.com/issues> (дата звернення 23.11.2024)
9. Issues. *Kamala Harris for President: Official Campaign Website*. URL: <https://kamalaharris.com/issues/> (дата звернення 23.11.2024)
10. Kamala Harris's Foreign Policy Positions. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/election2024/candidate-tracker/kamala-harris> (дата звернення 24.11.2024)
11. National Exit Poll: President. *ABC News*. 2024. URL: <https://abcnews.go.com/Elections/exit->

[polls-2024-us-presidential-election- results-analysis](#) (дата звернення 23.11.2024)

12. Ostiller, N. Top Trump advisors prepare plan for US to halt military aid to Ukraine unless it agrees to peace talks. *The Kyiv Independent*. 25.06.2024. URL: <https://kyivindependent.com/top-trump-advisors-prepare-plan-for-us- to-halt-military-aid-to-ukraine-unless-it-agrees-to-peace-talks/>

(дата звернення 24.11.2024)

13. Rakove, J., McConnell, M. W. Should We Abolish the Electoral College? *Stanford Magazine*. September/October 2016. URL: <https://stanfordmag.org/contents/should-we-abolish-the-electoral-college> (дата звернення 23.11.2024)

14. Roos, D. Why was the Electoral College Created? *History*. 07.10.2024. URL: <https://www.history.com/news/electoral-college-founding-fathers-constitutional-convention> (дата звернення 23.11.2024)

15. Roy, Y. Michigan and Georgia Arab American voters sour on Harris. *The Hill*. 02.10.2024. URL: <https://thehill.com/homenews/campaign/4917055-harris-arab-american-muslim-voters-concerns/> (дата звернення 24.11.2024)

16. Shepard, S. Focus on the Swing States. *Politico*. 10.11.2024. URL: <https://www.politico.com/2024-election/results/swing-states/> (дата звернення 24.11.2024)

17. Taranto, J. Weekend Interview: Trump Tangles with the Journal's Editors. *The Wall Street Journal*. 18.10.2024. URL: <https://archive.md/XA4Nu> (дата звернення 24.11.2024)

18. The Constitution: Amendments 11-27. *National Archives*. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs/amendments-11-27> (дата звернення 22.11.2024)

19. The Constitution of the United States: a transcription. *National Archives*. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution-transcript> (дата звернення 23.11.2024)

20. What is the Electoral College? *National Archives*. URL: <https://www.archives.gov/electoral-college/about> (дата звернення 22.11.2024)

ВПЛИВ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ НА ВИБОРИ В США 2024 РОКУ

Президентські вибори у США 2024 року зазнали значного впливу дезінформації та пропаганди. Поява новітніх технологій, іноземне втручання та фрагментовані медіа-екосистеми створили середовище, в якому неправда поширювалася широко і швидко.

Штучний інтелект (AI і ML) відіграли центральну роль у посиленні дезінформації під час виборів. Контент, створений штучним інтелектом, як-от підроблені відео та гіперреалістичні сфабриковані новини, дедалі більше ускладнював для виборців можливість відрізнити правду від брехні [13]. Як іноземні актори, так і внутрішні групи використовували ці інструменти для маніпулювання наративами та поляризації громадської думки.

Платформи соціальних мереж слугують основними каналами поширення неправдивої інформації. Алгоритми, оптимізовані для взаємодії, ненавмисно сприяли поширенню сенсаційного контенту, що розколює суспільство, зокрема теорій змови щодо фальсифікації виборів та особистого життя кандидатів [7]. Незважаючи на зусилля з модерації шкідливого контенту, багатьом платформам було важко встигати за величезним обсягом і витонченістю цих кампаній [8].

Втручання Росії, Іран, Китай у вибори

Росія

- 1) Використовуючи свій досвід у сфері дезінформації, Росія розгорнула ферми тролів з використанням штучного інтелекту, фейкові веб-сайти та ботів у соціальних мережах. Ці операції мали на меті дискредитувати демократичні інститути і посіяти розбрат серед американських виборців [5; 11]. Помітною тактикою було поширення оманливих наративів через підконтрольні державі ЗМІ та таємні канали, такі як «Американська доповідь», детально описана Graphika [4; 14].
- 2) Російський уряд втручався у вибори Сполучених Штатів 2024 року через дезінформаційні та пропагандистські кампанії [21], спрямовані на те, щоб завдати шкоди Джо Байдену, Камалі Харріс та іншим демократам, підтримуючи при цьому кандидатуру Дональда Трампа та інших кандидатів, які підтримують ізоляціонізм, і скорочуючи підтримку допомоги Україні та НАТО [20]. Зусилля Росії представляють найактивнішу загрозу

іноземного втручання у вибори в Сполучених Штатах 2024 року та слідує попередній моделі поширення дезінформації в Росії через фейкові облікові записи в соціальних мережах і правих каналів YouTube [22] з метою розколу американського суспільства та сприяння антиамериканізму [23]. 4 вересня 2024 року Міністерство юстиції США висунуло звинувачення членам Tenet Media в тому, що вони отримали 9,7 мільйона доларів США в рамках таємної операції російського впливу з метою заохотити американських правих впливових осіб до поширення проросійського контенту. Багатьох послідовників пов'язаних із ними спонукали викрадати виборчі бюлетені, залякувати виборців і видаляти або знищувати випущені бюлетені за кілька тижнів до виборів [24]. США ввели санкції проти російських компаній Social Design Agency і Group Structura, а також їхніх керівників, за створення мережі з понад 60 сайтів, що імітують новинні ЗМІ для поширення кремлівської пропаганди. Кампанії дезінформації спрямовані на підрив демократій та довіри до виборів, використовуючи фейкові сайти й соцмережі [5].

- 3) П'ять інструментів дезінформації, які використовувала Росія, щоб вплинути на вибори у США. Інструменти – використання місцевих впливових осіб, фейкові новини, підливання олії у вогонь, перевертання сценарію та гумор. Росія використовує витончену інформаційну тактику для впливу на інші країни. Через RT та пов'язані з ним організації вона фінансує медіа-персон для створення контенту, який виглядає місцевим, але поширює проросійські наративи. Основна увага приділяється соціальним конфліктам, де правдиві факти змішуються з дезінформацією. Москва систематично заперечує свою причетність, поширюючи теорії змови та використовуючи гумор для висміювання критики. Це допомагає підірвати довіру до ЗМІ та посилити розкол у суспільстві. Такі методи спрямовані на посилення впливу Росії та збереження її стратегічних інтересів у світі [3].

Китай

- 1) Китайські групи, пов'язані з державою, використовували кампанії «спаму», щоб імітувати громадян США в соціальних мережах, просуваючи наративи, які відповідали стратегічним інтересам Пекіна [10]. Крім того, боти націлювалися на кандидатів від Республіканської партії, намагаючись використати розбіжності всередині партії [16; 17; 19].
- 2) Перші спроби Китаю вплинути на перебіг передвиборчих перегонів у США були зафіксовані навесні 2024 року. У квітні стало відомо, що Пекін стоїть за створенням фейкових акаунтів у соціальних мережах, які поширювали теорії змови, розпалювали внутрішні конфлікти та критикували президента Джо Байдена [1].

- 3) Зусилля Китаю не були спрямовані на безпосередній вплив на результати виборів. Китайські суб'єкти інформаційного впливу намагалися активізувати свої зусилля, щоб змінити думку про Китай і посилити розбіжності в американському суспільстві щодо вживання наркотиків, імміграції, абортів тощо. У політичній сфері Китай поширював наративи, спрямовані на дискредитацію демократичної системи як такої. З наближенням виборів Китай зосередився на дискредитації окремих американських політиків, які займали жорстку позицію щодо Китаю [1].
- 4) Spamouflage — це кампанія китайської дезінформації, що використовує фальшиві та зламані акаунти в соцмережах для поширення пропаганди й антизахідних наративів. Її мета — вплинути на онлайн-дискурс у США, створюючи розбіжності напередодні виборів, зокрема 2024 року. Для цього застосовуються створені ШІ матеріали, фейкові акаунти, які імітують американських громадян, і публікації на чутливі теми, як-от контроль над зброєю чи війна Ізраїлю з ХАМАС.

Китай офіційно заперечує втручання у внутрішні справи інших країн, включно з виборами у США. Лідер Китаю Сі Цзіньпін запевнив президента Байдена, що Китай не впливатиме на вибори 2024 року. Міністерство закордонних справ Китаю повторило цю позицію, заявивши, що американські вибори є внутрішньою справою США.

На відміну від агресивних підходів Росії та Ірану, Китай використовує тонший метод, зосереджуючись на компанійних питаннях, важливих для Пекіна (наприклад, політика щодо Тайваню). Пекін не підтримує конкретного кандидата, але намагається підірвати довіру до американської демократії та її інституцій.

Spamouflage діє через платформи, як-от X (раніше Twitter) і TikTok, поширюючи контент через фальшиві акаунти. Ці акаунти створюють ілюзію американських громадян та активістів, використовуючи штучний інтелект для генерації фотографій і текстів.

Соцмережі X і TikTok вже видалили багато акаунтів, пов'язаних зі Spamouflage, у відповідь на сумніви щодо їхньої автентичності. TikTok заявив, що продовжить протидіяти дезінформації, зберігаючи цілісність своєї платформи.

Американські органи національної безпеки поки що не помітили масштабних нових операцій впливу. Однак попереджають, що такі спроби можуть активізуватися з наближенням виборів, зважаючи на внутрішню політичну нестабільність та геополітичні конфлікти [10; 11; 12; 13].

Іран

- 1) Іранські оперативники зламали і виклали конфіденційні політичні дані, включно з викраденими електронними листами, щоб створити негативний імідж для кандидатів, яких вони атакували. Тегеран також використовував дезінформаційні кампанії, керовані штучним інтелектом, для маніпулювання громадськими настроями.
- 2) Іранська хакерська група АРТ42, пов'язана з Корпусом вартових ісламської революції, зламала електронні поштові скриньки 12 осіб, які брали участь у передвиборчих кампаніях Джо Байдена і Дональда Трампа у травні та червні [1]. Іранські хакери (АРТ42) викрали електронні листи кампанії Трампа, розкриваючи зв'язки зі зовнішніми радниками та спроби втручання у вибори 2024 року. Викрадені дані розсилалися журналістам, але видання їх не публікували. США звинувачують іранську групу, пов'язану з воєнізованими силами Басідж, у спробах дестабілізації демократичного процесу та втручання у внутрішню політику [25; 28].
- 3) Підходом Ірану було головним чином посівання недовіри до політичних інститутів США. Іран вибрав конфлікт між Ізраїлем та Сектором Газа для зміцнення поляризації в американському суспільстві [1].
- 4) Напередодні президентських виборів у США 2024 року звинувачення у втручанні Ірану через кібератаки підкреслюють напруженість у відносинах між країнами. Іран звинувачують у зломі електронної пошти кампанії, витоку інформації та підриві довіри до виборчого процесу. У відповідь США висунули звинувачення трьом іранським хакерам, пов'язаним з КВІР, та запровадили санкції проти причетних осіб і компаній. Напруженість посилюють давні конфлікти, зокрема ядерна програма Ірану та кібератаки. Ці звинувачення підкреслюють вразливість американської виборчої системи, викликають занепокоєння щодо безпеки демократії та стимулюють посилення заходів кіберзахисту для протидії іноземному впливу [27; 28].

Дезінформацією займалися не лише іноземні супротивники. У США до поширення оманливих наративів долучилися заангажовані ЗМІ та політичні діячі. Деякі групи посилювали іноземну пропаганду, щоб служити внутрішньому політичному порядку денному, тоді як інші створювали оригінальний контент, покликаний дискредитувати опонентів [11].

Наслідки дезінформації на виборах 2024 року

Поширеність дезінформації значно підірвала довіру громадськості до виборчого процесу. Опитування показали, що багато американців сумнівалися в чесності голосування, часто на основі безпідставних тверджень, поширених в Інтернеті. Цей скептицизм послабив

довіру до демократичних інститутів і поглибив партійні розбіжності, залишивши довготривалу шкоду політичному ландшафту [17; 19]. Дезінформаційні кампанії навмисно націлювалися на спірні питання, зокрема раси, імміграції та економічної нерівності, щоб поглибити розколи в суспільстві [7; 8]. Ці зусилля були ефективними в розпалюванні розколу, а соціальні медіа-платформи посилювали найбільш екстремістські точки зору. Пропаганда формувала сприйняття виборців, посилюючи наявні упередження і пригнічуючи критичне ставлення до протилежних точок зору. Наприклад, російські та іранські кампанії просували наративи, які перешкоджали явці виборців серед певних демографічних груп, тоді як китайські операції намагалися вплинути на політичний дискурс за допомогою цілеспрямованої дезінформації [10].

Політичні та інституційні заходи реагування у США. Американські спецслужби виявили та зірвали кілька іноземних дезінформаційних кампаній. Вжиті заходи включали санкції проти іноземних суб'єктів, обвинувальні акти проти ключових фігурантів і кампанії з інформування громадськості про те, як розпізнавати неправдиву інформацію [5; 26]. ФБР і Міністерство внутрішньої безпеки також співпрацювали з приватними технологічними компаніями для посилення моніторингу дезінформаційних мереж і розробки інструментів для швидкого видалення контенту.

Хоча такі платформи, як X (колишній Twitter) і Meta, запровадили суворішу політику модерації, їхня реакція була непослідовною і піддавалася політичній критиці. Деякі компанії зіткнулися з тиском з боку консервативних груп, які вимагали послабити модерацію контенту, що, на думку критиків, залишило прогалини у боротьбі з дезінформацією [8]. Нові партнерства між технологічними компаніями та державними установами мали на меті протидіяти дезінформації за допомогою інструментів на основі штучного інтелекту, які виявляли та позначали шкідливий контент. Однак ці заходи часто не вирішували першопричинні проблеми, зокрема алгоритмічну упередженість і посилення сенсаційних матеріалів з метою отримання прибутку [14].

Таким чином, незважаючи на завершення голосування, небезпека впливу зовнішніх суб'єктів залишається. Країни, такі як Китай, Іран та Росія, можуть скористатися перемогою Дональда Трампа для спровокування конфліктів у суспільстві США через протести, насильство та політичну нестабільність. Час підвищеного ризику продовжиться до дня інавгурації президента США 20 січня 2025 року.

Політика України у Білому Домі є головною темою дезінформації з боку Росії у США.

В даний час немає підстав вважати, що Москва припинить підтримку антиукраїнської політики до 2025 року чи пізніше. Москва має за мету негативно вплинути на уявлення американського суспільства про Україну, щоб знизити підтримку США надання військової допомоги Києву. Ураховуючи розміри спроб вплинути на вибори в США, можна очікувати, що Росія буде намагатися тримати високий рівень дезінформації якнайдовше.

Події, які відбулися на виборах у США у 2024 році, підкреслили велику вразливість демократій перед дезінформацією. Люди по всьому світу стають більш освіченими щодо того, як цифрова пропаганда може шкодити демократичним процесам та єднанню суспільства. Німеччина та Велика Британія почали вивчати досвід США для захисту своїх виборів, .

Формування стійкості до дезінформації буде вимагати різноманітного підходу, включаючи програми медіаграмотності, міжнародне співробітництво у кібербезпеці та суворі правила щодо використання штучного інтелекту в інформаційній боротьбі. Якщо не будуть прийняті ці заходи, майбутні вибори можуть зіткнутися з ще серйознішими проблемами з врегулюванням доброчесності та суспільної довіри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Центр стратегічних комунікацій. (2024, November 7). У вибори президента США намагались втрутитись три держави: огляд основних загроз. URL: <https://spravdi.gov.ua/u-vybory-prezydenta-ssha-namagalys-vtrutytystry-derzhavy-oglyad-osnovnyh-zagrozh/>
2. Інформаційне агентство. (n.d.). Білий Дім готує звинувачення проти Росії за втручання у вибори США-2024. URL: <https://www.unian.ua/world/biliy-dim-zvinuvatit-rosiyu-u-vtruchanni-u-vibori-ssha-2024-yaki-kompaniji-pokarayut-12747729.html>
3. Foreign Ukraine. (2024, September 22). П'ять інструментів дезінформації, які використовує Росія, щоб вплинути на вибори у США. URL: <https://foreignukraines.com/2024/09/22/how-russia-uses-disinformation-to-influence-the-us-election/>
4. Seldin, J. (2024, September 5). US crackdown calls out Russian disinformation campaign. Voice of America. URL: <https://www.voanews.com/a/us-accuses-russia-of-using-state-media-to-spread-disinformation-ahead-of-november-election/7771404.html>
5. France-Presse, A. (2024, March 20). US sanctions Russian firms over “fake websites.” Voice of America. URL: <https://www.voanews.com/a/us-sanctions-russian-firms-over-fake-websites-7535593.html>

6. The Washington Post. Ai didn't sway the election, but it deepened the Partisan Divide. URL: <https://www.washingtonpost.com/technology/2024/11/09/ai-deepfakes-us-election/>
7. Election interference: How tech, race, and disinformation can influence the U.S. election. OII. (n.d.). URL: <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/election-interference-how-tech-race-and-disinformation-can-influence-the-us-elections/>
8. Fung, B. (2024, October 21). How Republicans pushed social media companies to stop fighting election misinformation | CNN politics. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2024/10/21/politics/election-social-media-misinformation-republicans/index.html>
9. U.S. Department of State. (n.d.). URL: <https://www.state.gov/briefings-foreign-press-centers/protecting-the-2024-election-from-foreign-malign-influence>
10. Klepper, David (September 3, 2024). URL: ["China-linked 'Spamouflage' network mimics Americans online to sway US political debate"](#)
11. Lyngaas, Sean; Lee, MJ (January 31, 2024). URL: ["Exclusive: Xi promised Biden China wouldn't interfere in 2024 election"](#) Lotz, Avery (September 3, 2024). URL: ["Chinese-linked online network is stoking U.S. political divisions: report"](#)
12. Nakashima, Ellen (September 7, 2024). Russia's election influence efforts show sophistication. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/09/07/russia-election-covert-disinformation-doj/>
13. Graphika. September 2024. Retrieved October 19, 2024. Graphika Report: The Americans. (n.d.-c). URL: <https://public-assets.graphika.com/reports/graphika-report-the-americans.pdf>
14. Morris-Grant, B. (2024, August 23). Iranian, Russian, and Chinese hackers are targeting the upcoming US election at an ever-increasing pace. ABC News. URL: <https://www.abc.net.au/news/2024-08-24/iran-russia-china-election-interference-in-united-states-2024/104252926>
15. Myers, S. L. (2024, October 23). Bots linked to China target Republican House and Senate candidates, Microsoft says. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2024/10/23/us/politics/x-bots-china-republicans.html>
16. Guardian News and Media. (2024, October 24). China-linked bots targeting Republicans including Marco Rubio in the run-up to the election, Microsoft says. The Guardian.

<https://www.theguardian.com/us-news/2024/oct/24/taizi-flood-china-social-media-bots-marco-rubio-targeting-republicans>

17. McCarthy, S. (2024, April 26). Blinken tells CNN the US has seen evidence of China attempting to influence upcoming US elections | CNN politics. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2024/04/26/politics/blinken-china-interview-intl-hnk/index.html>

18. Guardian News and Media. (2024a, April 26). The US has seen evidence of attempts by China to influence elections, says Blinken. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2024/apr/26/antony-blinken-beijing-visit-china-us-relations-foreign-minister-wang-yi>

19. NBC Universal News Group. (2024, February 26). Russia's 2024 election interference has already begun. NBCNews.com. <https://www.nbcnews.com/news/investigations/russias-2024-election-interference-already-begun-rcna134204>

20. Myers, S. L., & Barnes, J. E. (2024, July 10). The U.S. and its allies aim for a covert Russian information campaign. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2024/07/09/business/russian-bots-artificial-intelligence-propaganda.html>

21. Roush, T. (2024, September 9). Who is Lauren Chen? what to know about the influencer behind the alleged Russia-funded outlet. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/tyleroush/2024/09/06/who-is-lauren-chen-what-to-know-about-the-influencer-behind-alleged-russia-funded-outlet/>

22. Sheth, S. (n.d.). Top intelligence chiefs issue a dire warning about the Kremlin's ongoing efforts to influence the US, defend against Trump's attacks on the FBI, and explain what happened with a shady Russian offering dirt on Trump. Business Insider. <https://www.businessinsider.com/intelligence-chiefs-testify-russia-north-korea-china-senate-intel-committee-2018-2>

23. Lyngaas, S. (2024, September 5). Russian trolling 2.0: How the Kremlin shifted tactics from its 2016 election strategy | CNN politics. CNN. <https://edition.cnn.com/2024/09/05/politics/russian-trolling-2-0-how-the-kremlin-shifted-tactics-from-its-2016-election-strategy/index.html>

24. Втручаються у вибори президента США. Іранські хакери успішно поширюють вкрадені електронні листи Трампа — Reuters. (n.d.-r). <https://nv.ua/ukr/world/countries/vibori-prezidenta-ssha-iranski-hakeri-poshiryuyut-vkradeni-elektronni-listi-trampa-reuters-50461346.html>

25. U.S. Department of State. (n.d.-a). U.S. Department of State. <https://www.state.gov/united-states-sanctions-iran-backed-malicious-cyber-actors-that-have-attempted-to-influence-u-s-elections/>

26. Iran's alleged interference in the U.S. election. TeachMideast. (2024, October 28). <https://teachmideast.org/irans-alleged-interference-in-the-u-s-election/>

27. Iran rejects USA allegations of AI-driven election interference - Caspian news. (n.d.-e). <https://caspiannews.com/news-detail/iran-rejects-us-allegations-of-ai-driven-election-interference-2024-10-5-0/>Особливості міграційної політики у виборчих кампаніях кандидатів у президенти США

*Плодієнко Іван,
студент 2 курсу, ОП Історія*

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА У ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОГРАМАХ Д. ТРАМПА ТА К. ХАРРІС

Перші іммігранти на території сучасних Сполучених Штатів з'явилися ще в часи, коли вони були колоніями англійської корони. До Америки на плантації тютюну та цукру, в XVII ст. відправилося більше пари сотень народів Англійської Атлантики. В основному це були люди, які походили з бідних верств населення, які бачили в своїй подорожі до Америки шанс заробити грошей. Саме й тому американські колонії почали своє розширення. Тривали ці переселення аж до Американської революції 1775 року [1]. Паралельно із цим розвивались на території сучасних США не тільки англійські колонії, а ще французькі та іспанські. Впродовж всього XVIII ст. до Америки в додаток до цього рухались й інші народи тодішньої Європи, наприклад німці чи шотландці з ірландцями. Кількість іммігрантів постійно збільшувалась з кожним десятиліттям. Першим серйозним обмеженням був так званий «Закон Пейджа 1875», який не дозволяв азіатам іммігрувати до країни. Після різних війн та революцій, іммігрантів ставало ще більше та більше. З України також було багато іммігрантів після приходу більшовиків до влади. Найвідоміший з них був Ігор Сікорський, творець перших гвинтокрилів та засновник компанії «Sikorsky Aircraft» яка існує й досі.

Завдяки таким людям США почали швидше розвиватися, тому що в країні з'явилась додаткова робоча сила. Пізніше Америка почала позиціонувати себе як «immigrant-built country». Проте якщо раніше американці були не проти іммігрантів з усього світу, то вже з часом

ставлення до них стало більш негативним.

Наприклад, саме зараз сучасна Америка незадоволена проблемою нелегальних мігрантів на кордоні з Мексикою, через який переходять мешканці не лише Центральної, а й Південної Америки.

Міграційна політика у передвиборчій програмі Трампа

Міграційна політика була і залишилась ключовим питанням передвиборчої кампанії Трампа, зокрема анонсоване ним будівництво стіни на кордоні з Мексикою. Вона мала представляти собою паркан висотою 4-8 метрів вгору та декілька тисяч кілометрів завдовжки. Проте на такий масштабний проект потрібно було більше коштів, ніж планувалося на початку [4].

Однак, ще при своєму першому президентстві Трамп намагався вирішити цю проблему. Він хотів попри що добудувати стіну на кордоні, щоб не допустити нелегального пересічення кордону. Ця стіна стала відома як «стіна Трампа». Тому він, як і інші республіканці, критикують теперішню політику Джо Байдена щодо мігрантів, вважаючи її слабкою та прагнуть її посилення.

Саме це було одним з аргументів у передвиборчій кампанії майбутнього президента.

Якщо дивитися на кампанії Трампа у 2020 та 2024 роках, то можна помітити, що на відміну від 2020 року, нова кампанія почала ще більше тиснути на мігрантів. Можливо, як і при своєму першому президентстві, Трамп намагатиметься скорочувати кількість всіх мігрантів, навіть легальних.

Під час свого нового терміну є можливість того, що будуть виділені додаткові кошти на «стіну Трампа», сума якої становить вже декілька мільярдів доларів. При тому якщо порівнювати президентства Барака Обами та Дональда Трампа, то кількість депортацій більша саме у Обами, ніж у Трампа [3]. Це може навіювати невеликі сумніви на майбутню політику, яка пропонує масові рейди та депортації. Як зазначив сам Трамп: *«Дотримуючись моделі Ейзенхауера, - мається на увазі кампанія 1954 року, ціллю якої була масові депортації мексиканців - ми проведемо найбільшу операцію з внутрішньої депортації в історії Америки»* [2]. Але які саме дії будуть впроваджені поки ще невідомо. Все може змінитись як в гіршу, так і в кращу сторону для майбутнього президента.

Міграційна політика у передвиборчій програмі Харріс

До спроби становлення новим президентом Сполучених Штатів, Харріс була чинним віцепрезидентом США, яка працювала з планом Джо Байдена щодо пом'якшення політики щодо іммігрантів. Її головною роботою було знайти причину того, що люди зі Південної Америки

вирішували знайти краще місце для себе та своєї сім'ї в Штатах. Тож було прийнято рішення інвестувати в ці самі країни для покращення добробуту їхніх громадян [6]. Але вже пізніше обидві партії прийшли до висновку що такий план був провалений. Під час виборів 2024 року вона показувала себе як прихильниця жорсткішої політики щодо нелегалів, хоча це сильно відрізнялося від її ж позиції в 2020 році, коли вона хотіла прибрати покарання за нелегальний перехід кордону. Як вона повідомляла, що їхня міграційна система зламана та потребує багатьох реформ по зміцненню кордонів та так званого «заслуженого шляху до громадянства».

Але в основному вона все ще за послаблення тиску на кордоні та легального перетину кордонів, і вкладення коштів в країни Центральної/Південної Америки, хоча для кримінальних угруповань Харріс готова зробити перехід кордону важчим.

Якщо порівнювати політики Камали та Трампа, то можна помітити, що їхня політика щодо іммігрантів значно відрізняється. Наприклад, якщо Камала Харріс намагалась вирішити саме причину втечі людей із країн Латинської Америки, то Дональд Трамп є більш зосередженим на проблемі кордону, ніж на причинах [5].

Підсумовуючи, можна зазначити, що у кожного з кандидатів є свої погляди щодо політики іммігрантів. Схожістю є спільне переконання щодо посилення кордону на півдні. Хоча, як на мене, схожість між ними на цьому і закінчуються. Якщо брати політику Дональда Трампа, то він більше фанат масових депортацій та «очистки» американського суспільства від нелегальних мігрантів. На відміну від нього, Камала Харріс більше за посилення контролю лише над поставками нелегальної зброї та наркотиків. Наприклад, таких як фентаніл, від якого жителі Штатів, в більшості випадків, помирають від передозування. Однак, Харріс не проти самих мігрантів і не проти щодо послабленої системи для них.

Тема нелегалів настільки сильно турбує американців, що більша частина населення погоджується за їх виселення. Ситуація навіть доходила до критичної точки в Техасі, коли весь світ спостерігав за цими подіями. Однак, можна зрозуміти обидві сторони в цьому питанні: як і самих американців, які проти того щоб чужинці жили поруч з ними через різні причини; так і самих іммігрантів, які шукають більш кращого життя в Штатах, ніж в їх країнах.

Важко назвати яка з цих двох політик краще у вирішенні цієї проблеми. Проте точно можна зазначити, що міграційна політика є головним козирем для обох кандидатів, тому що це є серйозною проблемою для пересічних американців. Саме тому під час виборів Трамп та Харріс максимально використовували цю проблему для просування своїх кампаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. James H. Leaving England: The Social Background of Indentured Servants in the Seventeenth Century (Джеймс Х. Покинути Англію: Соціальне походження слуг, які були замовлені в сімнадцятому столітті) http://www.virtualjamestown.org/essays/horn_essay.html
2. The New York Times. Sweeping Raids, Giant Camps and Mass Deportations: Inside Trump's 2025 Immigration Plans (Масові рейди, гігантські табори та масові депортації: всередині імміграційних планів Трампа на 2025 рік) <https://www.nytimes.com/2023/11/11/us/politics/trump-2025-immigration-agenda.html>
3. The Hill. Deportations lower under Trump administration than Obama: report (Депортації менші за адміністрації Трампа, ніж Обама: звіт <https://thehill.com/latino/470900-deportations-lower-under-trump-than-obama-report/>)
4. The Texas Tribune. Records show Trump's border wall is costing taxpayers billions more than initial contracts (Записи показують, що прикордонна стіна Трампа коштує платникам податків мільярди більше, ніж початкові контракти) <https://www.texastribune.org/2020/10/27/border-wall-texas-cost-rising-trump/>
5. Президентський план Камали Харріс 2024 року <https://kamalaharris.com/issues/>
6. РБК-УКРАЇНА. Козир для Трампа. Чому проблема нелегальної міграції важлива на виборах у США <https://www.rbc.ua/rus/news/kozir-trampa-chomu-problema-nelegalnoyi-migratsiyi-1724038103.html>
7. BBC NEWS Україна. Чому в США загострилась міграційна криза і як вона шкодить Україні <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c72g77rg7r7o>

Дебют:

Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у
Декаді студентської науки 2025

У збірнику публікуються праці українською, англійською,
італійською, німецькою, новогрецькою мовами.

Комп'ютерна верстка: Ольга ХРОНЕНКО